

Hatbrott 2009

*Statistik över polisanmälningar där det i motibilden ingår
etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning
eller könsöverskridande identitet eller uttryck*

Hatbrott 2009

Statistik över polisanmälningar där det i motivbilden ingår
etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning
eller könsöverskridande identitet eller uttryck

Rapport 2010:12

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm
Telefon 08-598 191 90, fax 08-598 191 91, e-post order.fritzes@nj.se, www.fritzes.se

Produktion:

Brottsförebyggande rådet, Information och förlag,
Box 1386, 111 93 Stockholm. Telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75,
e-post info@bra.se
Brå på Internet www.bra.se

Författare: Anna Molarin och Anna Frenzel
Omslagsillustration: Lotta Sjöberg
Layout: Tina Hedh-Gallant
Tryck: Edita Västra Aros 2010

© Brottsförebyggande rådet 2010
ISSN 1100-6676
ISBN 978-91-86027-57-5

Innehåll

Figur- och tabellförteckning	4	Afrofobiska hatbrott	38
Tabeller	5	Nivå och brottsstruktur	38
Figurer	7	Antiromska hatbrott	40
Förord	9	Nivå och brottsstruktur	40
Sammanfattning	10	Antireligiösa hatbrott	42
Inledning	14	Nivå och utveckling	43
Bakgrund	16	Brottsstruktur	43
Metod	19	Tillvägagångssätt vid brotten	45
Bedömningskriterier och definitioner	19	Plats	46
Insamling och bearbetning	20	Relation	46
Resultatredovisning	21	Uppklarade hatbrott	47
Tillförlitlighet	22	Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	
Jämförbarhet	22	hatbrott	48
Specialstudie av hatbrottsmarkerade		Nivå och utveckling	49
anmälningar	23	Brottsstruktur	49
Hatbrott – samtliga motiv	26	Tillvägagångssätt vid brotten	51
Nivå och utveckling	27	Plats	52
Brottsstruktur	27	Relation	52
Tillvägagångssätt vid brotten	28	Uppklarade hatbrott	53
Plats	29	Självrapporterad utsatthet för hatbrott	
Relation	29	år 2008 (NTU)	53
Uppklarade hatbrott	30	Transfobiska hatbrott	55
Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott	31	Nivå och brottsstruktur	56
Nivå och utveckling	31	Vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott	57
Brottsstruktur	32	Nivå och utveckling	57
Tillvägagångssätt vid brotten	34	Hatbrottsmotiv	58
Plats	34	Brottsstruktur	58
Relation	35	Koppling till organisation	59
Uppklarade hatbrott	35	Tillvägagångssätt vid brotten	60
Självrapporterad utsatthet för hatbrott		Plats	60
år 2008 (NTU)	36	Relation	61
		Uppklarade hatbrott	62

Målsägande	63
Hatbrottsmotiv	63
Brottsstruktur	64
Kön	64
Ålder	65
Misstänkta personer	67
Hatbrottsmotiv	67
Brottsstruktur	68
Kön	68
Ålder	69
Tidigare brottslig belastning	69
Regional fördelning	72
Länsviss fördelning	72
Storstadskommuner	74
Regional analys av hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR	76
Avslutande diskussion	79
Referenser	82
Bilaga 1.	
Tabeller	85
Figurer	96

Figur- och tabellförteckning

Tabeller

I resultatredovisningen

Tabell 1.	Antal och andel anmälningar med hatbrottsmotiv, åren 2004–2009.	26
Tabell 2.	Antal och andel anmälningar efter hatbrottsmotiv och huvudbrottskategori, år 2009.	28
Tabell 3.	Antal och andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter tillvägagångssätt, år 2009.	28
Tabell 4.	Antal och andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.	29
Tabell 5.	Antal och andel uppklarade hatbrotsanmälningar efter huvudbrott, som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.	30
Tabell 6.	Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.	33
Tabell 7.	Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.	34
Tabell 8.	Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.	35
Tabell 9.	Antal och andel uppklarade hatbrotsanmälningar efter huvudbrott, med främlingsfientliga motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.	36
Tabell 10.	Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga hatbrott samt skattat antal utsatta personer åren 2006–2008 enligt NTU 2009.	36
Tabell 11.	Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga hatbrott efter brottskategori samt skattat antal händelser och andel polisanmälda händelser år 2008 enligt NTU 2009.	37
Tabell 12.	Antal och andel anmälningar med antireligiösa motiv efter huvudbrottskategori, år 2009.	44
Tabell 13.	Antal och andel anmälningar med antireligiösa motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.	46
Tabell 14.	Antal och andel anmälningar med antireligiösa motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.	47
Tabell 15.	Antal och andel uppklarade hatbrotsanmälningar efter huvudbrott, med antireligiösa motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.	47
Tabell 16.	Antal och andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.	50
Tabell 17.	Antal och andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.	51
Tabell 18.	Antal och andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.	52
Tabell 19.	Antal och andel uppklarade hatbrotsanmälningar efter huvudbrott, med homo-, bi- och heterofobiska motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.	53
Tabell 20.	Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för homofobiska hatbrott samt skattat antal utsatta personer åren 2006–2008 enligt NTU 2009.	54

Tabell 21.	Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för homofobiska hatbrott samt skattat antal händelser och andel polisanmälda händelser år 2008 enligt NTU 2009.....	54
Tabell 22.	Antal och andel anmälningar med transfobiska motiv, åren 2008–2009.....	56
Tabell 23.	Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter hatbrottsmotiv, åren 2004–2009.....	58
Tabell 24.	Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.....	59
Tabell 25.	Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.....	61
Tabell 26.	Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.....	61
Tabell 27.	Antal och andel upklarade brottsanmälningar efter huvudbrott, med vit makt-ideologiskt motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.....	62
Tabell 28.	Antal och andel målsägande vid hatbrott efter motiv, år 2009.....	64
Tabell 29.	Antal målsägande vid hatbrott efter motiv, ålder och medelålder, år 2009.....	66
Tabell 30.	Antal målsägande vid hatbrott efter huvudbrottskategori, ålder och medelålder, år 2009.....	66
Tabell 31.	Antal och andel misstänkta personer för hatbrott efter motiv och kön, år 2009.....	70
Tabell 32.	Antal misstänkta personer för hatbrott efter motiv, ålder och medelålder, år 2009.....	70
Tabell 33.	Antal och andel misstänkta personer för hatbrott efter motiv och tidigare brottslig belastning, år 2009.....	71
Tabell 34.	Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter storstadskommuner, per 100 000 invånare, år 2009.....	75
Tabell 35.	Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och storstadskommun, per 100 000 invånare, år 2009.....	75
Tabell 36.	Antal anmälningar identifierade av polismyndigheterna respektive Brå efter huvudbrottskategori, år 2009.....	77

I tabellbilagan

Tabell 1.1.	Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga motiv utifrån ett majoritets-minoritets-kriterium efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.....	85
Tabell 1.2.	Konfidensintervall (95 %) för antal utsatta i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga hatbrott efter brottskategori år 2008 enligt NTU 2009.....	85
Tabell 1.3.	Antal och andel anmälningar med afrofobiskt motiv efter tillvägagångssätt, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	86
Tabell 1.4.	Antal och andel anmälningar med afrofobiskt motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	86
Tabell 1.5.	Antal och andel anmälningar med antiromskt motiv efter tillvägagångssätt, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	86
Tabell 1.6.	Antal och andel anmälningar med antiromskt motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	86
Tabell 1.7.	Antal och andel anmälningar med islamofobiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2006–2009.....	87
Tabell 1.8.	Antal och andel anmälningar med antisemitiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.....	87
Tabell 1.9.	Antal och andel anmälningar med islamofobiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.....	87
Tabell 1.10.	Antal och andel anmälningar med antisemitiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.....	87
Tabell 1.11.	Antal och andel anmälningar med övriga antireligiösa motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.....	88
Tabell 1.12.	Antal och andel anmälningar med islamofobiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.....	88
Tabell 1.13.	Antal och andel anmälningar med antisemitiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.....	88

Tabell 1.14. Antal och andel anmälningar med övriga antireligiösa motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.....	88
Tabell 1.15. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter län, per 100 000 invånare, år 2009.....	89
Tabell 1.16. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och län, per 100 000 invånare, år 2009.....	90
Tabell 1.17. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter län utifrån gammal definition, per 100 000 invånare, år 2009.....	91
Tabell 1.18. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och län utifrån gammal definition, per 100 000 invånare, år 2009.....	92
Tabell 1.19. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter H-regioner, per 100 000 invånare, år 2009.....	93
Tabell 1.20. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och H-regioner, per 100 000 invånare år 2009.....	93
Tabell 1.21. Antal och andel anmälningar identifierade av polismyndigheterna i jämförelse med de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott efter län, år 2009.....	94
Tabell 1.22. Antal och andel anmälningar endast markerade av polisen efter huvudbrottskategori, år 2009.....	95

Figurer

I resultatredovisningen

Figur 1. Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.....	18
Figur 2. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv, åren 2000–2009.....	27
Figur 3. Andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori, år 2009.....	27
Figur 4. Andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter plats, år 2009.....	29
Figur 5. Antal anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2000–2009.....	31
Figur 6. Andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv mot minoritetsgrupper eller majoritetsgruppen samt mellan minoritetsgrupper, år 2009.....	32
Figur 7. Andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter huvudbrottskategori, år 2009.....	32
Figur 8. Andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter plats, år 2009.....	35
Figur 9. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) år 2008 för personrån, misshandel, hot och trakasserier med respektive utan främlingsfientligt motiv, enligt NTU 2009. Andel i procent.....	37
Figur 10. Andel anmälningar med afrofbiskt motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	39
Figur 11. Andel anmälningar med afrofbiskt motiv efter plats, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	39
Figur 12. Andel anmälningar med antiromskt motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	40
Figur 13. Andel anmälningar med antiromskt motiv efter plats, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.....	41
Figur 14. Andel anmälningar med antireligiösa motiv efter plats, år 2009.....	46
Figur 15. Andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv, år 2009.....	49
Figur 16. Antal anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv, åren 2000–2009.....	49
Figur 17. Andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter plats, år 2009.....	52
Figur 18. Antal anmälningar med vit makt-ideologiska motiv, åren 2004–2009.....	57
Figur 19. Andel anmälningar med koppling till organisation efter hatbrottsmotiv, år 2009.....	60
Figur 20. Andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter plats, år 2009.....	61
Figur 21. Andel målsägande per hatbrottsanmälan, år 2009.....	63
Figur 22. Andel hatbrottsmotiv bland män respektive bland kvinnor av målsägande vid hatbrott, år 2009.....	64
Figur 23. Andel kvinnor och män av målsägande vid hatbrott efter huvudbrottskategori, år 2009.....	65
Figur 24. Andel misstänkta personer för hatbrott efter huvudbrottskategori, år 2009.....	68
Figur 25. Andel hatbrottsmotiv bland män respektive bland kvinnor misstänkta för hatbrott, år 2009.....	69
Figur 26. Andel misstänkta personer för hatbrott efter tidigare brottslig belastning, år 2009.....	70

Figur 27.	Andel misstänkta personer för hatbrott efter brottskategori, åren 1999–2008.....	71
Figur 28.	Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter län, per 100 000 invånare, år 2009.....	73
Figur 29.	Andel uppklarade hatbrottsanmälningar efter län som anmäldes år 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.....	74

I tabellbilagan

Figur 1.1.	Antal anmälningar med antisemitiska motiv, åren 2000–2009.....	96
Figur 1.2.	Andel anmälningar med islamofobiska motiv efter plats, år 2009.....	96
Figur 1.3.	Andel anmälningar med antisemitiska motiv efter plats, år 2009.	96
Figur 1.4.	Andel anmälningar med övriga antireligiösa motiv efter plats, år 2009.....	96

Teckenförklaringar

- Noll

0 Mindre än 0,5 av enheten

.. Ingen uppgift tillgänglig

. Ingen adekvat uppgift finns

x Tal lägre än fyra eller att cellen inte går att redovisa på grund av identifiering av låga tal

Förord

Ett hakkors på en synagoga, en ung man kallas ”böggjävvel” av sin granne och en okänd person utsätter en utländsk kvinna för ett hatbrott genom att säga ”du är inte svensk, försvinn härifrån” på stan. Det här är exempel på händelser från hatbrottsstatistiken under år 2009.

Hatbrottsstatistiken kan användas till att studera bland annat omfattning och utveckling av *anmälda* hatbrott i Sverige, vilket i sin tur kan vara till hjälp i beslut om åtgärder för att förebygga och bekämpa denna brottslighet.

De senaste åren har Brå genomfört omfattande förändringar av hatbrottsstatistiken, inte minst i föregående års rapport då definitionen av vad som ska räknas som ett hatbrott ändrades. Inför årets hatbrottsrapport har några mindre förändringar gjorts. En nyhet är att Brå i år presenterar en mer omfattande redovisning över de av polismyndigheterna hatbrottsmarkerade anmälningarna. Bland annat redovisas hur mar-

keringen använts på regional nivå. År 2008 beslutades att denna information ska ingå i urvalet av anmälningar som granskas för hatbrottsstatistiken. I den tekniska rapporten beskrivs hur en kvalitetsgranskning av denna märkning har gått till.

Rapportens författare är Anna Molarin och Anna Frenzel, båda statistiker/utredare på Brå. I arbetet med att ta fram data har även Mikael Hänström deltagit. Ett stort tack till kontaktpersoner och utredare vid samtliga polismyndigheter i länen som har varit till stor hjälp i arbetet.

Stockholm i juni 2010

Jan Andersson
Generaldirektör

Louise Ekström
Enhetschef

Sammanfattning

Vad är hatbrott?

Ett hatbrott kan vara allt från ett mord till kränkande klotter på någons husvägg – det är motivet till brottet som avgör om det är ett hatbrott eller inte. Statistiken innefattar hatbrott utifrån gärningspersonens motiv till

- *etnisk bakgrund, hudfärg* eller *nationalitet* – i statistiken utländsk bakgrund eller svensk bakgrund
- *religiös tro* – i statistiken muslimsk, judisk eller övrig tro
- *sexuell läggning* – i statistiken homosexualitet, bisexualitet eller heterosexuallitet
- *könsöverskridande identitet eller uttryck* – i statistiken vilket kön man upplever sig tillhöra samt hur någon väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön man identifierar sig som.

Vilka inkluderas i statistiken?

Alla som blir utsatta för hatbrott på grund av sin etniska tillhörighet, religion, sexuella läggning eller könsidentitet inkluderas i hatbrottsstatistiken. Definitionen ändrades år 2008 genom att det främlingsfientliga motivet utökades till att även omfatta hatbrott som sker mellan minoritetsgrupper samt av minoritetsgrupper mot majoritetsgruppen. Vidare inkluderades hatbrott med övriga antireligiösa motiv utöver de antisemitiska och islamofobiska motiven. Definitionen utvidgades till att även omfatta hatbrott med bifobiska, heterofobiska och transfobiska motiv. Den tidigare definitionen kritiserades för att vara exkluderande och omodern. Till exempel innefattade statistiken över de främlingsfientliga brotten enbart brott där en person av svensk härkomst kränkte en person av utländsk härkomst.

Metod för hatbrottsstatistiken

Resultaten i denna rapport bygger främst på brottsanmälningar i Sverige år 2009. Rapporten innehåller även uppgifter om utsatthet för hatbrott genom målsägandeuppgifter och den Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Dessutom redogörs för hur stor andel av hatbrottsanmälningarna som personupplärs och hur brottsligt belastade personer misstänkta för hatbrott är.

Hatbrottsstatistiken är resultatet av en selektionsprocess som ytterst beror på att ett brottsoffer anmäler till polisen att hon eller han har varit utsatt för ett hatbrott. För att ett hatbrott ska kunna identifieras i statistiken krävs det också att polisen eller Brå uppfattar och registrerar brottet som ett hatbrott. Det finns ingen särskild brottskod i polisens system för att registrera brott med hatbrottsmotiv.¹ I stället utgör den fritext som finns i polisanmälningarna det huvudsakliga underlaget för kartläggningen av hatbrott. För att kunna identifiera brottsanmälningar² med hatbrottsmotiv görs en automatiserad genomsökning av fritexterna i ett urval anmälningar på ord som specificerats i en sökordlista. De anmälningar där ett eller flera ord i fritexten identifieras granskas sedan manuellt för att bedöma om de är hatbrott. Därutöver görs en manuell granskning av samtliga anmälningar rörande brotstyperna hets mot folkgrupp och olaga diskriminering. Från och med 2008 granskas även de anmälningar som polisen markerat som hatbrott i RAR. Totalt upp-

¹ Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten (2008). Från år 2008 är det dock obligatoriskt för polismyndigheterna att genom ett nytt fält i RAR markera brott som misstänkta hatbrott eller ej. Rationell anmälsrutin (RAR) är polisens datoriserade system för att ta upp anmälningar.

² För varje brottsanmälan väljs ett huvudbrott (det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för denna kartläggning) som sedan redovisas.

går urvalet som granskats år 2009 till drygt 41 000 anmälningar.

När man tolkar statistiken är det därför viktigt att komma ihåg att alla hatbrott som anmäls till polisen av olika anledningar inte kommer att uppfattas eller registreras som sådana varför statistiken ska ses som *en minimiskattning* av de polisanmälda hatbroten.

Statistiken har sin utgångspunkt i den utsattes perspektiv, eftersom uppgifterna i mycket hög utsträckning bygger på den utsattes upplevelse av händelsen.

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott vanligast

Under 2009 uppgick det totala antalet anmälningar som identifierats som hatbrott till knappt 5 800. Av dessa bedömdes

- 71 procent (drygt 4 100) ha främlingsfientliga/rasistiska motiv
- 11 procent (knappt 600) ha antireligiösa motiv (islamfobiska, antisemitiska och övrigt antireligiösa)
- 18 procent (1 060) ha homofobiska, bifobiska eller heterofobiska motiv
- 1 procent (30) ha transfobiska motiv.

Antalet anmälda hatbrott stabilt

År 2009 identifierades knappt 5 800 anmälningar med hatbrottsmotiv, vilket är en minskning med ungefär 100 anmälningar sedan föregående år. Till sin struktur är hatbrottsanmälningarna i stora drag lika som år 2008. Det främlingsfientliga/rasistiska motivet är dominerande i hatbrottsstatistiken. Näst vanligast är det homofobiska, bifobiska och heterofobiska motivet, följt av det antireligiösa motivet. Fördelningen är nästan densamma som föregående år, anmälningar av hatbrott med främlingsfientliga/rasistiska motiv har minskat från 72 till 71 procent. Andelen anmälningar med antireligiöst motiv och homo-, bi och heterofobiskt motiv är desamma som föregående år. Bland de antireligiösa hatbroten har dock anmälningarna med antisemitiskt motiv ökat, med 91 anmälningar (57 procent), medan de islamofobiska och de övriga antireligiösa hatbroten har minskat. De transfobiska hatbroten har fördubblats sedan föregående år, men är fortfarande mycket få i förhållande till de övriga hatbroten.

Hatbrottsstrukturen stämmer överens med NTU

Enligt den årligen återkommande Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är andelen personer som uppger utsatthet för brott med främlingsfientliga motiv (1,4 procent) år 2008 sju gånger större än andelen personer som uppger att de utsatts för brott med homofobiska motiv (0,2 procent). Fördelningen stämmer överens med resultaten avseende polisanmälda hatbrott, där främlingsfientliga hatbrott är vanligare än homofobiska hatbrott. Dock är det viktigt att ha i åtanke att jämförelsen avser olika år och att övriga hatbrottsmotiv inte mäts i NTU.

I NTU uppges knappt en tredjedel (31 procent) av de främlingsfientliga hatbroten år 2008 vara polisanmälda. Andelen polisanmälda homofobiska hatbrott är något högre och uppgår till 33 procent. Den brotts-typ som uppges vara polisanmäld i störst utsträckning, vid hälften av fallen, är rån. Hot har polisanmäls i lägre utsträckning (28 procent).

Olaga hot och ofredande de vanligaste hatbroten

I media framställs ofta våldsbrott som typiska hatbrott, medan man inom rättsväsendet i stället framhåller hets mot folkgrupp och olaga diskriminering. I hatbrottsstatistiken är bilden annorlunda. Den största brottskategorin i statistiken är olaga hot och ofredande, som är nästan dubbelt så stor som kategorin våldsbrott. Majoriteten, 68 procent, av hatbroten år 2009 utgörs således av andra brottskategorier än de som framställs som typiska hatbrott i media. Brottskategorierna för hatbrott år 2009 fördelar sig enligt följande:³

- *olaga hot och ofredande* (43 procent, eller drygt 2 500 anmälningar)
- *våldsbrott* (21 procent, eller cirka 1 230 anmälningar)
- *ärekränkning* (13 procent, eller drygt 750 anmälningar)
- *skadegörelse/klotter* (9 procent, eller drygt 540 anmälningar)
- *hets mot folkgrupp* (8 procent, eller knappt 470 anmälningar)

³ Enbart ett urval av alla brottstyper ingår i hatbrottsstatistiken. För en komplett lista över vilka brottstyper som ingår, se bilaga 2 i den tekniska rapporten 2010:13.

- *olaga diskriminering* (3 procent, eller drygt 180 anmälningar)
- *övriga brott* (2 procent, eller drygt 110 anmälningar).

Våldsbrott vanligare då motivet är homo-, bi- eller heterofobiskt

Överlag har främlingsfientliga/rasistiska samt homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott liknande fördelningar avseende brottstyper, med tonvikt på olaga hot och ofredande, våldsbrott och ärekränkning. Även vid antireligiösa hatbrott är olaga hot och ofredande en stor brottskategori, men här är också hets mot folkgrupp, skadegörelse och klotter vanliga brottstyper. Till skillnad från vid antireligiösa hatbrott är våldsbrott mer framträdande vid homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott.

I motivbilden för antisemitiska hatbrott ingår oftare vit makt-ideologi

Den enskilt vanligaste brottstypen vid antisemitiska hatbrott är hets mot folkgrupp. Det är mycket vanligt att denna brottstyp sammanfaller med uttryck för sympati med nationalsocialistisk ideologi eller högerextrema grupper, det vill säga att det i motivbilden ingår vit makt-ideologi. I drygt vart fjärde av de antisemitiska hatbroten ingår vit makt-ideologi i motivbilden medan motsvarande siffror för de övriga antireligiösa motiven är 4 procent för islamofobiska hatbrott och 10 procent för övriga antireligiösa hatbrott. Det är överlag en stor spridning mellan motiven, och vid 11 procent av de främlingsfientliga/rasistiska hatbroten ingår vit makt-ideologi i motivbilden i jämförelse med 2 procent av homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott.

Utsattheten störst i vardagen

Generellt sett kan man inte tala om någon typisk brottsplats för hatbrott, utan hatbrott begås på alla möjliga platser. Det är ungefär lika vanligt att ett hatbrott begås i skolan och på arbetet som på allmän plats. Samtidigt är det mycket vanligare att ett hatbrott sker i nära anslutning till hemmet eller på arbetsplatsen än ute i nöjeslivet.

Gärningspersonen ofta obekant för offret

Det är vanligast (36 procent av anmälningarna) att gärningspersonen är helt okänd för den utsatte. Nästan lika ofta – i en tredjedel av fallen – är gärningspersonen en närstående eller bekant till den utsatte (granne, kollega, skolkamrat) eller en för den utsatte till namn eller utseende känd person eller grupp.

Lägst personupplärning vid antireligiösa hatbrott

Av samtliga identifierade hatbrott som anmäldes år 2008 hade knappt en tiondel (7 procent) personupplärats beräknat fram till den 31 mars 2010. Med personupplärning menas att en gärningsperson bundits till brottet genom beslut om åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Vid antireligiösa hatbrott var *personupplärningen* allra lägst; endast vid 4 procent av anmälningarna kunde en gärningsperson knytas till hatbrottet.

Män oftare utsatta och misstänkta för hatbrott än kvinnor

Majoriteten av de personer som misstänks respektive utsätts för hatbrott är män. Könsfördelningen inom de två grupperna skiljer sig dock åt något genom att det är vanligare att den misstänkta gärningspersonen är av manligt kön (80 procent) än att brottsoffret är det (66 procent).

Hög andel ostraffade gärningspersoner

Mer än hälften (59 procent) av de personer som var misstänkta för att ha begått ett hatbrott år 2009 var tidigare ostraffade, sett till beslut om lagföringar de närmaste tio åren före det aktuella brottet. De som misstänktes för främlingsfientliga/rasistiska hatbrott är i störst utsträckning brottsbelastade jämfört med personer misstänkta för övriga hatbrott. För främlingsfientliga/rasistiska hatbrott är andelen som lagförts tre eller fler gånger sedan år 1999 en knapp tredjedel (30 procent). Detta kan jämföras med de misstänkta för homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott där 21 procent av personerna tidigare lagförts tre eller fler gånger.

Polisens hatbrottsmarkering

Kvalitetsstudien av polisens hatbrottsmarkering visar att i majoriteten av de av polisen markerade anmälningarna kunde Brå inte identifiera ett hatbrottsmotiv. Polismyndigheterna markerade 8 460 anmälningar. Av dessa hade även Brå identifierat knappt 2 500 anmälningar som hatbrott.

Motivfrågan viktig vid anmälningstillfället

Antalet hatbrott som anmäls påverkas till stor del av rättsväsendets, i synnerhet polisens, arbete med hatbrottsfrågor. För att identifiera fler hatbrott bör hatbrottsmotiv uppmärksammas vid anmälningstillfället men även under förundersökningens alla skeden. Genom att öka eller omfördela polisens resurser samt vidareutbilda personal kan fler hatbrott upptäckas. Kunskapen om vad som är ett hatbrott varierar mellan polismyndigheterna vilket framgår av kvalitetsstudien som genomförts. Det finns behov av en gemensam definition av hatbrott samt utbildning i hur markeringen ska användas.

Inledning

Under mitten av 1980-talet konstaterades en markant ökning av antalet brott med främlingsfientliga och rasistiska inslag i Sverige.⁴ Det bidrog till att statsmakterna i mitten av 1990-talet deklarerade att rättsväsendet skulle prioritera främlingsfientliga brott och är en bakgrund till att rättsväsendet nu ser särskilt allvarigt på om

*ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.*⁵

Regeringen och rättsväsendets myndigheter har sedan dess på olika sätt verkat för att främja arbetet mot hatbrott. Hatbrott har under de senaste åren uppmärksamrats alltmer, inte bara av regeringen och rättsväsendet. Polismyndigheter runt om i landet har genomfört insatser för att öka kunskapen om hatbrott. Det pågår på flertalet polismyndigheter arbete med att stärka kvaliteten på de anmälningar som markeras som misstänkta hatbrott i RAR. Bland annat har polismyndigheterna i Skåne och Norrbottens län under 2009 läst och kontrollerat de anmälningar som markerats, och de anmälningar som är felmarkerade har sänts tillbaka till utredande polis.

I denna rapport presenteras resultat av hatbrottsstatistiken 2009. Ett av de främsta syftena med hatbrottsstatistiken är att ge information om nivå, utveckling och struktur på de polisanmälningar med olika hatbrottsmotiv som identifieras under ett år. Ett annat syfte är att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området och att bistå rättsväsendet

med underlag för uppföljning av de åtgärder som vidtas enligt den nationella handlingsplanen. Hatbrottsstatistiken är ett underlag som tillsammans med andra studier och forskning kan ge en bättre bild av hur situationen avseende hatbrott ser ut i Sverige. Rapporten riktar sig till alla som vill veta mer om hatbrott, såväl regering, riksdag och rättsväsende som allmänhet, intresseorganisationer, media och forskare. Rapporten är att betrakta som en årsbok för hatbrottsstatistiken.

Rapporten kan till exempel svara på frågor om

- vilket motiv som är vanligast
- nivå och utveckling
- tillvägagångssätt vid brotten
- var brotten begås (brottsplats)
- relation mellan gärningsperson och utsatt person.

Då statistiken över anmälda hatbrott under de senaste åren genomgått en rad omfattande förändringar har Brå för att kunna följa utvecklingen valt att inte göra några större ingrepp år 2009. Statistiken har dock ökat med *en regional analys* av de anmälningar som polismyndigheterna i landet har markerat som misstänkta hatbrott under 2009.

Rapporten är framför allt en statistisk sammanställning över de brott som anmälts till polisen och som identifierats som hatbrott. I likhet med föregående år och för att ytterligare belysa hur hatbrott kan yttra sig inkluderas många exempel från polisanmälningars fritexter.⁶ En del är mer typiska än andra, och syftet är att belysa variationen av olika typer av hatbrott. Vid bedömningen om en anmälan är ett hatbrott utgår kodaren från en rad kriterier. Förutom det som framkommer i texten baseras bedömningen även på den ut-

⁴ Säkerhetspolisen (1997, s. 1).

⁵ Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p. Sexuell läggning var inte inskriven initialt i lagtexten, utan tillkom vid en ändring år 2002.

⁶ I samtliga exempel har namn och platser bytts ut för att avidentifiera autentiska fall.

sattes upplevelse av händelsen och kodarens kunskap om tidigare historik eller annan information som är kopplad till händelsen. Detta innebär att det i vissa exempel inte alltid tydligt framgår att det är ett hatbrottsmotiv som ligger till grund för händelsen. Exempelen är också nedkortade vilket gör att all information som står i anmälan inte framkommer i citaten.

Bakgrund

Sedan början av 1990-talet har hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv kartlagts.⁷ Även statistik över andra brott med koppling till den högerextrema vit makt-miljön har publicerats. Sedan Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säpo år 2006 har större fokus lagts på att ge en mer detaljerad information om hatbrott.⁸

Vissa motiv inom hatbrottsstatistiken är kopplade till begreppet ”anti” (till exempel antisemitism) medan andra motiv är kopplade till begreppet ”fobi” (till exempel islamofobi). De begrepp som Brå använder är antingen vedertagna begrepp, eller har tagits fram i samråd med berörda intresseorganisationer. Brå lägger ingen inbördes värdering i begreppen.

Vad är ett hatbrott?

Hatbrott är inget nytt fenomen, men ett relativt nytt begrepp.⁹ I Sverige var det kriminologen Eva Tiby som introducerade begreppet hatbrott genom sin forskning.¹⁰ Inom den samlade forskningen påpekas dock att det saknas en vedertagen definition av hatbrott, och variationen mellan olika länder är stor.¹¹ En definition av hatbrott kan till exempel innefatta brott som riktas mot människor på grund av deras etnicitet, funktionshinder, hemlöshet, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, religiösa tillhörighet, politiska tillhörighet, sexuella läggning, ålder eller liknande.¹² Vissa länder för ingen statistik över hatbrott, medan

andra länder redovisar statistik över ett eller flera hatbrottsmotiv.¹³ I Sverige redovisas hatbrott med främlingsfientliga/rasistiska, antireligiösa (islamofobiska, antisemitiska samt övriga antireligiösa), homofobiska, bifobiska, heterofobiska och transfobiska motiv. Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott råder det internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. Ett enda hatbrott kan kränka dubbelt genom att skapa otrygghet och rädsla hos en person, men också i den grupp som personen tillhör.¹⁴ För individen kan brottet innebära ett angrepp mot hennes eller hans identitet och värdighet.¹⁵

Definitionen av hatbrott förändrades år 2008

Brå har ett uppdrag att löpande utveckla hatbrottsstatistiken. Vad som är ett typiskt hatbrott påverkas av hur hatbrott som begrepp definieras och konstrueras. År 2008 förändrade Brå definitionen av vem som kan utsättas för och vara gärningsperson vid ett hatbrott. Definitionen utgår enbart från motivet till brottet, som hudfärg, nationalitet och etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck, oavsett vilka grupper som kan utsättas för brotten. Likaså kan personer utsättas som representerar gruppen eller frågor som berör hatbrott, exempelvis journalister eller politiker. Detta överensstämmer med hur lagstiftningen på området, straffskärpningsregeln¹⁶ i brottsbalken, är utformad. Straffskärpningsregeln aktualiseras oftast vid brott

⁷ Säkerhetspolisen (2001, s. 1).

⁸ Brå för ingen redovisning över autonoma rörelser eller brott i vit makt-miljön som inte är hatbrott. För en utförligare förklaring, se Brå (2007b, s. 37).

⁹ Hall (2005, s. 4).

¹⁰ Se vidare i Tiby (1999).

¹¹ Petrosino (2003, s. 10).

¹² Gerstenfeld (2003, s. 2).

¹³ För mer information, se exempelvis ODIHR (2008).

¹⁴ Gerstenfeld (2003, s. 18).

¹⁵ Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2008, s. 9).

¹⁶ Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p.

som riktas mot minoritetsgrupper, men den kan lika väl tillämpas exempelvis om personer angrips för att de är av svensk härkomst.

Att anmäla ett hatbrott eller inte

Varje dag begås hatbrott som aldrig kommer till rättsväsendets kännedom. Benägenheten att anmäla ett hatbrott kan påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis

- att den utsatte inte själv *definierar en händelse som ett hatbrott eller som brottslig*
- att den utsatte känner *skam* och inte vill erkänna utsatthet
- *rädsla för eventuella repressalier* från gärningspersoner
- *rädsla för sekundär viktigmisering* (efter själva brottstillfället) inom rättsväsendet genom att exempelvis inte bli tagen på allvar eller bli trodd¹⁷
- en känsla av att även om man anmäler ett brott så *leder det inte till något* resultat.

För homofobiska och bifobiska hatbrott kan det vidare handla om att den utsatte inte är öppen med sin sexuella läggning och inte berättat om detta för någon i sin omgivning. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan det finnas rädsla för att bli identifierad som en papperslös flykting och bli förpassad ur landet.¹⁸ Dessutom kan ett problem vara att det inom rättsväsendet inte finns tillräckligt med kunskap och resurser för att hantera språkskillnader.¹⁹ Brå publicerade år 2008 en rapport om diskriminering i rättsprocessen och missgynnande av personer med utländsk bakgrund.²⁰ Resultaten visar att det inom rättsväsendets samtliga led finns generaliserande föreställningar om minoritetsgrupper. Det leder till att personer med utländsk bakgrund²¹ inte alltid får samma behandling som personer med svensk bakgrund i en liknande situation. Aktörer från rättsväsendet som deltog i Brå:s enkät- och intervjustudie gav exempel på att vissa minoritetsgrupper kan missgynnas mer än andra. Särskilt utsatta för stereotypa föreställningar inom rättsväsendet är romer, östeuropéer, muslimska grupper och svarta personer. En person som väljer att inte anmäla kan således ha

blivit illa bemött av rättsväsendets aktörer vid tidigare tillfällen, antingen i Sverige eller i sitt tidigare hemland.²² Dessa faktorer kan givetvis påverka hur stor andel av den faktiska hatbrottsligheten som anmäls till rättsväsendet.

Hatincidenter – hatbrott

Forskningen skiljer mellan hatincidenter och hatbrott.²³ Incidenter är händelser som rapporteras till polis, men som i ett senare led i rättskedjan läggs ner, exempelvis då brott inte kan styrkas. Hatbrott är konstaterade brottsliga händelser som begås mot personer på grund av att de tillhör en viss grupp.²⁴ Hatbrottsstatistiken redogör endast för den del av verkligheten som består av de incidenter eller brott som *anmäls* till polis och åklagare. Eftersom statistiken över hatbrott bygger på anmälningar ingår båda kategorierna, men kan ej särskiljas. Genomgående i rapporten används begreppet hatbrott (även om incidenter ingår).

Inget lagrum som reglerar hatbrott

Hatbrott är ett konstruerat begrepp. I brottsbalken finns, förutom hets mot folkgrupp, olaga diskriminering²⁵ och straffskärpningsregeln, inga specifika lagrum som reglerar den typ av brott som sammanfattas som hatbrott.²⁶ Även om ett hatbrott anmäls till polisen finns det ett flertal hinder som ska överbryggas för att det anmälda brottet ska leda till att en person lagförs.²⁷ Ett hinder är att polisen kanske inte upptäcker eller registrerar att det rör sig om ett hatbrott. Figur

²² I en rapport från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO, (2007, s. 46) där 33 ungdomar och unga vuxna med afrikansk bakgrund intervjuas om bland annat anmälning av rasism och diskriminering, påpekas att det finns ett flertal upplevelser av att det är meningslöst att anmäla brott till polisen främst för att förtroende saknas för polisen och för att man är rädd för att inte bli trodd.

²³ Hall (2005, s. 11–13).

²⁴ Gerstenfeld (2003, s. 66) och Tiby (1999, s. 2).

²⁵ Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp) och BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering).

²⁶ Majoriteten av hatbrotten i föreliggande rapport består i stället av andra brottskategorier som olaga hot/ofredande, misshandel, ärekränkning och skadegörelse/klotter.

²⁷ Tiby (1999, s. 232). En ytterligare problematiserande aspekt är huruvida straffskärpningsregeln tillämpas. Polisen måste uppmärksamma motivet och underrätta åklagaren om att straffskärpningsregeln ska användas. I stämningsansökan ska sedan åklagaren ange att det är fråga om denna regel. Domstolen ska därefter i domslutet ange om straffskärpningsregeln tillämpats eller inte. Detta för att om en person av domstolen anses vara skyldig till ett hatbrott ska denne få ett hårdare straff än vid ett motsvarande brott utan ett sådant motiv. Domstolen är inte skyldig att i domslutet ange om straffskärpningsregeln använts.

¹⁷ Berk, Boyd och Hamner (2003, s. 55) och Tiby (1999, s.19).

¹⁸ Gerstenfeld (2003, s. 54).

¹⁹ Brå (2008b, s. 74–81).

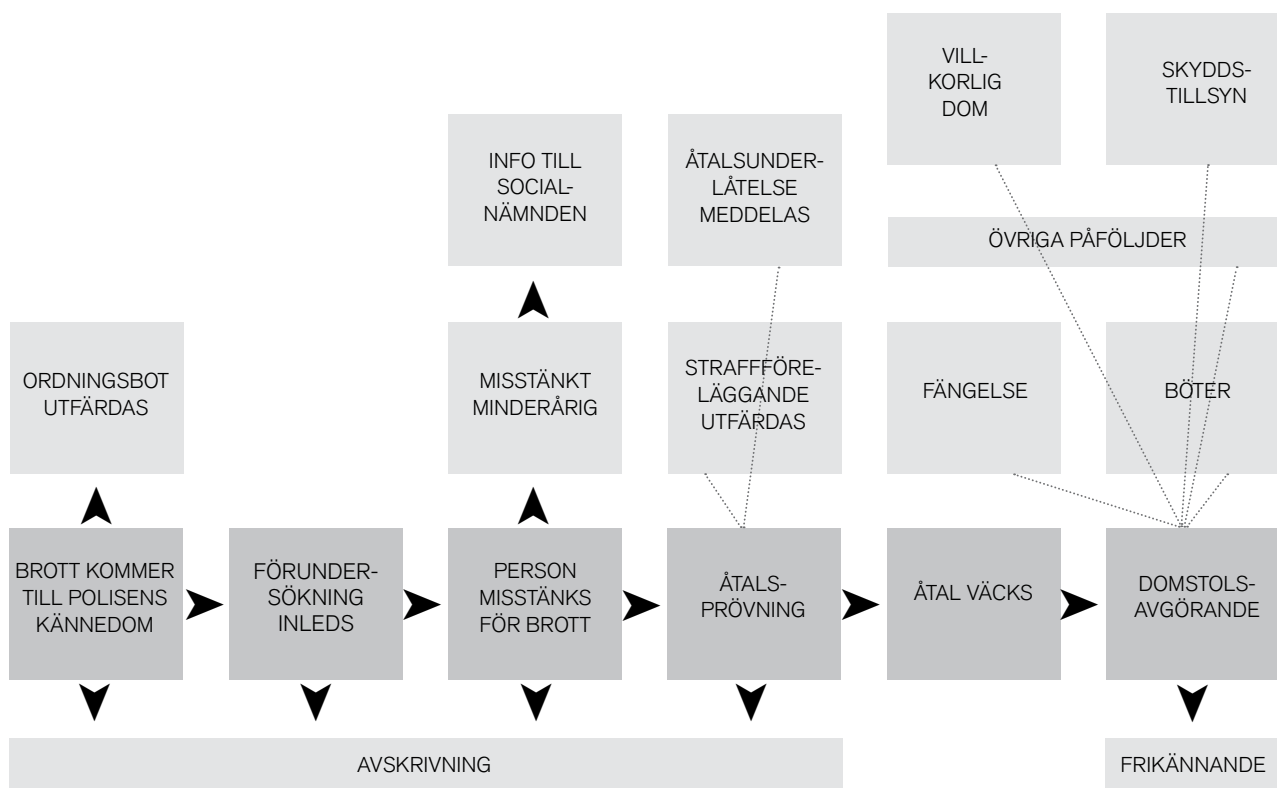
²⁰ Brå (2008b).

²¹ Brå (2008b, s. 7). Även personer med annan minoritetsbakgrund inkluderas som inhemska etniska minoriteter (till exempel romer) eller religiösa minoriteter (till exempel muslimer).

1 beskriver att första ledet i rättskedjan är hur brottet kommer till polisens kännedom. Ett brott kan anmälas, men för att det ska registreras som ett hatbrott måste även motivet till brottet identifieras. En bedömning av huruvida en händelse är ett hatbrott sker genom hela rättskedjan (hos polis, hos åklagare och i domstol), men bedömningsprocessen av vad som är ett hatbrott försvåras av att viktiga begrepp tolkas olika mellan anmälningsmottagande, åtalande och dömande myndigheter.²⁸ Brå:s tolkning underlättas således av om såväl polis och åklagare som domstol identi-

fierar en händelse både som brottslig och som ett hatbrott. Den stora skillnaden mellan antal anmälda och antal lagförda brott med hatbrottsmotiv²⁹ kan därför delvis förklaras av att polisen har en vid tolkning av hatbrottsbegreppet, medan åklagare och domare har en striktare tolkningsram. Ytterligare en delförklaring är att aktörerna befinner sig i olika instanser i rättskedjan med olika uppgifter i samband med fallen, från att ta emot en hatbrottsanmälan till att styrka att ett brott begåtts och visa på att det är ställt utom rimligt tvivel att gärningspersonen är skyldig.³⁰

Figur 1. Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.

²⁸ Tiby (2007, s. 7).

²⁹ Vid en undersökning genomförd av Brå (2002, s. 6–7) följdes alla hatbrott som anmäldes år 2000, från anmälan till tingsrättsdom. Av de knappt 4 300 anmälda hatbrotten samt anmälningar med koppling till vit makt var det nästan nio av tio som lades ned och av de åtta procent (360 hatbrott) som ledde till åtal åberopade åklagaren straffskärpningsregeln i 42 fall. I domstolarna skärptes straffet för 46 hatbrott. Det fanns dock ingen enhetlig praxis för hur domstolarna tillämpade straffskärpningsregeln.

³⁰ Tiby (2007, s. 7). Tiby beskriver hur polisen som är först i rättskedjan måste arbeta utifrån en vid definition av hatbrott för att erhålla medborgarnas legitimitet. I senare led i rättsväsendet, som i domstolen, måste dock godtagbara bevis framställas.

Metod

Hatbrott är inte ett brott som uttryckligen regleras i egna bestämmelser i brottsbalken och det finns inte heller någon särskild brottskod för hatbrott i polisens system. Sedan år 2008 kan dock polisen genom ett fält i RAR³¹ markera om ett anmält brott är ett misstänkt hatbrott eller inte.³² Nedan beskrivs först hur hatbrott definieras i statistiken och hur bedömningen av vad som är ett hatbrott går till. En mer omfattande och detaljerad redovisning av undersökningens metod ges i en fristående teknisk rapport (Hatbrott 2009 Teknisk rapport, Brå 2010:13).³³

Bedömningskriterier och definitioner

Den hatbrottslighet som beskrivs i föreliggande rapport grundas främst på den utsattes upplevelse av gärningspersonens motiv till sin handling. Sådan brottslighet innefattar brott utifrån gärningspersonens motiv till

- *etnisk bakgrund, hudfärg* eller *nationalitet* – i statistiken utländsk eller svensk bakgrund
- *religiös tro* – i statistiken muslimsk, judisk eller övrig tro
- *sexuell läggning* – i statistiken homosexualitet, bisexualitet eller heterosexuallitet
- *könsöverskridande identitet eller uttryck* – i statistiken vilket kön man upplever sig tillhöra samt hur någon väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön man identifierar sig som.

³¹ Rationell anmälningsrutin (RAR) är polisens datoriserade system för att ta upp en anmälan.

³² Markeringen som infördes nationellt på polismyndigheterna är obligatoriskt och innebär att anmälningsupptagaren måste svara på frågan om det aktuella brottet är ett misstänkt hatbrott eller ej.

³³ Brå (2010b).

Fastställande av om en anmälan innehåller ett hatbrottsmotiv

När en anmälan bedöms använder Brå flera olika kriterier för att fastställa hatbrottsmotivet. Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i polisanmälanens fritext. Att bedömningen utgår från polisanmälanens fritext innebär att den till största delen utgår från den utsattes upplevelse av den aktuella händelsen. Förutom *den utsattes berättelse* kan bedömningen baseras på information om gärningspersonens uttalanden (verbalt eller skriftligt), gärningspersonens signalement, namn på den utsatte och på gärningspersonen, information som hittas via relaterade anmälningar samt eventuell medial uppmärksamhet som vissa fall fått.

Vissa ärenden kan vara svårbedömda vid en första granskning eftersom det saknas tillräcklig information för att fastställa motivet till brottet. I dessa fall kontaktas antingen ansvarig utredare eller den aktuella polismyndighetens kontaktperson för hatbrott.³⁴ Detta skedde i knappt 300 av de cirka 5 800 anmälningar som slutligen bedömdes omfatta hatbrott år 2009.

Flera motiv – det mest framträdande väljs

I hatbrottsstatistiken ingår följande motiv: främlingsfientliga/rasistiska (mot minoriteter, mellan minoriteter eller mot majoriteten), islamofobiska, antisemitiska, övriga antireligiösa, homofobiska, bifobiska, heterofobiska samt transfobiska. Samtliga motiv till hatbrott utgår från gärningspersonens *uppfattning* om den utsatte personens härkomst, trosföreställning, sexualitet eller könsidentitet, oavsett om de är faktiskt

³⁴ Polismyndigheterna har själva utsett vilka kontaktpersonerna gentemot Brå ska vara för hatbrottsfrågor.

gällande eller ej. En mer uttömmande beskrivning av de olika motiven ges i den tekniska rapporten (Brå 2010:13).

Motivbilden är inte alltid enkel att bedöma eftersom en brottsanmälan kan innehålla flera möjliga hatbrottsmotiv. I dessa fall är riktlinjen att utgå från det mest *framträdande* motivet och därmed välja *ett motiv*. När flera motiv bedöms vara lika framträdande avgör slumpen vilket som väljs. Detta är ett mycket sällsynt förfarande. I vissa fall kan det finnas andra framträdande motiv bakom ett brott, till exempel ekonomisk vinning. En fråga som kan uppstå är huruvida ett rån är motiverat av gärningspersonens främlingsfientlighet eller om det mer är motiverat av ekonomisk vinning.³⁵ Framkommer det med tydlighet att det är *ett annat motiv* än ett hatbrottsmotiv som motiverat gärningen bedöms anmälan som ej hatbrott. För att fastställa om ett brott är ett hatbrott eller inte kan en testfråga ställas: Skulle brottet ha skett om offret hade samma etnicitet som gärningspersonen?³⁶

Insamling och bearbetning

I hatbrottsstatistiken samlas data in vid anmälningsstadiet vilket resulterar i en mer extensiv statistik jämfört med om statistiken skulle samlas in i ett senare led i rättskedjan. Ytterst är det vid anmälningsstillfället den enskilde personens subjektiva upplevelse som avgör huruvida handlingen betraktas som ett hatbrott.³⁷ Som tidigare nämnts finns det ingen särskild brottskod i polisens system för att registrera brott med hatbrottsmotiv. Metoden för att identifiera hatbrott bygger i stället på utsökningar och granskningar av den fritext som finns i brottsanmälningarna samt av de anmälningar som polisen markerat som hatbrott i RAR. När man tolkar statistiken bör man ha följande i åtanke:

- Metoden innebär att identifieringen av hatbrottsanmälningar i huvudsak sker utifrån uppgifter i fritexten. Det finns flera faktorer som kan påverka om ett hatbrott som har anmälts kan identifieras i statistiken, exempelvis hur brottet beskrivs i fritexten. Framför allt för dödligt våld finns det stora problem med att använda denna metod.³⁸

- Metoden bygger i huvudsak på utsökning av ett urval av anmälningar rörande sådana brottstyper som har bedömts vara relevanta för hatbrottsstatistiken. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men innebär att en del hatbrott exkluderas i statistiken.³⁹

Flera insamlingsmetoder i hatbrottsstatistiken

För att fånga upp hatbrottsanmälningar används tre olika datainsamlingsmetoder. Nedan ges en kortfattad beskrivning av dessa. För en mer detaljerad beskrivning av insamlingsmetoderna och den sökordslista som används hänvisas till den tekniska rapporten (Brå 2010:13).

- Den första insamlingsmetoden innebär att en utsökning på ord görs i fritexten på samtliga anmälningar som omfattar brottstyperna våldsbrott, olaga hot och ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse/klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott.⁴⁰ Urvalet av brottstyper baseras på de brottstyper som enligt Säpo förekommer vid hatbrott. För dessa brottstyper finns en sökordslista som består av knappt 370 ord och efter en utsökning kodas de anmälningar som identifierats manuellt. År 2009 genomfördes totalt cirka 400 000 anmälningar. Efter utsökning kvarstod cirka 30 500 anmälningar som sedan granskades manuellt.
- Den andra insamlingsmetoden innebär att en totalundersökning görs av samtliga anmälningar avseende brottstyperna olaga diskriminering och hets mot folkgrupp som registrerats under kalenderåret. Detta innebär att även anmälningar omfattande dessa brottstyper som inte fångats upp via den första utsökningen granskas. År 2009 granskades totalt cirka 750 anmälningar avseende hets mot folkgrupp och cirka 250 anmälningar avseende olaga diskriminering.

³⁵ Green, McFalls och Smith (2003, s. 30).

³⁶ Tiby (1999, s. 223).

³⁷ Detta är samma utgångspunkt och extensiva statistik som vid den officiella statistiken över anmälda brott.

³⁸ Det främsta skälet är att det inte finns någon utsatt som kan berätta hur brottet gick till eller delge polisen det eventuella motivet till brottet.

³⁹ En brottstyp som exempelvis inte ingår i urvalet för utsökning är personrån. Det kan dock förekomma att anmälningar som genomförs hänvisar till andra anmälningar som kan vara aktuella som hatbrott, och på så sätt kan också en del andra brottstyper som inte inkluderats förekomma i redovisningen av hatbrott. Genom utvidgningen av urvalet med anmälningar som markerats som hatbrott i RAR kan brottstyper som tidigare exkluderas numera förekomma i statistiken.

⁴⁰ För en komplett förteckning över vilka brottstyper som genomförs vid det första tillvägagångssättet, se bilaga 2 i den tekniska rapporten 2010:13.

- Den tredje insamlingsmetoden innebär att samtliga anmälningar som markeras som misstänkta hatbrott (oavsett brottstyp⁴¹) av polismyndigheterna under kalenderåret samlas in och granskas. År 2009 hade knappt 8 500 anmälningar hatbrottmarkerats. Efter en matchning mot de anmälningar som redan identifierats via utsökningen på ord kvarstod knappt 5 900 anmälningar som granskades manuellt.

Manuell granskning och kodning av hatbrottsanmälningarna

De anmälningar som identifierats genom de tre insamlingsmetoderna granskas manuellt. I ett första steg görs en bedömning av om informationen i anmälan och dess fritext kan identifieras som hatbrott, ett misstänkt hatbrott eller ej hatbrott. I de fall där anmälningar bedömts som misstänkta hatbrott kontakter Brå en utredare vid polisen för att samla in ytterliggare information om motivbilden. När bedömningen av de identifierade hatbrottsanmälningarna slutförs görs en manuell kodning av ett antal variabler. År 2009 identifierades sammanlagt cirka 5 800 anmälningar som hatbrott via manuell granskning.

Resultatredovisning

Redovisningsenheter och variabler

I rapportens resultatavsnitt presenteras respektive hatbrottsmotiv i separata avsnitt. Hatbrottsstatistiken sammanställs utifrån brottsanmälningar, där även uppgifter om personer utsatta för hatbrott och misstänkta personer redovisas. De *redovisningsenheter* som kommer att presenteras är inkommen respektive uppklarad anmälan, personer utsatta för hatbrott (uppgifter från NTU), målsägande samt misstänkta personer.

Information om de redovisade grupperna presenteras utifrån ett antal variabler som beskriver det i anmälan upptagna brottet. De *variabler* som presenteras är huvudbrott, motiv, eventuellt submotiv, om brottet är motiverat av vit makt-ideologi eller har en koppling till någon organisation, tillvägagångssätt, brottsplats, relation mellan gärningsperson och utsatt, kön och ålder på de utsatta och misstänkta personerna samt re-

gional indelning. Samtliga variabler finns beskrivna i den tekniska rapporten (Brå 2010:13).

När man läser rapporten är det viktigt att ha i åtanke att många av redovisningarna innehåller små tal. Följden blir att procentuella förändringar kan bli mycket stora från år till år (det är inte ovanligt med skillnader på 30 procent eller mer). I redovisningen är det av sekretessskäl inte alltid möjligt att redovisa alla enheter eller variabler separat.⁴² Om så är fallet måste antingen kategorier med låga tal (tal lägre än *fyra*) sammanfogas eller döljas med ett kryss. Vissa låga tal kan dock redovisas om bedömningen är att ingen enskild individ kan identifieras.

Inkomna brottsanmälningar

Antalet inkomna anmälningar är de som framför allt polisen, men även andra hatbrottsutredande myndigheter, registrerat i sina ärendesystem under kalenderåret 2009. Brotten kan dock ha begåtts under tidigare år. I denna rapport redovisas större delen av statistiken i enheten *anmälan*, och redovisningen sker efter huvudbrott. Enbart anmälningar med brott som begåtts i Sverige redovisas i statistiken.

Uppklarade brottsanmälningar

Antalet uppklarade anmälningar är ett mått på polisens, åklagarnas och övriga brottsutredande myndigheters hantering av anmälningar. Begreppet uppklarat är polisiärt och innebär att anmälan om brott klarats upp, antingen genom att en person bundits till brottet eller genom en annan form av beslut. Uppklarade anmälningar innebär alltså inte att någon behöver ha dömts för brottet eller brotten i anmälan. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som bedömts vara hatbrott. Denna redovisning utgår från hur de anmälningar som registrerats år 2008 klarats upp utifrån slutredovisningsuppgifter från polis och åklagare fram till och med 31 mars 2010.⁴³

Uppklarade brott redovisas i två kategorier: *personuppklarade hatbrott*, som innebär att en person har bundits till brottet, samt *tekniskt uppklarade hat-*

⁴¹ Denna metod innebär att Brå granskar anmälningar innehållande brottstyper som inte ingår i i Brå:s urval. Därmed kommer således brottstyper som ej ingår i urvalet att ingå i resultatredovisningen (exempelvis ingår brottstyperna rån och fridskränkning i resultatredovisningen över huvudbrott).

⁴² Enligt personuppgiftslagen (1998:204) och 9:4 sekretesslagen (1980:100) får det inte finnas någon risk för att enskilda individer skulle kunna identifieras i statistiken.

⁴³ Eftersom anmälda hatbrott inte alltid klaras upp samma år som de anmäls, har de hatbrottsanmälningar som inkom under 2008 följts upp för denna redovisning. Endast 3 procent av samtliga anmälda hatbrott år 2008 var fortfarande under utredning den 31 mars 2010.

brott. Ett tekniskt uppklarat brott innebär att det inte kan styrkas att ett brott begåtts, att den anmälda gärningen inte bedöms vara brott, att den misstänkta personen är minderårig (under 15 år) och därmed ej straffmyndig, eller övrigt tekniskt uppklarat (till exempel när en angivelse saknas/återkallats). I avsnittet redovisas även hur stor andel av anmälningarna som är uppklarade vid det aktuella tillfället för urvalsdragningen. Ett brott är uppklarat när det är under utredning eller klassificeras som övrigt uppklarat.⁴⁴

Tillförlitlighet

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över hatbrott är att händelsen kommit till polisens kännedom. Benägenheten att anmäla ett brott varierar från brottstyp till brottstyp och över tid. Utifrån tidigare studier kan konstateras att skillnaden mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stor vid hatbrott.⁴⁵ Anmälningebenägenheten kan också variera mellan de olika grupperna som blir utsatta för hatbrott, exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet variera och påverka om de utsatta anmäler brott till polisen.⁴⁶ Mörkertalet har betydelse för möjligheten till bedömningar av utvecklingen av de anmälda hatbrotten, men även för beskrivningar av hatbrottens struktur.

När det gäller hatbrottsstatistiken kan man tala om två typer av mörkertal. De hatbrott som sker, men som aldrig anmäls till polisen utgör en typ av mörkertal. Den andra typen av mörkertal består av de hatbrott som anmäls till polisen, men där polisen inte uppfattar hatbrottsmotivet och därför varken noterar detta i fritexten i anmälan eller markerar händelsen som ett misstänkt hatbrott i RAR. De anmälda hatbrottens nivå och karaktär påverkas således även av i vilken grad de hatbrott som trots allt anmäls till polisen uppfattas och registreras som sådana. Vid identifiering av hatbrott kan det många gånger vara frågan om känslig information som det inte är säkert att den utsatte vill delge polisen. För att ett brott ska kunna identifieras och bedömas som ett hatbrott i statistiken krävs att

- brottet rubriceras i enlighet med Brå:s brottskodsurval alternativt att händelsen markeras som ett misstänkt hatbrott i RAR

- polisen registrerar relevant information i anmälningsfritext
- fritexten inrymmer ord som återfinns i listan över sökord alternativt att händelsen markeras som ett misstänkt hatbrott i RAR
- kodaren tolkar och bedömer händelsen som ett hatbrott.

De redovisade anmälningarna i statistiken är således ett resultat av en selektionsprocess där flera olika kriterier måste vara uppfyllda för att en anmälan ska kunna identifieras som hatbrott. Det är i dag okänt hur stor betydelse respektive steg i processen har. När man använder hatbrottsstatistiken bör man dock ha i åtanke att statistiken till följd av denna process redovisar en minimiuppskattning av de anmälda hatbrotten.

Jämförbarhet

I följande avsnitt redovisas jämförbarheten såväl över tid som med annan relevant statistik. När man studerar utvecklingen av hatbrott över tid eller jämför med annan statistik är det viktigt att ta hänsyn till nedanstående information för att på så sätt veta vilka slutsatser som kan dras om exempelvis ökningar eller minskningar i hatbrottsstatistiken.

Utveckling över tid

När man vill dra slutsatser om hur hatbrottsligheten (och även annan typ av brottslighet) ser ut i verkligheten är det nödvändigt att vara medveten om att det är långt ifrån alla brott som inkluderas i statistiken. En viktig faktor är mörkertalet. Mörkertalens storlek är okänd och varierar också mellan olika brottstyper.⁴⁷ Mörkertalet måste alltid tas i beaktande när man bedömer brottsligheten. En annan faktor som påverkar hur hatbrottsligheten utvecklas över tid är anmälningebenägenheten, som ser olika ut för olika typer av brott. Anmälningebenägenheten och mörkertalet är nära kopplade till varandra, men mörkertalet kan även påverkas av andra faktorer som kan vara föränderliga över tid.

Det har även skett förändringar i hatbrottsstatistikens innehåll och uppbyggnad som medför att det kan vara svårt att göra vissa jämförelser över tid. Ett exempel på en sådan förändring är att Brå under 2008 genomförde en större definitionsförändring av vad som

⁴⁴ Övrigt uppklarat innebär att det exempelvis inte finns någon misstänkt person till det begångna brottet.

⁴⁵ Se exempelvis Forum för levande historia (2006a). För en utförligare beskrivning av dessa begrepp, se Brå (2006, s. 66–67).

⁴⁶ Brå (2007a, s. 24).

⁴⁷ Brå (2008e, s. 15–16).

är ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Definitionen förändrades till att numera även omfatta främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, övriga antireligiösa hatbrott, bifobiska hatbrott, heterofobiska hatbrott samt transfobiska hatbrott. Brå bedömer att det på grund av definitionsförändringen inte utan vidare går att jämföra nivåerna för samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott efter år 2008 med tidigare år. När det gäller vit maktideologiska hatbrott har definitionsförändringen haft en mindre betydelse, och jämförelser med tidigare år är därför mer möjliga. För islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen ingen betydelse och jämförelser med tidigare år är därför möjliga.⁴⁸

Utöver definitionsförändringen förändrades år 2008 även metoden för att fånga upp hatbrottsanmälningar. Den funktion i RAR som används av polisen för att markera anmälningar som misstänkta hatbrott har börjat användas som en insamlingsmetod i statistiken. Det utökade urvalet har dock haft en mindre effekt på antalet identifierade hatbrott och har därför en mindre betydelse för möjligheter till jämförelse mellan åren.

Varje år uppdateras sökordslistan genom att nya ord läggs till och gamla ord tas bort. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Säpo. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordslistan medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år. Brå:s bedömning är att detta inte har någon större betydelse för jämförbarheten eftersom språkbruket rent generellt förändras. Enbart sökord som inte ger relevanta träffar exkluderas från sökordslistan.

Jämförelser mellan Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och hatbrottsstatistiken

Generellt är antalet hatbrottsmotiverade händelser som i NTU uppges vara polisanmälda fler än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Det kan bero på att utsatta respondenter i NTU år 2009 uppfattar det som att brottet är polisanmält (om de varit i kontakt med polisen) fast det inte är det. Risken finns för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser.⁴⁹ Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att den tillfrågade oavsiktligt också kan svara fel på grund av att hon eller han inte minns.

⁴⁸ För en översikt över antal anmälda hatbrott utifrån den gamla respektive nya definitionen av hatbrott, se tabell 2 i den tekniska rapporten 2010:13.

⁴⁹ Brå (2008c, s. 20).

När det ställs frågor om hatbrott kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Det kan även förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppge att ett hatbrott är polisanmält. Dessutom kan det vara så att den utsatte upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definieras så enligt hatbrottsstatistiken.⁵⁰

Jämförelser med annan kriminalstatistik

Hatbrottsstatistiken är inte jämförbar med övrig officiell kriminalstatistik avseende anmälda brott. Som beskrivits tidigare är den redovisade enheten för brotten brottsanmälan och inte anmälda brott. En anmälan kan innehålla ett eller flera brott och för hatbrott väljs huvudbrottet. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar alla brott i anmälan.

Misstänkta personer i denna rapport är inte heller jämförbara med de misstänkta i den officiella statistiken. Definitionerna skiljer sig åt på så sätt att i den officiella statistiken betyder misstänkta att brottsmisstanken kvarstår efter genomförd utredning av åklagaren. I denna rapport ingår dock alla som i något skede anses vara misstänkta för hatbrott. Dessutom ingår här misstänkta personer under 15 år, vilka inte ingår i den officiella statistiken.

Sedan 2007 redovisas även uppgifter om uppklarade hatbrottsanmälningar. Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över uppklarade brott. I den officiella statistiken redovisas alla uppklaringsbeslut som gjorts under exempelvis 2008, oavsett om brottet är anmält samma år eller under tidigare år. I denna genomgång av hatbrottsstatistiken redovisas endast beslut för de hatbrott som anmälts under år 2008.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella statistikens, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier för hatbrottsanmälningar. Ibland är det inte heller tekniskt möjligt att redovisa på något annat sätt.

Specialstudie av hatbrottsmarkerade anmälningar

Inför denna rapport har föregående års specialstudie upprepats. Syftet med specialstudien är att bedöma

⁵⁰ Se vidare Brå (2008a, s. 44). Ett exempel är om en person utsätts för ett hatbrott på grund av funktionshinder.

kvaliteten på hatbrottsmarkeringen. En nyhet för i år är att resultaten även redovisas på regional nivå.⁵¹ Det är dock viktigt att ha i åtanke att det av flera skäl är svårt att göra jämförelser mellan polismyndigheter i olika län. Ett skäl är att det i dag saknas en gemensam definition av hatbrott inom polismyndigheterna. Ett annat skäl är att resurser för, och kunskap om, hatbrott kan variera mellan polismyndigheterna. Större resurser och bättre kunskap om hatbrott ökar möjligheterna att identifiera och i anmälan beskriva en eventuell koppling till hatbrott. Det är rimligt att anta att detta även kan påverka antalet hatbrott som registreras och redovisas i statistiken.

Resultat för specialstudien

Studien visar att polismyndigheterna totalt sett markerade 8 460 anmälningar som misstänkta hatbrott år 2009. Knappt 2 500 av dessa anmälningar hade även Brå identifierat som hatbrott. Detta innebär att i majoriteten av de av polisen markerade anmälningarna (5 967 stycken) kunde Brå inte identifiera ett hatbrottsmotiv. Vid en manuell genomgång av fritexterna i dessa 5 967 anmälningar framkom att

- 5 517 anmälningar (92 procent) inte är hatbrott enligt Brå:s definition
- 254 anmälningar (4 procent) är hatbrott
- 118 anmälningar (2 procent) kan misstänkas vara hatbrott⁵²
- 78 anmälningar (1 procent) har avbrutits.⁵³

RAR-markeringen fångar upp anmälningar som hatbrottsstatistikens urval missar

En tendens som framkom i granskningen är att polismyndigheterna väljer att markera anmälningar som gränsar till hatbrottslighet, men som enligt Brå:s definition av hatbrott inte faller inom området. Trots att det finns brister i hur polisen använder markeringen och trots att polisens definition skiljer sig något från Brå:s definition, kunde det i 6 procent av anmälningarna identifieras ett misstänkt eller ett faktiskt hatbrottsmotiv som inte fångats upp av Brå. Detta betyder att Brå:s metod inte fångar upp alla hatbrott

med den nuvarande urvalsmetoden. En förklaring är att RAR-markeringen används på samtliga anmälda brott, medan hatbrottsstatistiken bygger på ett urval av brottstyper.⁵⁴ Exempel på två brottskategorier som inte ingår i statistikens urval är rån och stöldbrott.

En markerad anmälan i RAR kan ge relevant information

Det har vid Brå:s granskning av anmälningarna framkommit att RAR-markeringen ofta ger relevant information som är viktig vid bedömningen om en anmälan är ett hatbrott eller inte. Framför allt handlar det om anmälningar där ord i fritexten är för generella eller inte ger en träff via sökordslistan. Utöver detta kan en hatbrottsmärkt anmälan hänvisa till relaterade anmälningar som även de innehåller ett hatbrottsmotiv men inte har fångats upp med Brå:s metod.

Gemensam definition av hatbrott inom polisen som kvalitetshöjande åtgärd

Som en sammanfattning av studien över hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR kan det konstateras att Brå:s metod för att utsöka hatbrottsanmälningar fångar upp en stor andel anmälningar som polisen inte identifierar. Samtidigt markerar polismyndigheten många anmälningar som hatbrott som inte kommer med i statistiken. Det kan finnas flera förklaringar till detta, bland annat att Brå inte lyckas identifiera alla hatbrottsanmälningar med de datainsamlingsmetoder som används. Det framgår att RAR-markeringen omfattar en mindre andel anmälningar som Brå vid granskning bedömer är hatbrott. Det är därför viktigt att bland annat löpande arbeta med att uppdatera sökordslistan så att nya ord inkluderas. Dock är många av orden eller uttrycken alltför generella för att kunna ingå i sökordslistan, då allt för många icke relevanta anmälningar skulle komma att ingå i den första datainsamlingsmetoden. Exempel på detta är uttryck som ”du är inte svensk” eller ord som vit, svart eller mörk.

Brå:s studie visar dock att den främsta orsaken torde vara att många av polisens anmälningar är felmarkerade. Det framgår inte minst då allt från stöld till narkotikabrott har hatbrottsmarkerats av polismyndigheterna. Polisen anger även själva i den enkät Brå

⁵¹ För en redovisning på regional nivå, se avsnittet ”Regional fördelning” på s. 72.

⁵² För de anmälningar som misstänkts vara hatbrott har utredare kontaktats på polismyndigheterna. 40 procent av anmälningarna har genom ytterligare information identifierats som hatbrott, medan 60 procent identifierats som ej hatbrott.

⁵³ En anmälan har upprättats, men i ett senare skede avbrutits.

⁵⁴ En förklaringsfaktor till att majoriteten av granskade anmälningar inte kan identifieras som hatbrott vid en läsning av fritexten i RAR är att enskilda polisens kunskap om hatbrott spelar roll för hur fritexten skrivs.

skickat ut⁵⁵ att det förekommer många felaktigheter i vad som registreras som hatbrott. En annan aspekt av detta är att det även är relativt vanligt att anmälningar som gränsar till hatbrottslighet (exempelvis djurrättsaktivism och hedersrelaterad brottslighet) markeras som hatbrott, det vill säga brott som inte ingår i Brå:s urval. Vad som definieras som hatbrott skiljer sig dessutom åt mellan de olika polismyndigheterna och det vore därför önskvärt om man arbetade fram en gemensam definition av hatbrott inom polisen. Detta skulle på sikt medföra en bättre kvalitet på de anmälningar som är hatbrottsmarkerade och därmed innebära att markeringen kan användas för att samla statistik över hatbrott som är jämförbar mellan de olika polismyndigheterna, något som i dag inte är möjligt då respektive polismyndighet har sitt eget sätt att definiera och räkna hatbrott.

---

⁵⁵ Se frågeformuläret i bilaga 3, i tekniska rapporten (2010:13).

Hatbrott – samtliga motiv

I detta avsnitt redogörs för anmälningar från år 2009 som bedömts innehålla ett hatbrottsmotiv. Redovisningen sker efter huvudbrott i anmälningarna. För mer detaljerade beskrivningar av de olika hatbrottsmotiven hänvisas till respektive motivavsnitt.

Främlingsfientlighet vanligaste motivet i anmälningarna

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott stod för 71 procent av samtliga hatbrott 2009 och är i likhet med tidigare år den enskilt största kategorin. I 18 procent av anmälningarna identifierades ett homofobiskt, bifobiskt eller heterofobiskt motiv. Antireligiösa hatbrott (islamofobiska, antisemitiska och övriga antireligiösa hatbrott) stod för en tiondel av anmälningarna. Transfobi var ett mer ovanligt motiv bland de identifierade anmälningarna (1 procent). Beskrivningen av samtliga hatbrott påverkas av att vissa motiv är mer framträdande, vilket bör hållas i åtanke vid tolkning av detta avsnitt.

Resultat i korthet

- År 2009 identifierades knappt 5 800 hatbrottsanmälningar vilket är nästan 100 anmälningar färre jämfört med år 2008.
- Hatbrotten år 2009 dominerades liksom tidigare år av det främlingsfientliga/rasistiska motivet. Olaga hot, ofredande, våldsbrott och ärekränkning var de mest vanliga brotten i nämnd ordning.
- Hatbrott begås på många olika typer av platser där man vistas i sin vardag. Hem, arbetsplats och skola var de vanligaste platserna för anmälda hatbrott år 2009.
- I 82 procent av hatbrottsanmälningarna var gärningspersonen obekant eller ytligt bekant.
- Omkring 7 procent av alla hatbrottsanmälningar från 2008 hade personupplämningsklarats i mars 2010.

Tabell 1. Antal och andel anmälningar med hatbrottsmotiv, åren 2004–2009.

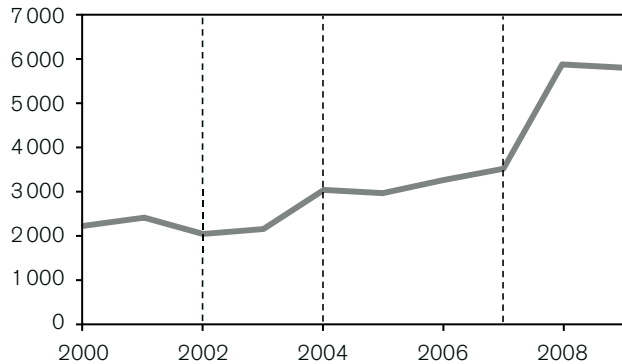
Motiv	År	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
		Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Främlingsfientliga/rasistiska		2 263	75	2 272	77	2 189	67	2 489	70	4 224	72	4 116	71
Antireligiösa		151	5	111	4	386	12	324	9	602	10	591	10
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska		614	20	563	19	684	21	723	20	1 055	18	1 060	18
Transfobiska		..	..	..	..	..	..	..	..	14	0	30	1
Summa		3 028	100	2 946	100	3 259	100	3 536	100	5 895	100	5 797	100

.. =Uppgift ej tillgänglig.

Nivå och utveckling

Under 2009 bedömdes knappt 5 800 anmälningar omfatta hatbrott. Antalet hatbrottsanmälningar var 2 procent färre år 2009 jämfört med år 2008.

Figur 2. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv, åren 2000–2009.

Figur 2 belyser hur utvecklingen av antalet anmälningar gällande samtliga hatbrottsmotiv sett ut mellan åren 2000 och 2009. Antalet anmälningar ökade från drygt 2 000 till knappt 5 900 år 2008. År 2009 bryts den uppåtgående trenden med en liten nedgång i antalet anmälningar, då knappt 5 800 anmälningar identifierades. Mellan åren 2002 och 2003 noterades också en liten nedgång. Det är dock inte helt enkelt att jämföra antalet hatbrottsanmälningar över tid. Flera förändringar har genomförts sedan år 2000 vilket påverkar statistikens jämförbarhet.⁵⁶

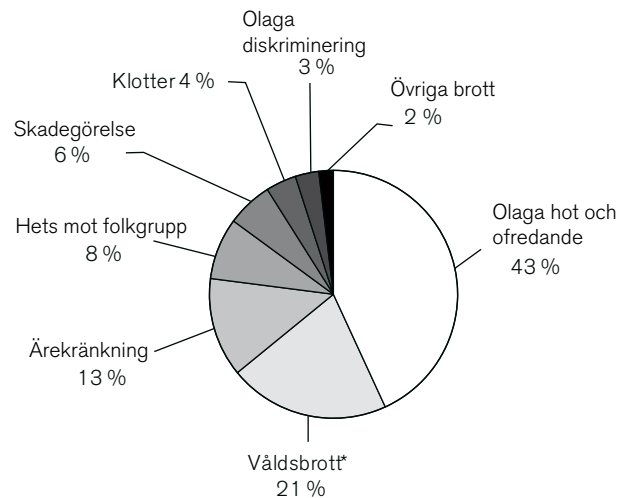
Brottsstruktur

Olaga hot och ofredande vanligast förekommande brottstyperna

Den enskilt vanligast förekommande brottstypen (huvudbrottet) i hatbrottsanmälningar år 2009 var olaga hot och ofredande (knappt 2 500 anmälningar), följt av våldsbrott (1 225 anmälningar) och ärekränkning (drygt 750 anmälningar). Antalet anmälningar innehållande hets mot folkgrupp var knappt 470 och antalet anmälningar gällande olaga diskriminering var drygt 180 stycken. De flesta brottstyper i hatbrottsstatistiken utgör en mycket liten andel av samtliga anmälda brott enligt den officiella statistiken. Ett undantag är brotten hets mot folkgrupp och olaga diskrimine-

⁵⁶ För en utförligare beskrivning av de metodförändringar som skett, se den tekniska rapporten (2010:13).

Figur 3. Andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori, år 2009 (5 797 anmälningar).

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott samt våldtäkt.

ring som skiljer sig från de andra brottskategorierna i hatbrottsstatistiken i den bemärkelsen att de har specifika lagrum som reglerar kränkningar på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.⁵⁷ Under år 2009 kunde majoriteten (omkring 60–70 procent) av nämnda anmälda brott identifierats som hatbrott.⁵⁸ Förklaringen till skillnaden mot den officiella statistiken är att brotten inte har begåtts utifrån ett enligt Brå:s definition relevant hatbrottsmotiv.

Fördelningen avseende brottstyper ser liknande ut för de främlingsfientliga/rasistiska och för de homo-, bi- och heterofobiska hatbrottsmotiven; olaga hot och ofredande samt våldsbrott är de vanligast förekommande brotten. Även vid de antireligiösa hatbrotten var våld och hot stora brottskategorier, men vid detta motiv var också hets mot folkgrupp, skadegörelse och klotter vanliga brottstyper.

⁵⁷ Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp) och BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering). För mer information, se Brå (2001).

⁵⁸ Den officiella statistiken räknar enheten antal brott, medan hatbrottsstatistiken räknar enheten huvudbrott i brottsanmälningar. För att få en korrekt jämförelse mellan statistikprodukterna bör även bedömda bibrott vägas in i hatbrotten.

Tabell 2. Antal och andel anmälningar efter hatbrottsmotiv och huvudbrottskategori, år 2009.

Huvudbrottskategori	Motiv						Total	
	Främlingsfientliga/rasistiska		Antireligiösa		Homo-, bi- och heterofobiska		Antal	%
	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott*	911	22	57	10	252	24	1 220	21
Olaga hot och ofredande	1 744	42	222	38	530	50	2 496	43
Ärekränkning	559	14	43	7	148	14	750	13
Skadegörelse	180	4	85	14	54	5	319	6
Klotter	133	3	44	7	46	4	223	4
Hets mot folkgrupp	345	8	109	18	14	1	468	8
Olaga diskriminering	166	4	9	2	5	1	180	3
Övriga brott	78	2	22	4	11	1	111	2
Summa	4 116	100	591	100	1 060	100	5 767	100

I redovisningen har hatbrott med transfobiska motiv exkluderats på grund av sekretesskäl.

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tillvägagångssätt vid brotten

Hatbrott riktas ofta direkt mot den utsatte, men utan fysisk kontakt

Det vanligaste tillvägagångssättet för samtliga hatbrott 2009 var att gärningspersonen hotade, ofredade eller uttalade kränkningar mot den utsatta personen i dennes närhet, men att ingen fysisk kontakt uppkom (*närhet*, 51 procent). Vart femte hatbrott var ett våldsbrott, där gärningspersonen således gått till fysiskt angrepp mot den utsatta personen. Drygt vart fjärde hatbrott begicks på *distans*, exempelvis via internet eller sms. Vid en jämförelse mellan motiven framkommer att drygt hälften av de antireligiösa hatbrotten begicks på distans, vilket är en högre andel än vid de övriga motiven (22–33 procent).

Tabell 3. Antal och andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

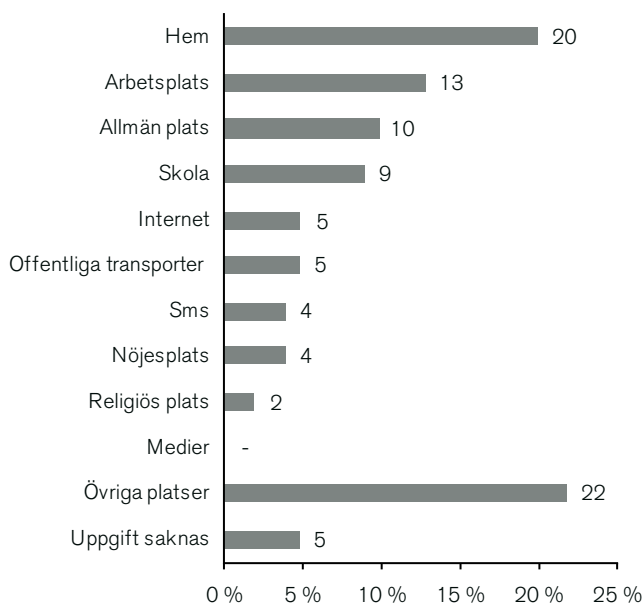
Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	1 240	21
Direkt mot person, närhet	2 973	51
Distans	1 584	27
Allmänt klotter	344	6
Internet	314	5
Medier	20	0
Postbrev	174	3
Sms	231	4
Telefon/fax	348	6
Övrigt	153	3
Summa	5 797	100

Plats

Hatbrott begås på vardagsnära platser

Hatbrott sker på alla möjliga platser där man vistas i sin vardag. Tre vanliga platser är den utsattes skola eller arbetsplats samt allmänna platser utomhus, som gator, torg och parker. Mellan 9 och 13 procent av hatbrotten år 2009 skedde på någon av ovan nämnda platser. Ännu vanligare var att utsättas där man bor. År 2009 skedde cirka 20 procent av samtliga hatbrott i eller i anslutning till den utsattes hem. Spridningen av brottsplatser är tydlig i och med att kategorin övriga platser stod för en dryg femtedel av anmälda hatbrott. Det kan röra sig om platser där den utsatta personen exempelvis handlar, tränar eller tar en fika. Fördelningen över platser ser i stort sett lika ut år 2009 som år 2008.

Figur 4. Andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter plats, år 2009.

Relation

Obekant gärningsperson vanligast

I mer än hälften av samtliga hatbrottsanmälningar år 2009 var gärningspersonen *obekant* för den utsatta personen. Vid det antireligiösa motivet var andelen obekanta gärningspersoner högre än vid de övriga hatbrottsmotiven; i drygt två tredje delar av de antireligiösa hatbrotten var gärningspersonen obekant. I en dryg fjärdedel av fallen var gärningspersonen en *ytligt bekant*, vilket innefattar en granne, skolkamrat, kollega eller en för den utsatta personen till namn eller utseende känd person eller grupp. I endast 6 procent av anmälningarna år 2009 var gärningspersonen en *närstående*, till exempel en släkting, vän eller före detta partner. Vid en jämförelse mellan motiven framkommer att det var mer vanligt att utsättas för hatbrott av en *närstående* (10 procent) vid det homo-, bi- och heterofobiska motivet än vid de övriga hatbrottsmotiven.

Tabell 4. Antal och andel anmälningar med hatbrottsmotiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	332	6
Gift/partner/sambo	21	0
Före detta partner	114	2
Släkt	79	1
Vänner/bekanta	118	2
Ytligt bekant	1 671	29
Granne	511	9
Kollega	76	1
Känd person/grupp	751	13
Skolkamrat	333	6
Obekant	3 064	53
Kund/klient	504	9
Servicepersonal	471	8
Okänd person	2 089	36
Uppgift saknas	730	13
Summa	5 797	100

Uppklarade hatbrott

Hatbrottsstatistikens redovisning av uppklarade brott utgår från hur de anmälningar som registrerats år 2008 klarats upp utifrån slutredovisningsuppgifter från polis och åklagare fram till 31 mars 2010. Efter som anmälda hatbrott inte alltid klaras upp samma år som de anmäls, har de hatbrottsanmälningar som inkom under 2008 följts upp för denna redovisning. Begreppet uppklarat är polisiärt och betyder antingen att en person bundits till brottet genom åtalsbeslut, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse eller att brottet på annat sätt klarats upp. Ett brott räknas alltså som uppklarat även om exempelvis den åtalade i ett senare skede frikänns vid en rättegång. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som bedömts vara hatbrott.

Majoriteten av hatbrotten klaras upp, men få personuppklasas

I slutet av mars 2010 hade 67 procent av alla anmälningar (huvudbrottet) från år 2008 med hatbrottsmotiv klarats upp. Av dessa *personuppklasades* 7 procent av anmälningarna, varav huvuddelen genom åtalsbeslut. Vid en jämförelse mellan skilda hatbrottsmotiv framkommer det att personuppklaringen är lägst vid antireligiösa hatbrott (4 procent), samt något högre än genomsnittet vid homofobiska hatbrott (11 procent). 59 procent av samtliga hatbrottsanmälningar klarades upp *tekniskt*, vilket exempelvis innebär att brott ej kunde styrkas.

En dryg tredjedel (37 procent) av brotten faller under kategorin *övrigt tekniskt uppklarade*. Inom denna kategori ligger beslut som angivelse saknas/återkallats eller att förundersökning inte inleddes för att målsäganden inte vill väcka åtal. Kategorin består till stor del av de svårutredda brottstyperna ärekränkning och olaga diskriminering.⁵⁹

En tredjedel av brotten var *ouppklarade* vid utgången av mars 2010. En del var fortfarande under utredning, men majoriteten tillhörde kategorin *övrigt ouppklarade* brott (30 procent). Vid en jämförelse mellan de skilda hatbrottsmotiven framkommer att andelen

ouppklarade anmälningar är högre vid det antireligiösa motivet (50 procent) än vid övriga hatbrottsmotiv. Huvuddelen av dessa anmälningar (48 procent) är *övrigt uppklarade* vilket exempelvis innebär att det inte finns någon misstänkt person till det misstänkta brottet. Det kan till viss del bero på att brottstypen skadegörelse/klotter, där gärningspersonen ofta är okänd, är vanlig vid detta motiv.

Vid en jämförelse med de uppklarade främlingsfientliga/rasistiska samt de antireligiösa hatbrotten som presenterades i föregående års rapport är det viktigt att ha i åtanke att de siffrorna baserades på anmälda brott under 2007, alltså året innan Brå genomförde en omfattande definitionsförändring av hatbrott. Uppklaringen för samtliga hatbrott påverkas av att hatbrott kan utgöras av flera olika brottstyper, där exempelvis misshandel har högre uppklaringsgrad än ärekränkning.

Tabell 5. Antal och andel uppklarade hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.

Typ av beslut	Antal	%
Personuppklarade	450	8
Åtalsbeslut	416	7
Strafföreläggande	23	0
Åtalsunderlåtelse	11	0
Tekniskt uppklarade	3 494	59
Misstänkta under 15 år	249	4
Brott kan ej styrkas	946	16
Gärningen ej brott	95	2
Övriga tekniskt uppklarade	2 204	37
Ouppklarade	1 951	33
Under utredning	169	3
Övriga ouppklarade	1 782	30
Summa	5 895	100

⁵⁹ Brottsanmälningar om olaga diskriminering är svårutredda och svårbevisade enligt Åklagarmyndighetens redovisning av inkomna, avslutade och lagförda brottsmisstankar (Åklagarmyndigheten, 2008). En förutsättning för lagföring i praktiken är att anmälan görs i anslutning till händelsen och att polis omgående påbörjar utredningen. Utöver detta är en anledning till låg lagföring att de som anmäler i vissa fall inte känner till att diskrimineringen ska ha skett i näringsverksamhet för att vara straffbar.

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott⁶⁰ kan ta sig många olika uttryck. Det kan vara alltifrån händelser som efter utredning visar sig inte vara brottsliga till grova våldsbrott.

Resultat i korthet

- År 2009 anmäldes drygt 4 100 hatbrott med främlingsfientligt/rasistiskt motiv, vilket är drygt 100 anmälningar färre än året innan.
- Olaga hot/ofredande var det vanligaste främlingsfientliga hatbrottet (42 procent).
- Andelen gärningspersoner som är kund/klient eller servicepersonal var högre vid det främlingsfientliga/rasistiska motivet än vid de övriga motiven.
- Resultat från NTU 2009 visar att 12 procent av den självrapporterade utsattheten för trakasserier respektive hot år 2008 uppgavs vara främlingsfientligt motiverad.

Det kan vara fråga om vandalisering av flyktingförläggningar, skadegörelse av bilar, ärekränkning och trakasserier av personer på grund av deras faktiska, eller av den misstänkte uppfattade, utländska eller svenska härkomst. Visuellt identifierbarhet – personers utseende – är ett av de viktigaste kriterierna för en presumtiv gärningsperson när det handlar om att

⁶⁰ Begreppet främlingsfientlighet antyder att människor som invandrar till Sverige definieras som främlingar. Rasism som begrepp beskriver en tro på överlägsenhet hos vissa mänskliga raser. Begreppet främlingsfientliga/rasistiska hatbrott används i rapporten eftersom det inkluderar alltifrån negativa inställningar till människor på grund av ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung till händelser av mer renodlad rasistisk karaktär. Rasism som begrepp har lagts till från och med år 2008.

kategorisera individer i grupper. Alla som blir utsatta för hatbrott på grund av sin etniska tillhörighet, romer, afrosvenskar, samer, personer med svensk, finsk eller turkisk etnisk bakgrund och så vidare, inkluderas i statistiken som utsatta för ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott.

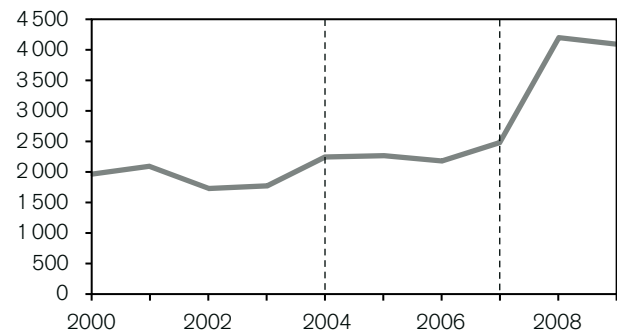
I denna statistik definieras främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, dess egendom eller institution på grund av hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, av utländsk eller svensk härkomst eller representanter för personer av utländsk eller svensk härkomst.

Nivå och utveckling

Under 2009 identifierades drygt 4 100 anmälningar som bedömdes innehålla ett huvudbrott med främlingsfientligt/rasistiskt motiv, vilket är en liten nedgång från 2008.

Figur 5. Antal anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv,* åren 2000–2009.

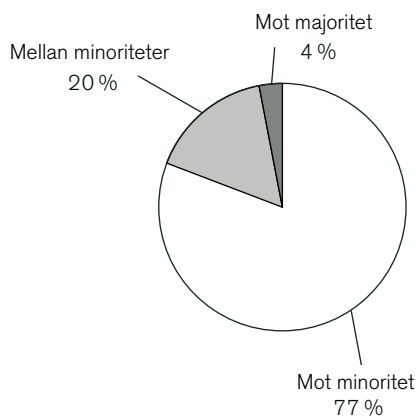
* Definitionen av vad som är ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott har förändrats mellan åren 2007 och 2008.

Som illustreras i figur 5 visar utvecklingen under den senaste tioårsperioden att antalet anmälningar ökar, med undantag för åren 2002 och 2003 samt 2008 och 2009 då anmälningarna minskade något. Under perioden 2000–2009 har dock vissa förändringar skett. Insamlingsmetoden för samtliga hatbrott förändrades år 2004. Under år 2000 innefattade de främlingsfientliga hatbrotten alla brott med främlingsfientlig karaktär; även hatbrott mellan minoritetsgrupper och mot majoritetsgruppen togs med i hatbrottsstatistiken.⁶¹ Mellan åren 2001 och 2007 inkluderades enbart främlingsfientliga hatbrott som begicks av majoritetsgruppen mot minoritetsgrupper i statistiken. År 2008 förändrades definitionen återigen till att omfatta främlingsfientliga/rasistiska hatbrott mot och mellan minoritetsgrupper samt mot majoritetsgruppen.

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott mot olika grupper i befolkningen

Den absoluta majoriteten (97 procent) av de främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten år 2009 begicks mot minoritetsgrupper. Knappt 77 procent av brotten begicks av majoritetsgruppen och 20 procent av andra minoritetsgrupper. Endast 4 procent av anmälda främlingsfientliga/rasistiska hatbrott samma år begicks mot majoritetsgruppen, det vill säga mot personer med svensk bakgrund. I jämförelse med föregående år är fördelningen mellan kategorierna lika. Redovisningen nedan av brottstyper, tillvägagångssätt vid brotten, brottsplats och relation mellan gärningsperson och utsatt, bygger på samtliga anmälda främlingsfientliga/rasistiska hatbrott.

Figur 6. Andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv mot minoritetsgrupper eller majoritetsgruppen samt mellan minoritetsgrupper, år 2009.

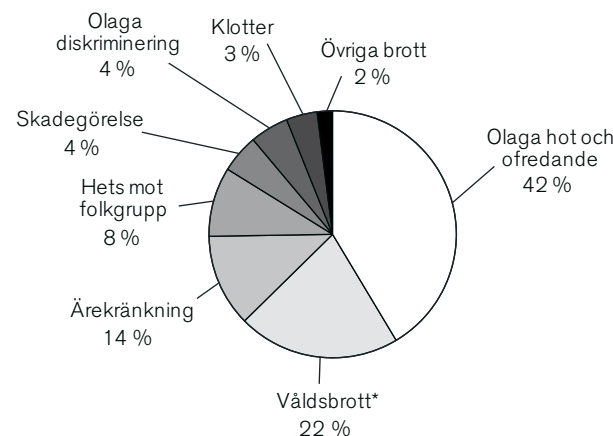

⁶¹ Säkerhetspolisen (1999, s. 13).

Brottsstruktur

Enligt figur 7 nedan stod olaga hot och ofredande för drygt 42 procent av alla främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningar, vilket innebär att det var den vanligaste brottskategori år 2009.⁶²

Figur 7. Andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter huvudbrottskategori, år 2009.

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott samt våldtäkt.

Våldsbrott och ärekränkning var de näst vanligaste brottstyperna. Brottsstrukturen har sett likartad ut de senaste sex åren. I tabell 6 ges en mer detaljerad redovisning av brottstyperna.

Våldsbrott

År 2009 identifierades 911 främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningar där brottskategorierna var våldsbrott, vilket är i stort sett samma resultat som 2008. I kategorin ingår brott där fysisk kontakt förekommit, det kan vara alltifrån att någon blir knuffad till att personen blir nedslagen. Vanligt förekommande vid det främlingsfientliga/rasistiska hatbrottet är att gärningspersonen är okänd för den utsatte. Ett exempel som illustrerar detta vid brottstypen misshandel är:

När Volkan var på väg hem från en fest dök plötsligt ett antal okända män upp bakom honom och en av männen tog tag runt målsägan-

⁶² Vissa av de redovisade brottstyperna innehåller små tal, vilket gör att det inte är ovanligt med skillnader på 30 procent eller mer när det gäller jämförelse över tid.

Tabell 6. Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.

Brottskategori	År 2004		2005		2006		2007		2008*		2009		Skillnad 2008–2009
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%
Våldsbrott**	383	17	342	15	461	21	509	20	897	21	911	22	2
Olaga hot och ofredande	794	35	781	34	758	35	849	34	1 740	41	1 744	42	0
Ärekränkning	443	20	458	20	426	19	420	17	517	12	559	14	8
Skadegörelse	72	3	53	2	53	2	132	5	222	5	180	4	-19
Klotter	62	3	53	2	49	2	97	4	198	5	133	3	-33
Hets mot folkgrupp	290	13	325	14	260	12	307	12	364	9	345	8	-5
Olaga diskriminering	203	9	241	11	171	8	146	6	186	4	166	4	-11
Övriga brott	16	1	19	1	11	1	29	1	100	2	78	2	-22
Summa	2 263	100	2 272	100	2 189	100	2 489	99	4 224	100	4 116	100	-3

* Definitionen av vad som är ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott har förändrats mellan åren 2007 och 2008.

** I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

dens hals med armen och de övriga sparkade på målsäganden. Sparkarna träffade överallt. Dom kallade honom för fula ord som jävla fitta och jävla svartskalle. Han ramlade. Då hoppade en av männen på honom när han låg ner och slog honom i ansiktet. De övriga fortsatte att sparka. Han reste sig till slut upp och sprang allt vad han orkade därifrån.

Olaga hot och ofredande

Under 2009 identifierades 1 744 stycken av de anmälda främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten som olaga hot och ofredande. Dessa resultat är likartade med föregående års resultat. I kategorin ingår såväl främlingsfientliga/rasistiska hotelser via telefonsamtal som ofredande som sker i den utsattes egna hem. En illustration av när ofredandet skett i den utsatte hem är:

Målsäganden anmäler att okänd gärningsperson vid ett flertal tillfällen kastat sten mot hans inglasade balkong. Målsäganden känner att det är riktat mot honom och hans familj personligt eftersom de är de enda svenskarna i området.

Ärekränkning

Antalet främlingsfientliga/rasistiska anmälningar avseende ärekränkning uppgick till 559 anmälningar 2009, vilket är en ökning med 42 anmälningar (8 pro-

cent) sedan 2008. Vanligt förekommande är att kränkningen uttalas av en för den utsatte okänd person. Exempel på detta är:

Sylvia kommer till polisen för att göra en anmälan. Målsäganden har fått ett obehagligt telefonsamtal. Gärningspersonen har smädat målsäganden med ett kränkande tillmäle genom att säga ”det är dags att rensa lite, ni har blivit för många”. Därefter har han sagt att han själv har ”rent svenskt blod”.

Skadegörelse/klotter

År 2009 har 313 främlingsfientliga/rasistiska anmälningar identifierats avseende skadegörelse/klotter. Detta är en minskning med 107 anmälningar (motsvarande 25 procent) jämfört med föregående år. Vid skadegörelse och klotter med främlingsfientligt/rasistiskt motiv kan brottet vara riktat både direkt mot personer och mot deras egendom, till exempel bostäder och bilar. Sådan skadegörelse kan ta sig följande uttryck:

Susanne berättar att några grannar i området har kastat råa ägg på hennes hus. Hon berättar att grannarna är rasistiska och att de i flera år har orsakat problem för henne och hennes man då de är av utländsk härkomst.

Hets mot folkgrupp

För det främlingsfientliga/rasistiska motivet identifierades 345 anmälningar avseende hets mot folkgrupp år 2009, vilket är 19 färre anmälningar i jämförelse med 2008. Vid hets mot folkgrupp är det vanligt förekommande att brottet förmedlats via affischer, vid demonstrationståg eller direkt mot person:

Farek har träffat den utpekade kvinnan i centrum, till en början är hon trevlig men efter ett tag börjar hon prata illa om invandrare. Hon säger att det finns alldeles för mycket "svartskallar" här i Sverige. Hon börjar sedan skrika till målsägaren och hans vänner "jävla blattar", "svartskallar", "ni borde spolas bort" och "det finns för många av er".

Olaga diskriminering

Av de främlingsfientliga/rasistiska anmälningarna utgjorde 166 stycken olaga diskriminering år 2009,⁶³ vilket är en minskning med 20 anmälningar sedan föregående år. Den vanligaste situationen i denna kategori är att den utsatte personen nekas inträde till en restaurang eller krog av en dörrvakt och upplever att detta är relaterat till hans eller hennes utländska härkomst eller etniska tillhörighet. Ett typexempel på olaga diskriminering är:

Mustafa och hans vän ska in på en krog och äta. De frågar en ordningsvakt om det finns något bord. Vakten svarar att de ska ställa sig sist i kön. När de kommer fram till entrén säger ordningsvakten att Mustafas vän är full. Mustafa argumenterar för att hans vän visst ska komma in då han inte är för full. Vakten tar då Mustafa åt sida och säger: "Det här är inte ert ställe, ta och dra". Mustafa frågade om det var för att han var invandrare. Vakten ska då ha lett mot honom och nickat.

⁶³ Diskrimineringsombudsmannen, DO (2010, s. 31). Till DO kommer anmälningar från personer som anser att de blivit utsatta för etnisk diskriminering. Under 2009 inkom 766 anmälningar rörande etnisk diskriminering. Jämfört med 2008, då antalet anmälningar var 796 stycken, är detta en minskning med 30 anmälningar.

Tillvägagångssätt vid brotten

Hög andel av brotten begås i den utsattes närhet

I över hälften (55 procent) av de främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten år 2009 hade gärningspersonen hotat, ofredat eller uttalat kränkningar mot den utsatta personen i dennes omedelbara *närhet*, utan att fysisk kontakt uppkom. Detta är en högre andel än för de övriga hatbrotten, där mellan 37 och 43 procent av brotten begicks av någon i den utsatta personens närhet år 2009. En dryg femtedel (22 procent) av de främlingsfientliga hatbrotten begicks på *distans*, till exempel via internet, sms eller brev. Detta är en lägre andel än för övriga hatbrott där 33–57 procent begåtts på distans. I närmare en fjärdedel (23 procent) av brotten gick gärningspersonen till fysiskt angrepp mot den utsatta personen.

Tabell 7. Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

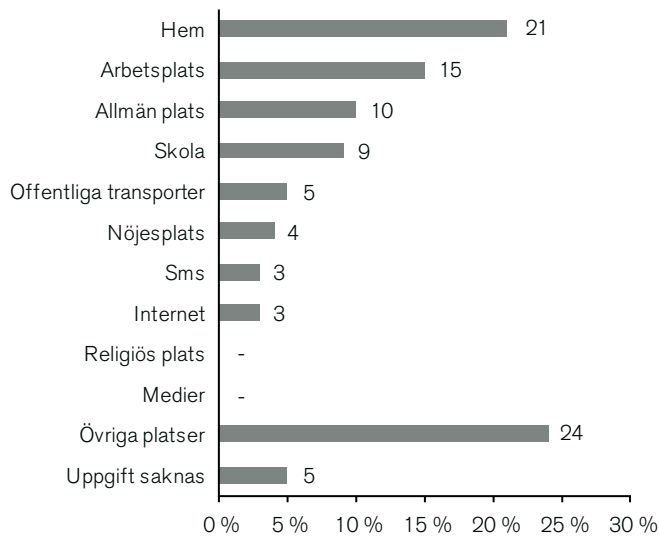
Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	927	23
Direkt mot person, närhet	2 275	55
Distans	914	22
Allmänt klotter	212	5
Internet	138	3
Medier	9	0
Postbrev	121	3
Sms	140	3
Telefon/fax	226	5
Övrigt	68	2
Summa	4 116	100

Plats

Hatbrott sker på vardagsnära platser

De främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten sker ofta på vardagsnära platser. *Det egna hemmet, arbetsplatsen* och *allmänna platser* var de tre enskilt vanligaste platserna för att utsättas för hatbrott enligt anmälningarna år 2009. Kategorin *övriga platser* var förvisso störst, men omfattar ingen plats som är tillräckligt stor för att redovisas som en egen kategori. Mångfalden pekar dock på att hatbrott kan begås på olika platser och i många olika situationer. Fördelningen av platser är likartad i jämförelse med år 2008.

Figur 8. Andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter plats, år 2009.

Relation

Kunder och servicepersoner vanliga gärningspersoner

I 53 procent av alla främlingsfientliga/rasistiska hatbrott 2009 var gärningspersonen *obekant* för den utsatta personen. I kategorin *obekant* ingår okända personer men också kunder/klienter samt personal i myndighetsställning eller i serviceyrken. I en knapp tredjedel (32 procent) av fallen var gärningspersonen *okänd* för den utsatte, vilket är en något lägre andel jämfört med övriga hatbrott där andelen okända gärningspersoner var 39–59 procent. Även andelen gärningspersoner som var kund/klient eller servicepersonal (10 procent vardera) är högre vid detta motiv än vid övriga hatbrott. En förklaring till att kategorin servicepersonal är förhållandevis stor vid detta motiv är att en stor andel av gärningspersonerna vid brottet olaga diskriminering bestod av dörrvakter. Ytligt bekanta är också en relativt vanlig relation vid de främlingsfientliga hatbrottsanmälningarna och stod för närmare en tredjedel av alla anmälningar år 2009. I denna kategori ingick grannar som gärningspersoner i en tiondel av alla anmälningar, vilket är en hög andel i förhållande till övriga hatbrott.

Tabell 8. Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	186	5
Gift/partner/sambo	13	0
Före detta partner	65	2
Släkt	40	1
Vänner/bekanta	68	2
Ytligt bekant	1 238	30
Granne	411	10
Kollega	63	2
Känd person/grupp	552	13
Skolkamrat	212	5
Obekant	2 165	53
Kund/klient	423	10
Servicepersonal	425	10
Okänd person	1 317	32
Uppgift saknas	527	13
Summa	4 116	100

Uppklarade hatbrott

Detta avsnitt beskriver vad som hänt med de hatbrottsanmälningar (huvudbrottet) som inkom 2008 till polis, åklagare och de andra brottsutredande myndigheterna. Avsnittet redovisar hur många av hatbrotten som klarades upp, lades ned samt kvarstod under utredning fram till och med mars år 2010.

Många hatbrott klaras upp tekniskt

Drygt 68 procent av de främlingsfientliga hatbrotten (huvudbrottet) i anmälningarna år 2008 klarades upp, vilket innebär att främlingsfientliga hatbrott är det motiv där störst andel hatbrott klarats upp. I tabell 9 framgår att 61 procent av samtliga anmälda främlingsfientliga hatbrott klarades upp på *teknisk väg*, bland annat genom beslut om att brott ej kan styrkas. Andelen *personuppklarade* främlingsfientliga hatbrott var 7 procent varav huvuddelen avsåg åtalsbeslut. En knapp tredjedel av de främlingsfientliga hatbrotten i anmälningarna 2008 var *ouppklarade*.

På grund av de förändringar som gjordes i definitionen av hatbrott i statistiken år 2008 kan inte resultaten här utan vidare jämföras med resultaten i föregående års rapport, som avsåg anmälningar från året före definitionsändringen.

Tabell 9. Antal och andel uppklarade hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, med främlingsfientliga motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.

Typ av beslut	Antal	%
Personuppklarade	310	7
Åtalsbeslut	285	7
Strafföreläggande	20	1
Åtalsunderlåtelse	5	0
Tekniskt uppklarade	2 590	61
Misstänkta under 15 år	160	4
Brott kan ej styrkas	714	17
Gärningen ej brott	78	2
Övriga tekniskt uppklarade	1 638	39
Ouppklarade	1 324	31
Under utredning	137	3
Övriga ouppklarade	1 187	28
Summa	4 224	100

Självrapporterad utsatthet för hatbrott år 2008 (NTU)

Hittills har rapporten redovisat hur den anmälda hatbrottsligheten ser ut. I det här avsnittet kommer befolkningens erfarenhet av och utsatthet för främlingsfientliga hatbrott att presenteras. Som tidigare nämnts är mörkertalet vid hatbrott stort. För att få en heltäckande bild av hur utsattheten ser ut kan undersökningar av självrapporterad utsatthet användas som komplement till statistiken över anmälda hatbrott. Sammantaget ger många källor en mer nyanserad bild av hatbrottslighetens omfattning och karaktär.

I den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) tillfrågas ett urval av befolkningen om utsatthet för ett tiotal brottstyper. I undersökningen beskrivs även omfattningen av de brott som medborgarna är mindre benägna att anmäla till polisen. För brottstyperna personrån, misshandel, hot och trakasserier ställs i NTU följdfrågan om det kan ha varit ett främlingsfientligt motiv som låg bakom brottet. Sammantaget visar resultaten i NTU 2009 att 1,4 procent⁶⁴ av befolkningen (16–79 år) i Sverige, vilket uppskattningsvis motsvarar cirka 101 000 personer, har uppgett att de utsattes för hatbrott med främlingsfientliga motiv under 2008. En person kan dock uppge flera händelser, och antalet

⁶⁴ För konfidensintervall vid andelen utsatta för främlingsfientligt motiverade brott och skattade antalet utsatta personer i befolkningen, se bilaga 1, tabell 1.2.

brottshändelser med främlingsfientligt motiv i form av personrån, misshandel, hot och trakasserier uppskattas till 182 000 under 2008.

Ett problem med NTU har bedömts vara att de som tillfrågas vill lämna ”rätta” svar, exempelvis på frågan om brottet är anmält eller inte kan den tillfrågade välja att svara att så är fallet trots att händelsen inte är polisanmäld. När resultaten från NTU tolkas är det viktigt att ha i åtanke att antalet observationer för hatbrott är lågt, vilket skapar större osäkerhet i skattningarna och kan bidra till stora variationer mellan åren. Skillnaderna mellan resultaten för hatbrott i NTU mellan åren 2006 och 2008 är, mot bakgrund av detta, att betrakta som relativt små.

Tabell 10. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga hatbrott samt skattat antal utsatta personer åren 2006–2008 enligt NTU 2009.

	Andel utsatta i procent			Skattat antal utsatta		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Främlingsfientliga hatbrott	1,6	1,5	1,4	114 000	106 000	101 000

Man bör även notera att NTU enbart mäter utsatthet bland Sveriges folkbokförda befolkning och att asylsökande samt personer som vistas utan giltiga tillstånd i Sverige därmed inte ingår i urvalet.⁶⁵

Utsatthet för hot vanligast vid främlingsfientliga hatbrott

Enligt NTU 2009 uppgav 1,4 procent i befolkningen att de hade utsatts för ett främlingsfientligt hatbrott år 2008.⁶⁶ Ett främlingsfientligt motiv förekom i störst utsträckning bland dem som hade utsatts för hot (0,5 procent). Att bli utsatt för trakasserier och misshandel med främlingsfientliga motiv är näst vanligast då 0,4 respektive 0,3 procent uppger att de utsatts för respektive brottstyp år 2008. Utsatthet för personrån (0,1 procent) uppges i lägst utsträckning.

⁶⁵ Svarefrekvensen bland utomnordiskt födda personer är lägre (47,6 procent) än skattad andel svarande bland personer födda i Norden (74,1 procent). Representativiteten är således lägre, men viktningen av grupper tar i viss mån hänsyn till detta.

⁶⁶ Tillvägagångssättet för skattning av andel och antal personer utsatta för hatbrott utifrån NTU har reviderats från och med NTU 2009 (Brå, 2010a). Samtliga värden i tidsserien baseras på det nya uträknings sättet, vilket innebär att nivåerna är något högre än de nivåer som redovisats i tidigare rapporter. Utvecklingen över tid är dock snarlik de två uträknings sätten emellan.

Tabell 11. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga hatbrott efter brottskategori samt skattat antal händelser och andel polisanmälda händelser år 2008 enligt NTU 2009.

Andel utsatta n=140 (netto)	Skattat antal i procent	Skattat antal utsatta personer i befolkningen	Andel anmälda händelser i befolkningen	Andel anmälda händelser i procent
Samtliga främlingsfientliga hatbrott* (n=156 brutto)	1,4	101 000	182 000	31
Personrån (n=15)	0,1	7 000	9 000	50
Misshandel (n=38)	0,3	20 000	34 000	23
Hot (n=59)	0,5	39 000	109 000	28
Trakasserier (n=44)	0,4	32 000	32 000	36

* I redovisningen över samtliga hatbrott förekommer utsatta personer endast en gång. Därmed överstiger summeringen av enskilda brottstyper den för samtliga främlingsfientliga hatbrott.

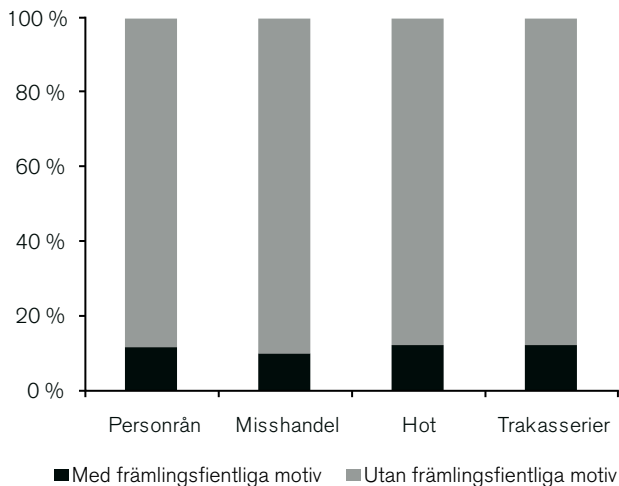
Utsatthet för brott med främlingsfientliga motiv i relation till befolkningen totalt

Personrån är den brottskategori där störst andel av samtliga utsatta inom respektive brottskategori uppgett att motivet var främlingsfientligt. I en dryg tiondel av samtliga rapporterade personrån i NTU uppgavs att det fanns ett främlingsfientligt motiv till rånet, medan de som utsatts för trakasserier uppgav detta i minst uträkning (8 procent). Däremellan ligger utsatthet för misshandel och hot; ett främlingsfientligt motiv till misshandeln och hotet uppgavs i 10 procent av fallen.

Personrån anmäls oftare än misshandel

I NTU 2009 uppgavs en knapp tredjedel (31 procent) av de rapporterade främlingsfientliga hatbrotten som skedde år 2008 vara polisanmälda, vilket är något högre än anmälningsbenägenheten totalt sett i befolkningen, som var cirka 25 procent för de fyra brottstyperna. Den brottstyp som uppgavs vara anmäld i störst utsträckning, vid hälften av fallen, är personrån. Drygt en tredjedel (36 procent) av trakasserierna polisanmäldes. Misshandel och hot uppgavs ha polisanmälts i lägst utsträckning (23 respektive 28 procent).⁶⁷

Figur 9. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) år 2008 för personrån, misshandel, hot och trakasserier med respektive utan främlingsfientligt motiv, enligt NTU 2009. Andel i procent (n=1 690 personer).

⁶⁷ Brå (2010a).

Afrofobiska hatbrott

I detta avsnitt särredovisas de främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som riktats mot afrosvenskar  r 2009. Det  r angeläget att särskilja dessa hatbrott eftersom denna grupp anses vara särskilt utsatt i samhället. Afrosvenskar m ter främlingsfientlighet/rasism i det svenska samhället på grund av sin etniska bakgrund, hudfärg och nationalitet.⁶⁸ Det kan vara fråga om klotter på ytterdörren där det står ”apa”, ärekränkning genom att kallas ”neger” eller att utsättas för misshandel på ett torg på grund av sin hudfärg. Kunskapen om afrosvenskars uts ttethet f r hatbrott och diskriminering är relativt begränsad. Exempelvis ses afrosvenskarna som en hel grupp när det är en kontinent med flera olika länder som man talar om.

I denna statistik definieras afrofobiska hatbrott som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot svarta personer och som aktiverar en reaktion mot afrosvenskar, deras egendom, institutioner eller den eller dem som  r, eller uppfattas vara, afrosvenskar eller representanter för afrosvenskar.

Vad är ett afrofobiskt hatbrott?

Vem som helst kan komma att utsättas för ett afrofobiskt brott om gärningspersonen riktar sig mot perso-

ner på grund av uppfattad tillhörighet.⁶⁹ Det är dock enbart de fall där uttryck som kränker afrosvenskar kan särskiljas från övriga främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som blir bedömda som afrofobiska hatbrott. Generella uttryck som svartskalle bedöms som främlingsfientligt/rasistiskt. Om en utsatt person själv beskriver att den utsatts för att den  r afrosvensk eller har m rk hudfärg identifieras anmälan som ett afrofobiskt hatbrott i statistiken. Det gäller uttryck som ”neger”, ”svarta apa”, ”svarta man” med flera, i annat fall bedöms de som främlingsfientliga/rasistiska.

Nivå och brottsstruktur

Under 2009 bedömdes 780 anmälningar innehålla ett huvudbrott med afrofobiskt motiv, vilket är en ökning med 19 anmälningar sedan 2008. Nedan följer en mer detaljerad beskrivning av brotts typerna.

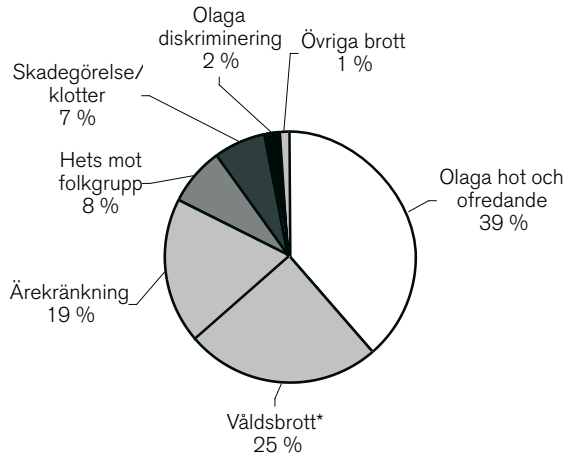
Enligt figur 10 stod olaga hot och ofredande f r 39 procent av alla afrofobiska hatbrottsanmälningar, vilket innebär att det var den vanligaste brottskategorin  r 2009. Våldsbrott (25 procent) och ärekränkning (19 procent) var de därefter vanligaste brotts typerna, medan hets mot folkgrupp och skadegörelse/klotter stod för 8 respektive 7 procent vardera av de anmälda afrofobiska anmälningarna. Den minsta brottskategorin f r detta motiv var olaga diskriminering (2 procent). Fördelningen mellan kategorierna såg ut på liknade sätt är 2008.

⁶⁸ I en tidigare rapport, *Upplevelser av diskriminering och rasism bland ungdomar med afrikansk bakgrund i Sverige*, kartlades bland annat olika typer av rasism och diskriminering som ungdomar upplever i Sverige. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007, s. 55).

⁶⁹ Att beskriva hatbrott som riktar sig mot afrosvenskar  r inte helt oproblematiskt ur urvalssynpunkt. I Sverige produceras statistik om befolkningens demografiska sammansättning på basis av f delsel nd och föräldrarnas f delsel nd. Nationalitet  r fokus för de statistiska uppgifterna. Rasism/främlingsfientlighet riktas dock mot personer på grund av upplevd tillhörighet från deras omgivning, inte på grund av individernas självidentifiering med en nation. Således kan personer utsättas som har föräldrar från exempelvis Afrika och Europa, Västindiska regionen och Sydamerika. Den gemensamma faktorn är att hudfärgen används som mark r för härkomst. F r ett längre resonemang se Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007).

Figur 10. Andel anmälningar med afrofobiskt motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av de med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott samt våldtäkt.

Olaga hot och ofredande

Olaga hot och ofredande med ett afrofobiskt motiv kan uttalas på allmän plats av en för den utsatte okänd person. Ett exempel på detta är:

Målsäganden ringer och anmäler att okända personer förolämpat henne genom att ropa fula ord och kommentarer till henne. Målsäganden var på stan och gick då förbi ett antal personer som skrek åt henne "stick härifrån", "du ska åka till ditt land", "negerjävel", "apjävvel", "Vad fan gör du här, du är inte välkommen här". Hon försökte gå vidare men männen stod kvar, då kommer ytterligare en person fram och säger "apjävvel åk hem".

Låg andel av brotten begås på distans

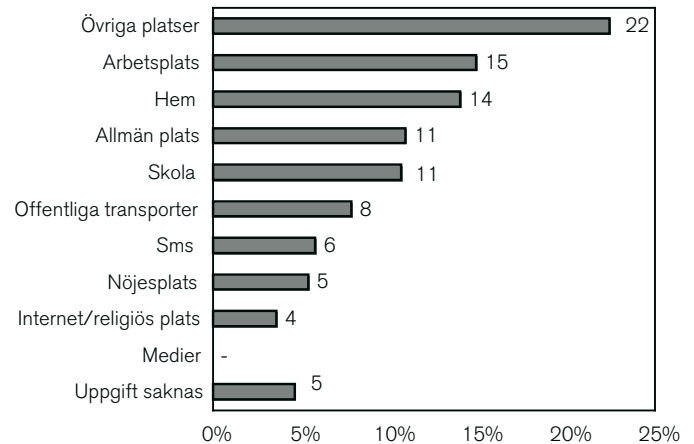
Vid de afrofobiska hatbrotten 2009 var det vanligaste tillvägagångssättet att gärningspersonen befann sig i den utsattes omedelbara närhet, men utan att fysisk kontakt uppkom (*närhet*, 53 procent). Detta ska ses mot bakgrund av att olaga hot och ärekränkning är vanliga brottstyper vid detta hatbrottsmotiv. Närmare en fjärdedel av de afrofobiska hatbrotten begicks på *distans*, till exempel via internet.⁷⁰

⁷⁰ För att få en detaljerad beskrivning över hur fördelningen av tillvägagångssätt ser ut för det afrofobiska motivet, se tabell 1.3 i bilaga 1.

Det egna hemmet vanligaste brottsplatsen

De afrofobiska hatbrotten sker liksom de flesta hatbrott på flera olika vardagsnära platser. *Arbetsplatsen*, *det egna hemmet*, *allmänna platser* och *skolan* var de fyra vanligaste enskilda platserna år 2009. Även här var kategorin *övriga platser* störst, vilket pekar på att hatbrotten sker på många olika typer av platser.

Figur 11. Andel anmälningar med afrofobiskt motiv efter plats, delredovisning av de med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

Kunder och servicepersoner vanliga gärningspersoner

Vid drygt hälften av alla afrofobiska hatbrott 2009 var gärningspersonen *obekant* för den utsatte. I kategorin *obekant* ingår förutom helt okända personer också kunder/klienter samt personal i myndighetsställning eller i serviceyrken. Andelen anmälningar där gärningspersoner var kunder/klienter till den utsatte (11 procent) eller servicepersonal (9 procent) var relativt hög vid detta motiv jämfört med de övriga hatbrottsmotiven. I knappt en tredjedel av fallen var gärningspersonen *okänd* för den utsatte, vilket var en något lägre andel jämfört med övriga hatbrott.⁷¹

⁷¹ För en detaljerad beskrivning av fördelningen utifrån relation mellan gärningsperson och utsatt för det afrofobiska motivet, se tabell 1.4 i bilaga 1.

Antiromska hatbrott

I detta avsnitt särredovisas de främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som riktats mot romer år 2009. Det är angeläget att särskilja dessa hatbrott eftersom denna grupp anses vara särskilt utsatt i samhället. Romer möter främlingsfientlighet/rasism i det svenska samhället på grund av sitt ursprung. Det kan vara fråga om ärekränkning genom att kallas "zigenare" eller att utsättas för olaga diskriminering genom att nekas tillträde in i en affär på grund av sitt ursprung. Kunskapen om romers utsatthet för hatbrott och diskriminering är relativt begränsad.⁷² Exempelvis ses romer som en grupp när det finns ett flertal olika grupper inom den romska gruppen.

I denna statistik definieras antiromska hatbrott som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot romer och som aktiverar en reaktion mot romer, deras egendom, institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, romer eller representerar för romer.

Vad är ett antiromskt hatbrott?

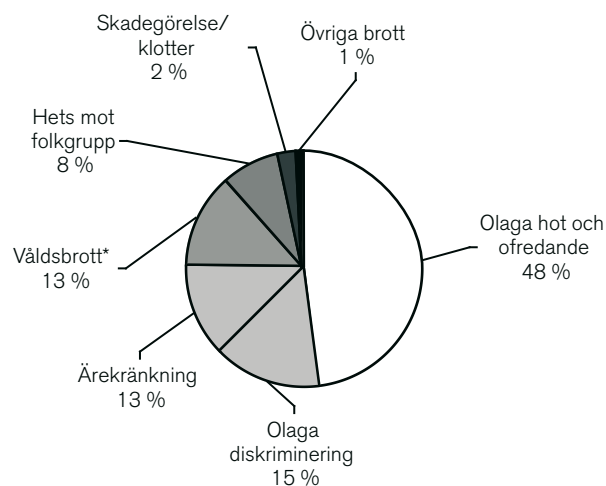
Vem som helst kan komma att utsättas för ett antiromskt hatbrott om gärningspersonen uppfattar den utsatte som tillhörande gruppen. Det är dock enbart de fall där det förekommer uttryck som kränker romer och som kan särskiljas från övriga främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som blir bedömda som antiromska hatbrott. Det gäller uttryck som "zigenare" eller "gypsy" med flera. Generella uttryck som svartskalle kodas som främlingsfientligt/rasistiskt. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts på grund av sitt

romska ursprung bedöms anmälan som antiromsk även i statistiken.

Nivå och brottsstruktur

Under år 2009 identifierades 163 anmälningar som bedömdes innehålla ett huvudbrott med antiromskt motiv, vilket är en nedgång från föregående år med 15 anmälningar.

Figur 12. Andel anmälningar med antiromskt motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av de med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott samt våldtäkt.

Enligt figur 12 stod olaga hot och ofredande för 48 procent av alla antiromska hatbrottsanmälningar år 2009. Ett typiskt brott som begicks med detta motiv var olaga diskriminering (15 procent). Ärekränkning, våldsbrott (13 procent vardera) samt hets mot folk-

⁷² Ett exempel på forskningen i Sverige är Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) som år 2004 skrev en rapport om diskriminering av romer i Sverige (2004, s. 1–42).

grupp (8 procent) var de därefter vanligaste brotts-typerna. Skadegörelse/klotter (2 procent) var mindre vanligt förekommande jämfört med andra hatbrotts-motiv. I jämförelse med föregående år ökade brotts-kategorierna olaga hot/ofredande och olaga diskri-minering (med 3 respektive 4 procentenheter) medan våldsbrott minskade något (med 6 procentenheter).

Olaga diskriminering

Vid det antiromska motivet är brottstypen olaga dis-kriminering vanligt förekommande, det kan ta sig föl-jande uttryck:

Ritva och Angelika befann sig inne i en butik när en anställd kommer fram och säger åt dem att de ska lämna butiken. Den anställda säger: "Vi har haft zigenare här tidigare som stulit, ni får gå härifrån". Ritva och Angelika har aldrig varit i butiken förut. Den butiksanställda säger då att "Alla ni zigenare är likadana", "Vi vill se om ni har några pengar" och "Vi vill se om ni har några fickor i era kjolar, har ni inte det så ska vi be om ursäkt."

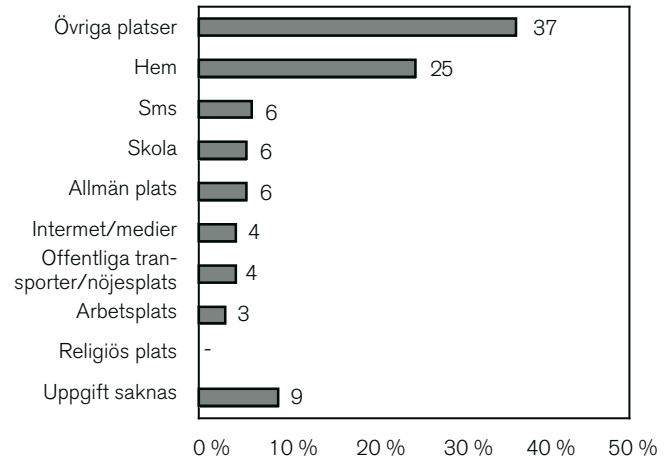
Låg andel av brotten begås på distans

Vid de antiromska hatbrotten var det vanligaste tillvä-gagångssättet, i likhet med de övriga främlingsfientliga hatbrotten, att gärningspersonen riktar ett hot, ofredar eller uttalar kränkningar mot den utsatte i dennes ome-delbara närhet (*närhet*, 64 procent). Detta ska ses i lju-set av att olaga hot och olaga diskriminering är brotts-typer som är förhållandevis vanliga vid de antiromska hatbrotten. Det var mindre vanligt att gärningsperso-ner fysiskt angrep den utsatte, vilket förekom i 13 pro-cent av anmälningarna 2009. En dryg femtedel av de antiromska hatbrotten begicks på *distans*.⁷³

Det egna hemmet vanligaste brottsplatsen

Den största andelen (37 procent) av de antiromska hatbrotten faller under kategorin *övriga platser*, som till stor del omfattar olika platser inomhus, alltifrån butiker till tvättstugor. Vart fjärde hatbrott med det-ta motiv sker i eller i nära anslutning till den utsattes *hem*, vilket är en hög andel i jämförelse med övriga hatbrottsmotiv.

Figur 13. Andel anmälningar med antiromskt motiv efter plats, delredovisning av de med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

Grannar, kunder och servicepersonal vanliga gärningspersoner

Vid hälften av alla antiromska hatbrott 2009 var gär-ningspersonen *obekant* för den utsatte. I kategorin obekant ingår förutom okända personer även per-sonal i myndighetsställning eller i serviceyrken samt kunder/klienter till den utsatte. I en femtedel av fallen var gärningspersonen helt *okänd* för den utsatte, vil-ket är en lägre andel jämfört med övriga hatbrotts-motiv. Andelen gärningspersoner som är kunder/klienter eller servicepersonal (30 procent) är å andra sidan hö-gre vid detta motiv än vid övriga motiv, vilket hänger samman med att olaga diskriminering är en relativt vanlig brottstyp vid det antiromska motivet.⁷⁴

⁷³ För att få en detaljerad beskrivning över hur fördelningen av tillvägagångssätt ser ut för det antiromska motivet, se tabell 1.5 i bilaga 1.

⁷⁴ För en detaljerad beskrivning av fördelningen utifrån relation mellan gärningsperson och utsatt för det antiromska motivet, se tabell 1.6 i bilaga 1.

Antireligiösa hatbrott

I avsnittet som följer beskrivs anmälningar där motivet till huvudbrottet bedöms vara antireligiöst. För att ett hatbrott ska betraktas som antireligiöst krävs dels att den utsatte tillhör eller uppfattas tillhöra en religion (islam, judendomen eller annan religion), dels att gärningspersonen inte tillhör samma religion. Motivet innefattar förutom islam och judendomen, som fångas upp genom det islamofobiska och antisemitiska motivet, även övriga trosinriktningar.

Resultat i korthet

- Under 2009 identifierades knappt 600 anmälningar med ett antireligiöst motiv, vilket är något färre än år 2008.
- Av samtliga anmälda antireligiösa hatbrott bedömdes 42 procent som antisemitiska, 33 procent som islamofobiska och 25 procent som övriga antireligiösa. Det har skett en ökning av antisemitiska hatbrott sedan år 2008, medan islamofobiska och övriga antireligiösa hatbrott minskat.
- I likhet med föregående år var hets mot folkgrupp vanligare vid antisemitiska hatbrott, och skadegörelse/klotter vanligare vid övriga antireligiösa hatbrott jämfört med övriga hatbrott.
- 50 procent av de antireligiösa hatbrotten klarades upp. Av dessa personupplärdades 4 procent, medan 46 procent blev tekniskt upplärdade.

Antireligiösa hatbrott kan ta sig många uttryck. Exempelvis kan den misstänkte ha uttryckt fientlighet eller hat mot islam, judendomen eller någon annan religion. Det kan vara fråga om vandalisering av lokaler med koppling till religion, exempelvis av moskéer, sy-

nagogor, kyrkor eller begravningsplatser men också trakasserier av personer på grund av deras religiösa tro. Ett centralt fokus för antireligiösa hatbrott är således missaktningen för den utsattes religion.

Detta avsnitt kommer dels att utgå från en samlad redovisning av de antireligiösa motiven, dels kommer respektive antireligiöst motiv att särredovisas. Nedan ges en kortfattad beskrivning av de tre motivgrunderna för antireligiösa hatbrott: islamofobiska, antisemitiska samt övriga antireligiösa hatbrott.

Islamofobiska hatbrott

I denna statistik definieras islamofobiska hatbrott som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot islam och muslimer, som aktiverar en reaktion mot islam, muslimsk egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, muslimer eller representanter för muslimer.

Såväl personer som är praktiserande muslimer och som *uppfattas* vara muslimer drabbas vid islamofobiska hatbrott.⁷⁵

Antisemitiska hatbrott

I denna statistik definieras antisemitiska hatbrott som brott som begås på grund av

⁷⁵ Enligt Integrationsverket uppskattas Sveriges muslimska befolkning till 100 000–400 000 personer beroende på om enbart registrerade personer i samfund mäts eller om även sekulära muslimer räknas med. Flera andra studier uppskattar den muslimska befolkningen till närmare 350 000 personer. (Forum för Levande Historia [2006b, s. 8], Larsson [2006, s. 9]). För en utförligare beskrivning av det islamofobiska motivet, se Brå (2008d, s. 21).

rädsla för, fientlighet eller hat mot judendomen och den judiska befolkningen som aktiverar en reaktion mot judendomen, judisk egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, judar eller representanter för den judiska befolkningen.

Definitioner av antisemitism fokuserar ofta på strukturer av fientliga föreställningar om den judiska befolkningen och är ofta kopplade till nationalsocialistisk ideologi och politik.⁷⁶ Såväl personer som *uppfattas* vara av judisk härkomst som praktiserande personer kan drabbas av antisemitiska hatbrott.⁷⁷

Övriga antireligiösa hatbrott

I denna statistik definieras övriga antireligiösa hatbrott som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot religion och personer som tillhör någon religion, förutom islam eller judendomen, och som aktiverar en reaktion mot religionen, religionens egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas tillhöra, en religion eller representanter för den religiösa befolkningen.

Både personer som praktiserar och personer som uppfattas ha en övrig religion, förutom islam och judendom, kan drabbas vid ett övrigt antireligiöst hatbrott. De utsatta kan vara såväl kristna som buddister.⁷⁸

Nivå och utveckling

Under 2009 identifierades drygt 590 anmälningar innehålla ett huvudbrott med ett antireligiöst motiv. I 42 procent av dessa anmälningar identifierades ett antisemitiskt motiv, vilket motsvarar en ökning från fö-

regående år med 91 anmälningar. Omkring en tredjedel av anmälningarna innehöll ett islamofobiskt motiv, vilket i jämförelse med 2008 är en minskning med 78 anmälningar. Till skillnad från året innan var de antisemitiska hatbrotten fler till antalet än de islamofobiska. Att de antisemitiska hatbrotten har ökat kraftigt under 2009 kan bero på flera orsaker. En förklaring kan vara att denna typ av brottslighet har uppmärksamats mycket i media, samt att det under 2009 inträffade en rad händelser i Skåne län som genererade en större mängd anmälningar.

Anmälningar som identifierats innehålla ett övrigt antireligiöst motiv uppgick till en fjärdedel av samtliga antireligiösa anmälningar. Omkring 15 procent av samtliga antireligiösa hatbrott var vit makt-ideologiskt motiverade år 2009.⁷⁹

Brottsstruktur

För samtliga anmälningar med ett antireligiöst motiv år 2009 var olika brott mot person dominerande. Det gäller i synnerhet vid det islamofobiska och antisemitiska motivet, där brottstyperna olaga hot och ofredande var särskilt framträdande (43 respektive 36 procent). För de övriga antireligiösa motiven var i stället anmälningar i brottskategorin skadegörelse/klotter den vanligast förekommande (48 procent). De flesta av dessa anmälningar var riktade mot något kristet samfund och dess lokaler. Andelen anmälningar om hets mot folkgrupp var betydligt högre för det antisemitiska motivet (30 procent) jämfört med övriga motiv och då speciellt jämfört med det homo-, bi- och heterofobiska motivet.⁸⁰

De antisemitiska hatbrotten har som redan nämnts ökat jämfört med år 2008, medan de islamofobiska och övriga antireligiösa hatbrotten har minskat. Bland de antisemitiska hatbrotten är det främst brottstypen hets mot folkgrupp som har ökat, medan brott mot person har minskat något. Även bland de islamofobiska hatbrotten har den största minskningen skett bland anmälningar som rör olika brott mot person, medan den största minskningen för de övriga antireligiösa hatbrotten skett bland anmälningarna som gäller hets mot folkgrupp. I tabell 12 följer en mer detaljerad redovisning av brottstyperna som ingår i statistiken.

⁷⁶ Se exempelvis Bachner (1999 s. 28), Brå och Forum för levande historia (2004, s. 23f), Nylund Skog (2006, s. 79–81) samt ODIHR (2006, s.19).

⁷⁷ I en rapport om antisemitism från år 2006 uppskattas den judiska befolkningsgruppen i Sverige till mellan 18 000 och 20 000 personer (Brå och Forum för levande historia 2006, s. 36). För utförligare beskrivning av det antisemitiska motivet och den judiska befolkningen, se Brå (2008d, s.21).

⁷⁸ Den absoluta majoriteten av anmälda hatbrott med ett övrigt antireligiöst motiv riktas mot den kristna religionen, genom att kristna personer blir utsatta för kränkningar och hot på grund av sin kristna tro eller att kyrkor, församlingslokaler och församlingshem utsätts för skadegörelse och klotter. 91 procent av samtliga övriga antireligiösa hatbrott hade ett kristet motiv. Av dessa var en fjärdedel riktade mot personer tillhörande Jehovas vittnen eller lokaler tillhörande församlingen.

⁷⁹ Fördelningen ideologiskt motiverade hatbrott mellan respektive antireligiöst motiv är: islamofobiska 1 procent, antisemitiska 12 procent samt övriga antireligiösa 16 procent.

⁸⁰ För de andra antireligiösa motiven, islamofobiskt och övriga antireligiösa, är andelen 16 respektive 2 procent.

Tabell 12. Antal och andel anmälningar med antireligiösa motiv efter huvudbrottskategori, år 2009.

Brottskategori	Motiv							
	Islamofobiskt		Antisemitiskt		Övriga antireligiösa		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Brott mot person*	129	67	130	52	63	43	322	55
Skadegörelse/klotter	23	12	36	14	70	48	129	22
Hets mot folkgrupp	31	16	75	30	-	-	109	18
Övriga brott**	11	6	9	4	14	10	31	5
Summa	194	100	250	100	147	100	591	100

* I kategorin brott mot person ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott, våldtäkt, ärekränkning, olaga hot och ofredande.

** I kategorin övriga brott ingår även olaga diskriminering samt hets mot folkgrupp gällande det övrigt antireligiösa motivet.

Brott mot person

Under 2009 identifierades totalt 322 anmälningar om brott mot person med ett antireligiöst motiv. Av dessa innehöll 129 anmälningar ett islamofobiskt motiv och 130 anmälningar ett antisemitiskt motiv.⁸¹ I 63 av de identifierade anmälningarna fanns ett övrigt antireligiöst motiv.

I kategorin brott mot person ingår såväl misshandel som olaga hot, ofredande och ärekränkning, vilket innebär att tillvägagångssättet kan vara hot via telefonsamtal, exempelvis ”din kristna djävul” eller ”jävla muslim, du ska dö”, eller via fysisk kontakt i form av exempelvis en spark eller knuff. För det antireligiösa motivet är förutom religiös plats även det egna hemmet en vanlig brottsplats. Ett exempel på ett olaga hot med islamofobiskt motiv som skett i den utsatta personens hem är:

Sedan Shirin och Karim flyttade in i sin lägenhet har de blivit trakasserade av en av deras grannar. Denne man spottar efter dem och säger ”jävla invandrare”, ”stick ut från Sverige”, ”jävla muslimer” och liknande saker till dem.

Det förekommer även att personer på grund av sin kristna tro blir fysiskt attackerade. En illustration av en misshandel som motiverats av att den utsatte personen har en kristen tro är:

Målsäganden uppger att han har varit ute på gården. Där kom det fram en man till honom

som han aldrig har sett förut. Denne frågade om vilken religion han tillhör. Målsäganden svarade att han är kristen syrian och då högg gärningsmannen honom med en kniv.

När det gäller olaga hot och ofredande, som ingår i brott mot person, har anmälningar med det islamofobiska motivet minskat något sedan 2008. För det antisemitiska motivet har det skett en ökning (från 80 anmälningar 2008 till 110 anmälningar 2009). Avseende ärekränkning, som inkluderas i brott mot person, identifierades 43 anmälningar år 2009 som hade ett antireligiöst motiv. Av dessa anmälningar hade 21 stycken ett islamofobiskt motiv och 20 stycken ett antisemitiskt motiv. Följande är ett exempel på en ärekränkning med antisemitiskt motiv som skett via telefon:

Okänd person ringde hem till anmälaren och sade något om judejävlar till sonen i familjen, samt berättade att han är mycket intresserad av styckmord. Familjen har judisk härkomst.

Kränkningar sker på många olika ställen och via många olika medier. Följande citat är en illustration av en antisemitisk ärekränkning som skett via sms:

Någon har skickat sms med kränkande innehåll till Maya. I sms:et står det ”judar är orsaken till alla problem i världen inklusive svält, fattigdom, krig och hiv/aids”. Man har även ringt henne.

81 Se tabell 1.7 och 1.8 i bilaga 1 för att få en mer detaljerad beskrivning av fördelningen av brottstyper för det islamofobiska och antisemitiska motivet.

Skadegörelse/klotter

Antalet anmälningar om skadegörelse/klotter där det funnits antireligiösa motiv uppgick år 2009 till 129 anmälningar, varav 70 anmälningar avsåg ett övrigt antireligiöst motiv. Det islamofobiska och antisemitiska motivet identifierades i 23 respektive 36 anmälningar. Totalt sett har antalet anmälningar om skadegörelse/klotter minskat något sedan 2008. För de hatbrott där ett övrigt antireligiöst motiv identifieras är det vanligt att byggnader som tillhör olika religiösa samfund utsätts för skadegörelse och klotter. Ett exempel på detta är:

Församlingen Jehovas vittnen har återigen drabbats av skadegörelse på sin fastighet. Okänd gärningsman har kastat in ett vedtrå genom ett fönster till hörsalen.

Även skadegörelse och klotter på judiska platser förekommer. Denna skadegörelse kan ta sig följande uttryck:

Någon har puttat omkull en staketsektion i gjutjärn i staketet som omgärdar begravningsplatsen. Begravningsplatsen tillhör Judiska Församlingen.

Hets mot folkgrupp

Drygt 100 anmälningar avseende hets mot folkgrupp med ett antireligiöst motiv identifierades år 2009, vilket är en ökning med 26 anmälningar (motsvarande 31 procent) sedan 2008. Omkring två tredjedelar (75 anmälningar) av anmälningarna bedömdes ha ett antisemitiskt motiv medan en knapp tredjedel (31 anmälningar) av anmälningarna identifierades ha ett islamofobiskt motiv. Bakom anmälningarna avseende brottstypen hets mot folkgrupp finns ofta ett vitt makt-ideologiskt motiv. Ett exempel på ett vitt makt-ideologiskt motiverat antisemitiskt hatbrott är:

Utpekad person har under en fest varit utklädd till Hitler med mask och brun skjorta och hälsat "Sieg heil". På festen fanns personer med judisk bakgrund. Utpekad person har genom sitt val av kläder och hälsning uttryckt sin missaktning för personer med judisk härkomst.

Följande är ett annat exempel på hets mot folkgrupp med antisemitiskt motiv:

Någon har ristat in fyra hakkors på Robin och Miriams balkong. När Robin upptäckte det gick han ut för att sudda bort dem men han upptäckte då att de var inristade i metallen. Miriam är judinna och kommer från Israel. Hon tycker att det känns olustigt och kusligt.

Brev är ett förhållandevis vanligt tillvägagångssätt vid hets mot folkgrupp med ett islamofobiskt motiv. Ett exempel på detta är:

Målsägaren anmäler att han vid ett flertal tillfällen fått brev med rasistiskt innehåll samt kritik och hat mot islam. I det senaste brevet står det bl.a. "Satans islam och muslimrättor" och "alla imamer måste dödas, de är Djävulens folk".

Tillvägagångssätt vid brotten

Vanligast att brotten sker på distans

Sett till samtliga antireligiösa hatbrott var det år 2009 vanligast att en gärningsperson hotat, ofredat eller kränkt den utsatte på *distans* (54 procent). Knappt hälften (44 procent) av de islamofobiska hatbrotten och 64 procent av övriga antireligiösa hatbrott skedde på distans, medan 37 procent av de antisemitiska hatbrotten skedde i den utsatta personens närhet, dock utan fysisk kontakt.⁸² Sammantaget skiljer sig tillvägagångssättet från hatbrott med andra motiv där brotten oftast begås i den utsatta personens direkta närhet. Även allmänt klotter som tillvägagångssätt var vanligare för ett hatbrott med antireligiöst motiv (15 procent) än vid hatbrott med främlingsfientliga/rasistiska och homo-, bi- och heterofobiska motiv (5 respektive 4 procent).⁸³ Att gärningspersonen gått till fysisk attack mot den utsatte var mindre vanligt vid brott med ett antireligiöst motiv; i en tiondel av anmälningarna skedde brottet genom *fysisk kontakt*.⁸⁴ Detta är en liten andel i jämförelse med främlingsfientliga/rasistiska och homo-, bi- eller heterofobiska hatbrott där anmälningar med fysisk kontakt var betydligt vanligare (23 respektive 24 procent).

⁸² För att få en detaljerad beskrivning över hur fördelningen av tillvägagångssätt ser ut för de olika antireligiösa motiven, se tabell 1.9–1.11 i bilaga 1.

⁸³ För motivet övriga antireligiösa hatbrott är allmänt klotter tillvägagångssättet i 23 procent av anmälningarna. För det antisemitiska och islamofobiska motivet är andelen 16 respektive 7 procent.

⁸⁴ För det islamofobiska motivet är andelen 13 procent, medan andelen är 8 procent för både det antisemitiska och det övrigt antireligiösa motivet.

Tabell 13. Antal och andel anmälningar med antireligiösa motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	58	10
Direkt mot person, närhet	216	37
Distans	317	54
Allmänt klotter	87	15
Internet	46	8
Medier	11	2
Postbrev	37	6
Sms	19	3
Telefon/fax	36	6
Övrigt	81	14
Summa	591	100

I jämförelse med föregående år är fördelningen av tillvägagångssätt för det islamofobiska och övriga antireligiösa motivet relativt lika. Den största förändringen för det antisemitiska motivet är att antalet anmälningar för både brott som skett på distans och för brott som skett i den utsatta personens närhet (utan fysisk kontakt) har ökat (från 142 ärenden år 2008 till 230 ärenden år 2009).

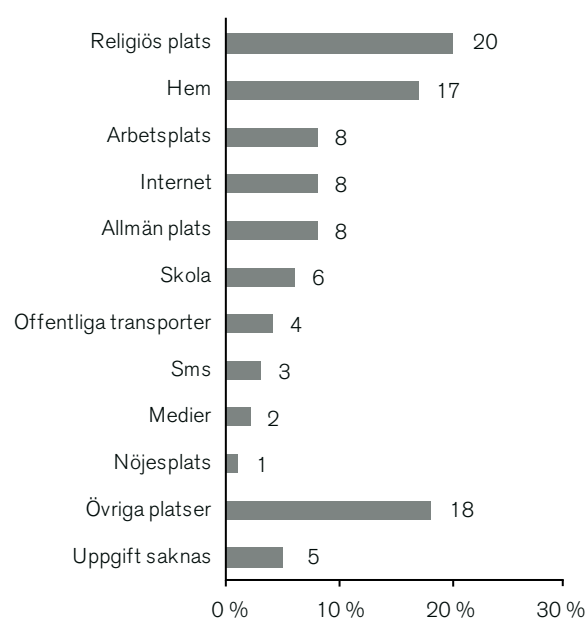
Plats

Religiösa platser vanlig brottsplats

Religiösa platser såsom kyrkor, kyrkogårdar, moskéer, synagogor eller religiösa möteslokaler är de vanligaste brottsplatserna vid det antireligiösa hatbrottet. I en femtedel av alla anmälningar med ett antireligiöst motiv år 2009 var brottsplatsen en religiös plats. Den höga nivån kan delvis förklaras med att en stor del av de övriga antireligiösa hatbrotten begåtts på en religiös plats.⁸⁵ För islamofobiska och övriga antireligiösa hatbrott är nivån i stort sett oförändrad från 2008. För de antisemitiska hatbrotten har en ökning skett främst för hatbrott som begicks via *internet* samt på *övriga platser* (exempelvis caféer, gym eller i en annans hem). Att ett hatbrott hade begåtts i eller i anslutning till den utsatta personens *hem* var ungefär lika vanligt förekommande oavsett om motivet till hatbrottet var antireligiöst, främlingsfientligt/rasistiskt eller homo-, bi- och heterofobiskt hatbrott. I knappt en femtedel (17 procent) av anmälningarna hade brottet skett i eller i anslutning till den utsatta personens hem.

⁸⁵ För en detaljerad beskrivning av fördelningen av plats för det islamofobiska, antisemitiska och det övrigt antireligiösa motivet, se figurerna 1.1–1.4 i bilaga 1.

Figur 14. Andel anmälningar med antireligiösa motiv efter plats, år 2009.

Relation

Vanligast med obekant gärningsperson

Vid två tredjedelar (65 procent) av de antireligiösa hatbrotten var gärningspersonen *obekant* för den utsatte personen.⁸⁶ Fördelningen för hatbrott med de övriga motiven var mellan 47 och 53 procent. I kategorin obekant ingår kunder/klienter, personal i myndighetsställning eller i serviceyrken samt *okända* personer. I jämförelse med året innan har det inte skett några större förändringar. Man kan dock konstatera att andelen obekanta gärningspersoner ökade något bland anmälningar med antisemitiska motiv (från 65 till 68 procent). Även bland anmälningar med övriga antireligiösa motiv kan man se en mindre ökning bland gärningspersoner som var *ytligt bekanta* med den utsatte.⁸⁷

⁸⁶ Andelen är för det islamofobiska motivet 59 procent, för det antisemitiska motivet 68 procent och för det övrigt antireligiösa motivet är andelen obekant 69 procent.

⁸⁷ För en detaljerad beskrivning av relationsfördelningen för det islamofobiska, antisemitiska och övrigt antireligiösa motivet, se tabell 1.12–1.14 i bilaga 1.

Tabell 14. Antal och andel anmälningar med antireligiösa motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	34	6
Släkt	10	2
Vänner/bekanta	11	2
Gift/partner/sambo/före detta partner	13	2
Ytligt bekant	121	20
Granne	32	5
Kollega	4	1
Känd person/grupp	69	12
Skolkamrat	16	3
Obekant	387	65
Kund/klient	22	4
Servicepersonal	15	3
Okänd person	350	59
Uppgift saknas	49	8
Summa	591	100

Tabell 15. Antal och andel uppklarade hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, med antireligiösa motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.

Typ av beslut	Antal	%
Personuppklarade	24	4
Åtalsbeslut/strafföreläggande/ åtalsunderlåtelse*	24	4
Tekniskt uppklarade	278	46
Misstänkta under 15 år	10	2
Brott kan ej styrkas	66	11
Gärningen ej brott	10	2
Övriga tekniskt uppklarade	192	32
Ouppklarade	300	50
Under utredning	12	2
Övriga ouppklarade	288	48
Summa	602	100

* Hopslagen kategori.

Uppklarade hatbrott

Detta avsnitt följer upp vad som hänt med de anmälningar (huvudbrottet) som år 2008 inkom till polis, åklagare och till andra brottsutredande myndigheter. Uppföljningen har gjorts fram till och med mars 2010. Bland annat redovisas hur många av dessa hatbrott som klarats upp.

Få hatbrott personuppklaras

Hälften av de antireligiösa hatbrotts-anmälningarna (huvudbrottet) som anmäldes 2008 hade fram till och med mars 2010 klarats upp. *Personuppklaringen* var 4 procent, vilket innebär att 46 procent av samtliga anmälda antireligiösa hatbrott *klarades upp på teknisk väg*. Knappt 2 procent av de antireligiösa hatbrotten var fortfarande under utredning, medan 48 procent är *övrigt ouppklarade* vilket bland annat innebär att det inte finns någon misstänkt person till det begångna brottet eller att spaningsuppslag saknas. Att andelen övriga ouppklarade antireligiösa brott är hög beror på att de antireligiösa hatbrotten ofta består av skadegörelse och klotter, en brottstyp där det sällan finns något uppslag för polisen att följa upp eller någon misstänkt person. Ett fåtal av anmälningarna kunde inte klaras upp på grund av att den misstänkte var under 15 år.

På grund av den definitionsförändring som gjordes i statistiken år 2008 kan inte resultaten som presenteras här utan vidare jämföras med resultaten i föregående års rapport.

Homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott

Homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott kan ta sig många olika uttryck, från uttalade nedsättande fraser om personens sexuella läggning generellt till grova misshandelsfall.

Resultat i korthet

- År 2009 identifierades 1 060 hatbrott på grund av sexuell läggning. Av dessa hade knappt 1 040 anmälningar ett homofobiskt motiv.
- I jämförelse med 2008 har det inte skett någon ökning av anmälda hatbrott på grund av sexuell läggning.
- Vart fjärde homofobiskt, bifobiskt och heterofobiskt hatbrott år 2009 var ett våldsbrott.
- Resultat från NTU 2009 visar att den självrapporterade utsattheten för brott som är homofobiskt motiverade är lägre än utsattheten för främlingsfientligt motiverade brott.
- Drygt två tredjedelar (70 procent) av de homo-, bi- och heterofobiska hatbrotten klarades upp. Av dessa personupplärdades 11 procent, medan 59 procent blev tekniskt upplärdade.

Vanligast är att den utsatte blir kränkt utifrån en av gärningspersonen uppfattad homosexuell läggning. Det kan handla om vandalism av RFSL:s⁸⁸ lokaler, om hatiska tal i det offentliga rummet, om ärekränkning och skadegörelse. Forskning har tidigare visat att hbt-

personer⁸⁹ som är öppna med den sexuella läggningen kan bli mer sårbara för brott.⁹⁰ För de homofobiska hatbrotten är det enligt en undersökning uppskattningsvis en fjärdedel av offren som anmäler händelsen till polisen.⁹¹ Dessutom visar studier att homosexuella män som utsätts för hatbrott polisanmäler brott dubbelt så ofta som homosexuella kvinnor.

Homofobiska och bifobiska hatbrott

Den grupp som kan komma att utsättas för homofobiska hatbrott består av personer som gärningspersonen *uppfattar* vara homosexuella.⁹² På samma sätt består den grupp som kan komma att utsättas för ett bifobiskt hatbrott av personer som gärningspersonen *uppfattar* som bisexuella. Det går att anta att flertalet av hatbrotten som riktas mot personer som är bisexuella identifieras som homofobiska i statistiken, detta då det i få fall uttalat framgår att den utsatta är bisexuell. Endast hatbrott där det framgår att den utsatta personen är bisexuell, antingen genom att gärningspersonen uppfattar det eller att den utsatte personen själv beskriver att den utsatts för sin bisexualitet, ingår i denna kategori. Homofobiska och bifobiska hatbrott definieras som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller institution, på grund av

⁸⁹ Begreppet hbt står för homo-, bisexuella och transpersoner.

⁹⁰ Tiby och Lander (1996), Tiby (1999, s. 171 eller 2000) och Norrhem, Rydström och Winkvist (2008, s. 157).

⁹¹ Tiby (1999, s. 207).

⁹² I Sverige har det inte gjorts någon undersökning med syfte att visa på antalet personer som är homo-, bi- eller heterosexuella. Denna typ av undersökning anses generellt vara mycket svår att genomföra och skulle sannolikt dras med stora metodproblem. RFSL (2008).

⁸⁸ Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter.

*sexuell läggning och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, homo- och bis sexuella eller representanter för homo- och bis sexuella.*⁹³

Heterofobiska hatbrott

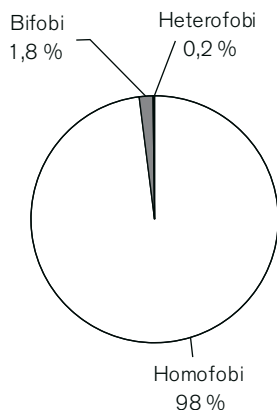
Personer som utsätts för heterofobiska hatbrott har blivit kränkta eller utsatta på grund av att de är heterosexuella. Heterofobiska hatbrott definieras som brott som begås på grund av

rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller institution, på grund av sexuell läggning och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, heterosexuella eller representanter för heterosexuella.

Nivå och utveckling

Under 2009 identifierades 1 060 anmälningar som bedömdes innehålla ett huvudbrott med homo-, bi- eller heterofobiskt motiv.⁹⁴ Knappt 1 040 av dessa hade ett homofobiskt motiv. Sedan 2008 har det inte skett någon nämnbar förändring i antalet anmälningar med homofobiska motiv.

Figur 15. Andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv, år 2009.

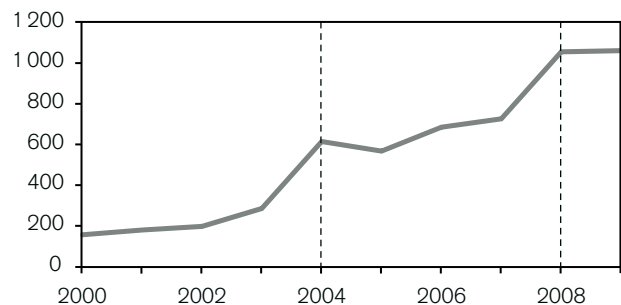

⁹³ Definitionen har förändrats år 2008.

⁹⁴ En del av redovisningarna innehåller små tal. Följden därav blir att procentuella förändringar kan bli mycket stora från ett år till ett annat, men de förekommer främst i jämförelser för brottstyper över tid. Det är i detta avsnitt inte ovanligt med skillnader på 30 procent eller mer, vilket även varit fallet i rapporter för tidigare år.

I och med att insamlingsmetoden genomgick en stor förändring år 2004 uppstod en nivåskillnad när fler anmälningar med relevans för statistiken hittades.⁹⁵ Sedan dess har homofobiska hatbrott i anmälningarna haft en uppåtgående trend, vilket illustreras av figur 16. Rättsväsendet har under senare år genomfört olika insatser i form av utbildningar av personalen och samverkan med myndigheter och ideella organisationer för att informera om och förebygga hatbrott på grund av sexuell läggning. Att fler brott anmäls kan vara en effekt av att anmälningsbenägenheten har ökat och av att polis och åklagare har blivit bättre på att uppmärksamma hatbrott när de väl anmäls, men utvecklingen kan även delvis spegla en faktisk ökning av dessa brott i samhället. Den uppåtgående trenden har dock avstannat mellan åren 2008 och 2009.

Figur 16. Antal anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv,* åren 2000–2009.

* Definitionen av vad som är ett hatbrott på grund av sexuell läggning har förändrats mellan åren 2007 och 2008. Bifobiska och heterofobiska hatbrott ingår efter definitionsförändringen år 2008.

Brottsstruktur

De vanligaste homo-, bi- och heterofobiska hatbrotten år 2009 var olaga hot och ofredande (50 procent), följt av våldsbrott och ärekränkning (24 respektive 14 procent). Olaga diskriminering var den brottstyp som förekom i lägst utsträckning. Denna fördelning har för homofobiska hatbrott varit stabil de senaste fem åren. Olaga diskriminering och kategorin övriga brott svarar för den andelsmässigt största minskningen 2009; dessa brottstyper är dock statistiskt sett relativt få, varför det är ganska vanligt med stora årliga upp- och nedgångar. Den största ökningen jämfört med 2008 har skett för brottstypen ärekränkning som ökat med

⁹⁵ Mellan åren 2003 och 2004 fördubblades antalet identifierade homofobiska hatbrott.

Tabell 16. Antal och andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.

Brottskategori	År 2004		2005		2006		2007		2008*		2009		Skillnad 2008–2009
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%
Våldsbrott**	146	24	124	22	160	23	182	25	278	26	252	24	-9
Olaga hot och ofredande	233	38	235	42	277	40	288	40	499	47	530	50	6
Ärekränkning	129	21	92	16	138	20	130	18	115	11	148	14	29
Skadegörelse	39	6	42	7	31	5	56	8	67	6	54	5	-19
Klotter	30	5	24	4	28	4	46	6	39	4	46	4	18
Hets mot folkgrupp	20	3	21	4	33	5	13	2	20	2	14	1	-30
Olaga diskriminering	11	2	15	3	11	2	5	1	15	1	5	0	-67
Övriga brott	6	1	10	2	6	1	3	0	22	2	11	1	-50
Summa	614	100	563	100	684	100	723	100	1 055	100	1 060	100	0

* Definitionen av vad som är ett hatbrott på grund av sexuell läggning har förändrats mellan åren 2007 och 2008. Bifobiska och heterofobiska hatbrott ingår efter definitionsförändringen.

** I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

33 anmälningar (motsvarande 29 procent) år 2009. Anmälningar avseende brottstypen klotter har ökat med 7 anmälningar (motsvarande 18 procent), medan anmälningar avseende skadegörelse har minskat med 13 anmälningar (19 procent). Nedan följer en mer detaljerad beskrivning av vissa brottskategorier som ingår i tabell 16.

Våldsbrott

Under 2009 identifierades 252 anmälningar avseende våldsbrott med homo-, bi- och heterofobiska motiv, vilket är en minskning med 26 anmälningar (9 procent) sedan föregående år. Homofobiska våldsbrott begås ofta på övrig eller allmän plats och gärningspersonen är vanligtvis obekant för den utsatte. Ett exempel på detta är:

Johan anmäler att han blivit slagen och sparkad av flera gärningsmän på väg hem från krogen. Gärningsmännen har utdelat både sparkar och slag mot Johan, och har orsakat denne både skada och smärta. En av gärningsmännen har uttalat skällsord angående Johans sexuella läggning.

Olaga hot och ofredande

År 2009 gjordes 530 anmälningar avseende olaga hot och ofredande med homo-, bi- och heterofobiska mo-

tiv, vilket är en ökning från föregående år. Att bli utsatt för ett homofobiskt hatbrott i sitt hem är vanligt, nästan en femtedel av brotten begicks i eller i anslutning till det egna hemmet år 2009. Ett exempel på ett ofredande i den utsattes hem är:

Okända ungdomar har under en tid trakasserat Fares genom att kasta saker på hans fönster och busringt på hans dörr. De har även kastat in smällare genom brevinkastet på Fares dörr och limmat igen entrédörren. Målsäganden upplever att han blir ofredad på grund av att han är homosexuell.

Ärekränkning

Totalt 148 anmälningar med homo-, bi- och heterofobiska motiv identifierades avseende brottstypen ärekränkning, vilket är en ökning med 33 anmälningar (29 procent) jämfört med 2008. Ärekränkning kan ske via utpekande klotter eller verbalt genom direkta uttalanden mot en person, som i exemplet nedan:

Peter kom till bensinstationen för att tanka bilen. När han kommer dit ser han den utpekade personen på platsen. Direkt när Peter kliver ur sin bil öppnar den utpekade personen fönster-rutan på sin bil och skriker "böggjäv!" till Peter innan han åker därifrån.

Skadegörelse/klotter

De homo-, bi- och heterofobiska hatbrottsanmälningarna avseende skadegörelse/klotter uppgick år 2009 till 100 stycken, vilket är i princip samma antal som föregående år. Klotterbrotten utgjorde 46 procent, medan skadegörelsebrotten utgjorde 54 procent av samtliga skadegörelsebrott. Fördelningen mellan skadegörelse och klotter ser lite annorlunda ut jämfört med föregående år; klotterbrotten har ökat medan skadegörelsebrotten har minskat. I denna kategori ingår skadegörelse/klotter mot privatpersoner, exempelvis där en bil eller en ytterdörr repas, klottras ner eller förstörs. I kategorin ingår även skadegörelse och klotter mot kända hbt-lokal. En illustration av ett sådant brott är:

Vittnet hörde ett oljud, sprang ut och såg då fyra killar slå sönder fönsterrutor på RFSL:s lokal.

Hets mot folkgrupp

Under 2009 identifierades 14 anmälningar avseende hets mot folkgrupp med homo-, bi- och heterofobiska motiv, vilket är en liten minskning sedan år 2008. Ett exempel på brottstypen hets mot folkgrupp är:

Anmälaren ringer in och berättar att någon klottrat på tre hus tillhörande dennes bostadsrättsförening. Klottret går i svart och det står bland annat "utrota alla bögar".

Olaga diskriminering

Av de homo-, bi- och heterofobiska hatbrottsanmälningarna identifierades 5 anmälningar som olaga diskriminering, vilket är omkring samma nivå som 2008. Typiska exempel på olaga diskriminering är homosexuella som avvisas från caféer, krogar eller butiker för att de på ett öppet sätt visat sin sexuella läggning. Till Diskrimineringsombudsmannen (DO) anmäls diskriminering från enskilda personer. Antalet diskrimineringsärenden har varit relativt konstant de senaste åren.⁹⁶ Följande är ett exempel på olaga diskriminering:

Linda och Maria är tillsammans. De var ute på en pub, där de började kramas och pussas. En servitris kom fram till dem och sade att det var provocerande när de höll på. Linda ifrågasatte

vad hon menade, och servitrisen sade då till Linda och Maria att gå hem eftersom de provocerade de andra gästerna.

Tillvägagångssätt vid brotten

Vanligt med hatbrott som begås i den utsattes närhet, utan fysisk kontakt

Vid 43 procent av de homo-, bi- och heterofobiska anmälningarna år 2009 har gärningspersonen hotat, ofredat eller uttalat kränkningar mot den utsatte i hennes eller hans omedelbara *närhet*. Jämfört med andra motiv är det dock vanligare med fysisk kontakt; vart fjärde homofobiskt hatbrott (24 procent) var ett våldsbrott på skalan från ringa misshandel till dödligt våld. En tredjedel av de homofobiska hatbrotten begicks på *distans*. Det vanligaste var att den utsatte hotades eller kränktes via internet, telefon eller sms, medan användningen av andra medier var ovanligt. Fördelningen mellan kategorierna liknar fördelningen för år 2008.

Tabell 17. Antal och andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	250	24
Direkt mot person, närhet	460	43
Distans	350	33
Allmänt klotter	45	4
Internet	127	12
Medier	-	-
Postbrev	16	2
Sms	72	7
Telefon/fax	86	8
Övrigt	4	0
Summa	1060	100

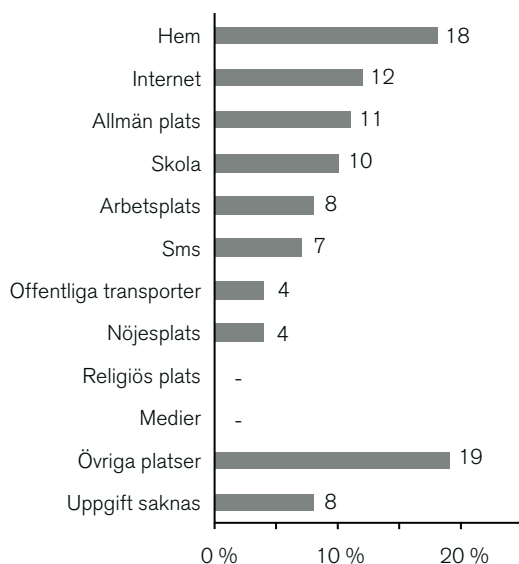
⁹⁶ År 2008 anmäldes 50 fall av diskriminering (Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) 2009, s. 7). År 2009 anmäldes 40 fall av diskriminering (Diskrimineringsombudsmannen (DO) 2010, s. 31).

Plats

Det egna hemmet en vanlig brottsplats

Vid homo-, bi- och heterofobiska hatbrott kan man tala om flera framträdande brottsplatser. De flesta homo-, bi- och heterofobiska hatbrotten år 2009 ägde rum på det som kategoriseras som *övrig plats* (19 procent). Ett exempel på en övrig plats är kända hbt-lokaler, som ofta utsätts för skadegörelse. Nästan lika vanligt var dock att brottet skedde i eller i anslutning till den utsattes *hem* (18 procent). I drygt var tionde anmälan angavs *internet* samt *skolan* som brottsplats (12 respektive 10 procent). När skolan är brottsplats kan det handla om att trakasserier riktats mot elever som antas ha en viss sexuell läggning, men det kan även handla om uttalanden av homofoba uttryck som inte riktats mot någon särskild person, men som likväl upplevs som kränkande av dem som hör uttalandena.⁹⁷ Ord som böj och flata kan användas som skällsord mot personer som bryter mot regler om hur man ska bete sig, tala, röra sig och klä sig som tjej och kille. Fördelningen för hatbrott som sker via internet och på arbetsplats har ökat något sedan föregående år.

Figur 17. Andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter plats, år 2009.

⁹⁷ Brå har i samråd med JämO (Brå 2007c, s. 128) publicerat en skolhandledning som vänder sig till barn och ungdomar med frågeställningar kring människors identitet, känsloliv, sexualitet och värdegrund. Publikationen innehåller fakta, berättelser, övningar och diskussionsunderlag för temaarbeten om bland annat trakasserier på grund av sexuell läggning och andra kränkande handlingar.

Relation

Brott som begås av en närstående vanligare vid homo-, bi- och heterofobiska hatbrott

Vid knappt hälften (47 procent) av de homo-, bi- och heterofobiska hatbrotten år 2009 var gärningspersonen *obekant* för den utsatte personen, och i knappt en tredjedel av fallen (28 procent) var gärningspersonen en *ytligt bekant*. Var tredje gärningsperson var således en granne, en skolkamrat eller en för den utsatta personen till namn eller utseende känd person eller grupp. I vart tionde fall utsattes personen av sin skolkamrat. Forskning visar att killar är mest utsatta för kränkningar relaterade till homosexualitet i skolmiljö.⁹⁸ Jämfört med föregående år ser relationsfördelningen i stort sett lika ut, andelen personer som utsattes av en *närstående* har dock ökat något, medan andelen som utsattes av en obekant gärningsperson har minskat. Att utsättas av en närstående (exempelvis en före detta partner eller någon inom familjen) är vanligare vid detta motiv än vid övriga hatbrott.

Tabell 18. Antal och andel anmälningar med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	111	10
Gift/partner/sambo	6	1
Före detta partner	37	4
Släkt	29	3
Vänner/bekanta	39	4
Ytligt bekant	298	28
Granne	66	6
Kollega	8	1
Känd person/grupp	121	11
Skolkamrat	103	10
Obekant	500	47
Kund/klient	59	6
Servicepersonal	28	3
Okänd person	413	39
Uppgift saknas	151	14
Summa	1 060	100

⁹⁸ Witkowska (2005) och Holm, Osbeck och Wernersson (2003).

Uppklarade hatbrott

När anmälningarna från 2008 följts upp fram till och med mars 2010 framgår att 70 procent av de homo-, bi- och heterofobiska hatbrottsanmälningarna (huvudbrottet) hade klarats upp. Drygt 10 procent av anmälningarna *personuppklarades*, medan 59 procent av anmälningarna klarades upp *tekniskt*. Åtalsbeslut är det vanligaste beslutet i samband med att ett brott personuppklasas. Vid en studie genomförd av Forum för levande historia följdes polisanmälda homofobiska hatbrott i rättskedjan utifrån brottstyperna ofredande, olaga hot och misshandel. Drygt 10 procent av anmälningarna gick vidare till åtal.⁹⁹ Studien presenterar således en andel personuppklarade anmälningar som liknar denna statistik. Homofobiska hatbrott med hög andel personuppklaringsbeslut i statistiken är framför allt våldsbrott,¹⁰⁰ olaga hot och ofredande, medan hets mot folkgrupp och klotter har en liten andel personuppklaringsbeslut.

Vid en uppdelning av de tekniskt uppklarade homofobiska hatbroten visar det sig att en dryg tredjedel av anmälningarna klarades upp som övrigt tekniskt uppklarade, exempelvis genom att förundersökning inte inleddes. Vid 8 procent av anmälningarna var den misstänkte för brottet under 15 år och därmed inte straffmyndig. Det var den högsta andelen i jämförelse med övriga hatbrott (2–4 procent).

Även när det gäller homo-, bi- och heterofobiska hatbrottsanmälningar är det viktigt att man, vid en jämförelse med de uppklarade hatbroten som presenterades i föregående års rapport, har i åtanke att de resultaten baserades på anmälda brott under 2007, samt att Brå genomförde en omfattande definitionsförändring av hatbrott år 2008.

Tabell 19. Antal och andel uppklarade hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, med homo-, bi- och heterofobiska motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.

Typ av beslut	Antal	%
Personuppklarade	115	11
Åtalsbeslut	107	10
Strafföreläggande/åtalsunderlåtelse*	8	1
Tekniskt uppklarade	617	59
Misstänkta under 15 år	79	8
Brott kan ej styrkas	163	16
Gärningen ej brott	7	1
Övriga tekniskt uppklarade	368	35
Ouppklarade	323	31
Under utredning	20	2
Övriga ouppklarade	303	29
Summa	1055	100

* Hopslagen kategori.

Självrapporterad utsatthet för hatbrott år 2008 (NTU)

Hittills har rapporten beskrivit hur den anmälda hatbrottsligheten ser ut. I det här avsnittet kommer befolkningens erfarenhet av och utsatthet för främlingsfientliga hatbrott att presenteras. Som tidigare nämnts är det konstaterat att mörkertalet vid hatbrott är stort. För att få en heltäckande bild av hur utsatthet för brott ser ut kan undersökningar av självrapporterad utsatthet användas som komplement till statistiken över anmälda hatbrott. Sammantaget ger många källor en mer nyanserad bild av hatbrottslighetens omfattning och karaktär.

Ett problem med NTU bedöms vara att de som tillfrågas vill lämna ”rätta” svar; exempelvis på frågan om brottet är anmält eller inte kan den tillfrågade välja att svara att så är fallet trots att händelsen inte är polisanmäld.

För brottstyperna personrån, misshandel, hot och trakasserier ställs det i NTU frågor om huruvida den utsatte upplever att det fanns något homofobiskt i motivet. Vid tolkning av materialet är det viktigt att vara medveten om att antalet observationer för hatbrott och i synnerhet för homofobiska hatbrott i undersökningsmaterialet är litet och att stora variationer mellan åren därför är förväntade.¹⁰¹ Det låga antalet ob-

⁹⁹ Forum för levande historia (2006a). Huvudsyftet med studien var att följa de polisanmälda hatbroten genom rättskedjan och att undersöka om straffskärpningsregeln användes. Av de 614 anmälningar som kategoriserades som homofobiska hatbrott av Säpo år 2004 valdes 367 anmälningar ut. Bara 35 anmälningar gick vidare från polismyndigheterna till åtal, vilket i sin tur ledde till 24 domar. 10 av dessa domar innehöll ingenting som antydde att brottet bedömdes vara ett hatbrott. I endast två fall tillämpades straffskärpningsregeln. I studien ingick ej brottstyper som brukar ha lägre uppkläring.

¹⁰⁰ En tolkning skulle kunna vara att det vid dessa brottstyper oftare redan vid anmälan finns en misstänkt gärningsperson.

¹⁰¹ Konfidensintervall är inte möjligt att göra på få observationer.

servationer innebär att det inte är möjligt att utifrån detta mätillfälle beskriva fördelningen av brottstyper för homofobiska hatbrott.

Utsatthet för homofobiska hatbrott år 2008

Sammantaget uppgår 0,20 procent i befolkningen (16–79 år), vilket uppskattningsvis motsvarar 17 000 personer, att de utsattes för hatbrott med homofobiska motiv under 2008.¹⁰² Det överensstämmer med åren 2006 och 2007 då 0,20 procent (12 000 respektive 16 000) i befolkningen uppgav att de utsatts för ett homofobiskt hatbrott. Resultatet kan jämföras med att det enligt samma undersökning var 9 procent av befolkningen som uppgav att de utsatts för personrån, misshandel, hot och trakasserier totalt sett under år 2008, vilket motsvarar cirka 654 000 personer. Enligt tabell 20 kan antalet händelser med homofobiska motiv utifrån undersökningen uppskattas till 30 000 brottsändelser år 2008. Sammanfattningsvis är det enligt NTU vanligare med utsatthet för hatbrott med främlingsfientliga motiv jämfört med hatbrott med homofobiska motiv.

Tabell 20. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för homofobiska hatbrott samt skattat antal utsatta personer åren 2006–2008 enligt NTU 2009.

	Andel utsatta i procent			Skattat antal utsatta		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Homofobiska hatbrott	0,2	0,2	0,2	12 000	17 000	17 000

Homofobiska hatbrott anmäls i lägre utsträckning

Av NTU 2009 framgår även att en tredjedel av de homofobiska hatbroten 2008 hade polisanmälts, vilket är en minskning med 2 procent sedan år 2007. Ett flertal studier har visat att anmälningsbenägenheten bland den grupp som utsätts för homofobiska hatbrott är låg och att runt 25–30 procent av brotten anmäls.¹⁰³ Andelen anmälda homofobiska hatbrott är dock något högre än anmälningsbenägenheten totalt sett i befolkningen, som är 25 procent för de fyra aktuella brotts typerna.¹⁰⁴

Tabell 21. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för homofobiska hatbrott samt skattat antal händelser och andel polisanmälda händelser år 2008 enligt NTU 2009.

n=27 (netto)	Andel utsatta i procent	Skattat antal utsatta personer i befolkningen	Skattat antal händelser i befolkningen	Andel anmälda händelser i procent
Homofobiska hatbrott (n=29 brutto)	0,2	17 000	30 000	33

¹⁰² Tillvägagångssättet för skattning av andel och antal personer utsatta för hatbrott utifrån NTU har reviderats från och med NTU 2009 (Brå 2010a). Samtliga värden i tidsserien baseras på det nya uträknings sättet, vilket innebär att nivåerna är något högre än de nivåer som redovisats i tidigare rapporter. Utvecklingen över tid är dock snarlik mellan de två uträknings sätten.

¹⁰³ Tiby (1999, s. 207).

¹⁰⁴ Brå (2010a).

Transfobiska hatbrott

Könsöverskridande identitet och könsuttryck

Transpersoner är ett paraplybegrepp för personer med könsöverskridande identitet (det kön man upplever att man har) eller könsuttryck (det kön man ikläder sig).¹⁰⁵ Transpersoner inkluderas inte i begreppet sexuell läggning då att vara transperson inte är en sexuell läggning. En transperson kan således vara antingen homo-, bi- eller heterosexuell.¹⁰⁶ De grupper som kan ingå är dragqueens,¹⁰⁷ dragkings,¹⁰⁸ intergenders,¹⁰⁹ intersexuella,¹¹⁰ transgenderister,¹¹¹ transsexuella,¹¹² och transvestiter.¹¹³ Det är alltså personer som har en könsidentitet som helt eller tidvis skiljer sig från normerna i samhället för hur en man eller kvinna förväntas vara.¹¹⁴

¹⁰⁵ Darj och Nathorst-Böös (2008, s. 6).

¹⁰⁶ RFSL (2009).

¹⁰⁷ Man som ikläder sig de typiskt kvinnliga attributen.

¹⁰⁸ Kvinna som ikläder sig de typiskt manliga attributen.

¹⁰⁹ En person som definierar sig som att befinna sig mellan eller bortom de traditionella könen eller som väljer att inte definiera sin könsidentitet alls.

¹¹⁰ En person som är född med könsorganskaraktäristika av båda könen. Förut användes termen *hermafrodit* men den anses i dag som nedvärderande.

¹¹¹ Hur en person väljer sin könsidentitet, från att till exempel vara fysiskt man och klä sig i manskläder och uppträda i någon sorts mansroll, men känna sig som kvinna och vara öppen med vänner om det, till att klä sig och uttrycka sig så långt man kan som det kön man ser sig som.

¹¹² En person som upplever sig tillhöra det motsatta könet och oftast önskar korrigeras den "felaktiga kropp" han/hon har genom hormonbehandling och kirurgi.

¹¹³ En person som känner ett starkt behov av att klä sig i det andra könets kläder.

¹¹⁴ Justitiedepartementet (2006, s. 41).

Vad är ett transfobiskt hatbrott?

Enbart uttryck kopplade till transpersoner och uttryck som kan särskiljas från det homofobiska motivet blir bedömda som transfobiska hatbrott i statistiken. Om en gärningsperson skriker "böj jävel" till den utsatte bedöms brottet i anmälan i stället som homofobiskt. Men om gärningspersonen säger till exempel "klä dig som en man" till den manliga transvestiten, antas brottet vara ett resultat av transfobi, det vill säga motiverat av transpersonens könsidentitet.

Varför inkludera könsöverskridande identitet i hatbrottsstatistiken?

På senare tid har inte bara homo- och bisexuella personers livssituation utan även könsöverskridande personers livssituation uppmärksamats. I den nya diskrimineringslag (2008:567) som trädde i kraft 1 januari 2009 har könsöverskridande identitet eller uttryck antagits som en ny diskrimineringsgrund. Detta diskrimineringsförbud ska gälla alla samhällsområden. Även internationellt har brott riktade mot personer med könsöverskridande identitet uppmärksamats, exempelvis har England nyligen i sin hatbrottsstatistik lagt till *gender or gender identity* som ett motiv bland fem olika.¹¹⁵ Sammanfattningsvis kan sägas att en ändring av statistiken bidrar till att ge bättre kunskap om de kränkningar som gruppen transpersoner utsätts för och det kan även vara ett underlag till förebyggande åtgärder.

¹¹⁵ Utöver könsidentitet finns även brott motiverade av etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.

Tabell 22. Antal och andel anmälningar med transfobiska motiv, åren 2008–2009.

Motiv	2008		2009	
	Antal	%	Antal	%
Transfobiskt	14	100	30	100
Summa	14	100	30	100

Nivå och brottsstruktur

Under 2009 identifierades 30 anmälningar som bedömdes innehålla ett huvudbrott med ett transfobiskt motiv, vilket är en ökning med 16 anmälningar sedan föregående år. Antalet anmälningar med ett transfobiskt motiv är mycket få, vilket är viktigt att ha i åtanke vid tolkningen av resultaten. Det låga antalet skapar större osäkerhet i nedbrytningen av olika kategorier och kan bidra till stora variationer mellan åren.

I flertalet av anmälningarna riktades det transfobiska hatbrottet mot personer som genomgått ett könsbyte. Det kan handla om att en gärningsperson med fysiskt våld, trakasserier eller skadegörelse på hem och egendom går till angrepp mot den utsatta personen. Ett exempel på ett ofredande med transfobiskt motiv är:

Stefan uppger att han blir trakasserad av ett par killar som bor i hans område. Stefan säger själv att han är transsexuell och det är därför killarna trakasserar honom. Dom härmar honom, drar i hans handväska och smycken och kommenterar att han ser fånig ut. Stefan tycker att det är mycket obehagligt att killarna trakasserar och följer efter honom.

De vanligaste transfobiska hatbrotten år 2009 var olaga hot och ofredande (18 anmälningar) följt av miss-handel (5 anmälningar). I majoriteten av anmälningarna var gärningspersonen antingen en till utseende eller namn *känd* person eller helt *okänd* för den utsatte. De flesta av de anmälda transfobiska hatbrotten skedde på *allmänna platser* och i eller i nära anslutning till det egna *hemmet* eller på *övriga platser*.

Vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott

I detta avsnitt redogörs för anmälningar där brottet bedöms vara vit makt-ideologiskt motiverat. Med begreppet *vit makt-ideologiska hatbrott* avses i denna rapport främlingsfientliga/rasistiska, antireligiösa (antisemitiska, islamofobiska eller övriga antireligiösa), homo-, bi- och heterofobiska samt transfobiska hatbrott som motiveras av gärningspersonens högerextrema värderingar eller nationalsocialistiska ideologi.¹¹⁶

Resultat i korthet

- En tiondel av hatbrottsanmälningarna 2009 var vit makt-ideologiskt motiverade. En tredjedel av dem kunde kopplas till en organisation.
- Totalt 555 anmälningar identifierades innehålla ett hatbrott med vit makt-ideologi år 2009, vilket är 140 stycken färre än 2008.
- Den vanligaste brottstypen år 2009 var hets mot folkgrupp följt av skadegörelse/klotter.
- Skolan var brottsplats i vart femte fall.
- Drygt 5 procent av vit makt-ideologiska hatbrott år 2008 personupplades.

Vid hatbrott där det i motivbilden ingår vit makt-ideologi finns ett flertal typfall. Det kan handla om att gärningspersoner skriker ”sieg heil” eller gör så kallade hitlerhälsningar på stan. Det förekommer flygblad i skolor och på offentliga platser med vit makt-ideologiska budskap kopplade till organisationer. Det är

även vanligt att hakkors och ideologiska budskap¹¹⁷ som ZOG¹¹⁸ eller 88¹¹⁹ klottras på bilar tillhörande ut-satta, på brevlådor eller på dörren till deras hem eller till olika lokaler.

Nivå och utveckling

Av samtliga hatbrottsanmälningar, knappt 5 800 år 2009, var 10 procent vit makt-ideologiskt motiverade. Detta motsvarar 555 anmälningar, vilket är 140 anmälningar färre än föregående år. Även andelen av samtliga hatbrottsanmälningar är något mindre än föregående år, då andelen var 12 procent.

Figur 18. Antal anmälningar med vit makt-ideologiska motiv, åren 2004–2009.

Anmälningar med koppling till vit makt-miljön har samlats in sedan början av 1990-talet. I kategorin ingick tidigare även brott som inte var hatbrott, exem-

¹¹⁶ Säpo har i sina årliga rapporter *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet* fram till år 2004 haft ett stort fokus på brott kopplade till vit makt-miljön. Se vidare Säpo, exempelvis 2001 och 2005.

¹¹⁷ Se Gestrin (2007, s. 85–122) för en beskrivning av högerextrema rörelser och deras symboler, nummersymboler, hyllningsdagar och förkortningar.

¹¹⁸ ZOG är en beteckning som ibland används vid ideologiska hatbrott, förkortningen står för en föreställning om att världen styrs av en judisk konspiration, kallad Zionist Occupation Government.

¹¹⁹ Åttonde bokstaven i alfabetet är H. HH = Heil Hitler.

Tabell 23. Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter hatbrottsmotiv, åren 2004–2009.

Motiv	År 2004		2005		2006		2007		2008		2009		Skillnad 2008–2009
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%
Främlingsfientliga/rasistiska	264	78	257	78	212	70	332	81	586	84	447	81	-24
Islamofobiska	..	..	..	..	13	4	15	4	24	3	7	1	-71
Antisemitiska	41	12	36	11	47	15	40	10	43	6	69	12	60
Övriga antireligiösa	..	..	..	..	..	..	..	..	14	2	15	3	7
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	35	10	35	11	32	11	21	5	28	4	17	3	-39
Transfobiska	..	..	..	..	..	..	..	..	-	-	-	-	-
Summa	340	100	328	100	304	100	408	100	695	100	555	100	-20

.. = Uppgift ej tillgänglig.

pelvis brott som begicks mellan högerextrema grupper eller av den autonoma miljön. Mellan åren 2004–2007 varierade antalet anmälningar mellan drygt 300 och 400 per år. Sedan år 2008, då Brå utökade definitionen av hatbrott, har fler anmälningar kommit att inkluderas i statistiken.

Hatbrottsmotiv

Vit makt-ideologi vanligast vid främlingsfientliga hatbrott

Majoriteten av de 555 anmälningarna med vit makt-ideologiskt motiv (81 procent) bedömdes under år 2009 ha ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv. De antireligiösa hatbrotten utgjorde 16 procent och de homo-, bi- och heterofobiska hatbrotten 3 procent. Jämfört med föregående år är fördelningen likartad. Den största förändringen finns i kategorin antireligiösa hatbrott där andelen ökat från 11 till 16 procent.

Brottsstruktur

De vanligaste brottstyperna (huvudbrottet)¹²⁰ i hatbrottsanmälningarna med vit makt-ideologiskt motiv år 2009 var hets mot folkgrupp, skadegörelse/klotter (37 respektive 35 procent) följt av olaga hot och ofredande (18 procent). I jämförelse mellan åren 2008 och 2009 har brottstypen hets mot folkgrupp ökat från 30

procent till 37 procent. För övriga hatbrott där det ingår vit makt-ideologi i motivbilden är nivån i stor sett densamma som år 2008. Nedan följer en mer detaljerad beskrivning av de brottstyper som ingår i tabell 24.

Våldsbrott

Under 2009 identifierades 31 anmälningar om våldsbrott som var vit makt-ideologiskt motiverade, vilket är en minskning med 19 anmälningar (38 procent) jämfört med 2008. Nedan ges ett exempel på ett afro-fobiskt hatbrott:

Samuel och hans kamrater var ute och gick när den misstänkta personen kommer fram till honom, kallar honom "neger" och säger sedan "Hitler". Därefter började han knuffa på honom och slå ett slag mot hans ansikte. När han gick därifrån sa han "hej då neger".

Olaga hot och ofredande

Av de vit makt-ideologiskt motiverade hatbrotten urskiljdes år 2009 98 anmälningar som avsåg olaga hot och ofredande. Nedan ges ett exempel på ett ofredande:

Kristina har flyttat till ett nytt område, hon får hjälp av sina barn med att renovera huset. Ett av Kristinas barn har adoptivbarn från Kina. Efter att de varit på besök hos henne har någon tejpats ett hakkors på hennes ytterdörr.

¹²⁰ I jämförelser för brottstyper över tid kan mycket stora procentuella förändringar från ett år till ett annat uppstå på grund av små absoluta tal.

Tabell 24. Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.

Brottskategori	År 2004		2005		2006		2007		2008		2009		Skillnad 2008–2009
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%
Våldsbrott*	41	12	27	8	27	9	26	6	50	7	31	6	-38
Olaga hot och ofredande	80	24	76	23	58	19	60	15	151	22	98	18	-35
Ärekränkning	10	3	8	2	11	4	11	3	12	2	10	2	-17
Skadegörelse/klotter	62	18	56	17	72	24	127	31	253	36	192	35	-24
Hets mot folkgrupp	137	40	142	43	127	42	179	44	207	30	203	37	-2
Övriga brott**	10	3	19	6	9	3	5	1	22	3	21	4	-5
Summa	340	100	328	100	304	100	408	100	695	100	555	100	-20

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel och våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

** I kategorin övriga brott ingår även olaga diskriminering.

Ärekränkning

År 2009 identifierades 10 anmälningar avseende ärekränkning som vit makt-ideologiskt motiverade, vilket är i stort sett samma antal som föregående år. Ett exempel som illustrerar kränkning ges nedan när en person utsätts för ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott på allmän plats:

Elvira är på väg till affären, på väg dit möter hon ett gäng ungdomar som när de får syn på henne säger "titta där går det en blatte, ta henne". Därefter skrek de "Sieg heil". Detta skrikande pågick under ett tag, därefter börjar de följa efter Elvira. Elvira är av utländskt ursprung.

Skadegörelse/klotter

Totalt 192 anmälningar avseende skadegörelse/klotter urskiljdes år 2009 som vit makt-ideologiskt motiverade. Jämfört med föregående år har antalet anmälningar minskat med 61 stycken (24 procent). Nedan ges ett exempel på ett antireligiöst hatbrott som bedöms som vit makt-ideologiskt:

När personalen kommer till skolan denna morgon har det klottrats hakkors på flera ställen på skolbyggnaden. På en vägg hade även klottrats "Gud finns ej, Gud är dålig, Endast svaga tror på Gud".

Hets mot folkgrupp

Anmälningar innehållande brottet hets mot folkgrupp är den enskilt vanligaste brottstypen bland anmälningar med vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott. Under 2009 identifierades 203 anmälningar avseende hets mot folkgrupp som vit makt-ideologiskt motiverade. Detta är i stort sett samma resultat som 2008. Nedan ges ett exempel på ett islamofobiskt hatbrott som bedöms som vit makt-ideologiskt:

Okänd gärningsman/män har klottrat orden "dö", "1488" samt ritat ett hakkors på den byggnad som brukas av en muslimsk förening. Tidigare har någon krossat fönsterrutor på byggnaden.

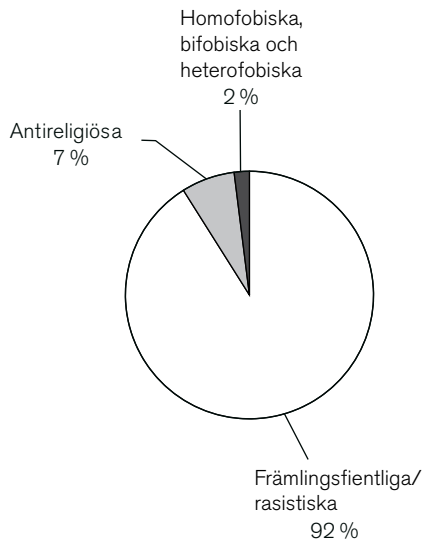
Koppling till organisation

Hatbrott där det finns en koppling till en organisation kan ta sig olika uttryck. Det kan vara frågan om uttalanden vid torgmöten, flygblad eller affischer med ett främlingsfientligt/rasistiskt, islamofobiskt, antisemitiskt, övrigt antireligiöst eller homofobiskt budskap som sprids offentligt eller direkt till enskilda individer. Ett exempel på ett hatbrott där det finns koppling till en organisation är:

Rektorn på skolan anmäler att någon har sprayat namnet på en nationalistisk organisation på väggen till ett klassrum där det går en elev med annan etnisk tillhörighet än svensk. Denna elev och hennes familj har tidigare blivit utsatt för rasistiska angrepp.

I en fjärdedel (knappt 140 anmälningar) av de vit makt-ideologiskt motiverade hatbrottsanmälningarna kunde en koppling till en organisation identifieras. För att avgöra organisationstillhörighet vid vit makt-ideologiska hatbrott används den information som finns i brottsanmälanens fritext. Totalt kunde 2 procent av samtliga hatbrott år 2009 kopplas till en nationalsocialistisk organisation eller högerextrem grupp. Det är en minskning med 102 anmälningar jämfört med föregående år, då 6 procent av samtliga anmälningar kopplades till en nationalsocialistisk organisation eller högerextrem grupp. Som framgår av figur 19 var 92 procent av de totalt knappt 140 anmälningarna främlingsfientliga.

Figur 19. Andel anmälningar med koppling till organisation efter hatbrottsmotiv, år 2009 (134 anmälningar).

Skadegörelse/klotter vanligaste brottstypen

Av de anmälningar som hade koppling till organisation utgjordes 41 anmälningar (31 procent) av brottstypen skadegörelse/klotter. Nästan 60 av anmälningarna var av brottstypen hets mot folkgrupp (42 procent). Närmare 30 stycken av anmälningarna var av brottstyperna olaga hot, ofredande eller ärekränkning (19 procent). Våldsbrott och övriga brott stod för den minsta andelen. Jämfört med föregående år har andelen för brottskategorin hets mot folkgrupp ökat, medan de övriga brottskategorierna minskat.

Folkfronten den vanligaste organisationen

Den vanligaste organisationen i anmälningarna är *Folkfronten* (Svenskarnas parti).¹²¹ Deras andel av anmälningarna med koppling till organisation är 43 procent. Huvuddelen av anmälningarna kopplade till Folkfronten har anmälts i Gävleborgs, Stockholms och Västra Götalands län. Andelen för organisationerna *Svenska Motståndsrörelsen/Nationell Ungdom* (SMR/NU) är 23 procent. Den största delen av anmälningarna kopplade till SMR/NU härrör från Dalarnas och Stockholms län. *Övriga grupper* utgör 34 procent. Dessa grupper finns spridda över Sverige, men majoriteten anmäldes i Stockholms län, följt av Västra Götalands och Gävleborgs län. Fördelningen mellan kategorierna ser ut på liknande sätt som föregående år.

Tillvägagångssätt vid brotten

Vanligt med skadegörelse/klotter

Hatbrott som var vit makt-ideologiskt motiverade år 2009 begicks oftast på *distans* (54 procent). För den del som hade en koppling till organisation var andelen ännu större (81 procent). Den stora andelen hör samman med en stor andel riktat klotter och skadegörelse där gärningspersonen, utöver exempelvis "flata" eller "blatte", ristat ett hakkors på målsägandens bil. Knappt 35 procent av de vit makt-ideologiska hatbrotten var av brottstypen skadegörelse/klotter. De hatbrott som sker direkt mot person, men utan fysisk kontakt är näst vanligast (40 procent). Vid de anmälningar där det finns en koppling till organisation är andelen (19 procent) vid tillvägagångssättet närhet lägre. Vid 6 procent av brotten har gärningspersonen gått till *fysiskt angrepp* mot den utsatte. Jämfört med föregående år har inga direkta förändringar skett förutom i kategorin skadegörelse/klotter som ökat från 31 till 35 procent.

Plats

Skolan en vanlig brottsplats

När det gäller de vit makt-ideologiskt motiverade hatbrotten är *skolan* den enskilt vanligaste brottsplatsen (21 procent), vilket delvis kan förklaras av att förhållandevis många gärningspersoner och utsatta är ungdomar. Nivån år 2009 är i stort sett densamma som föregående år. Andelen var ännu större (27 procent)

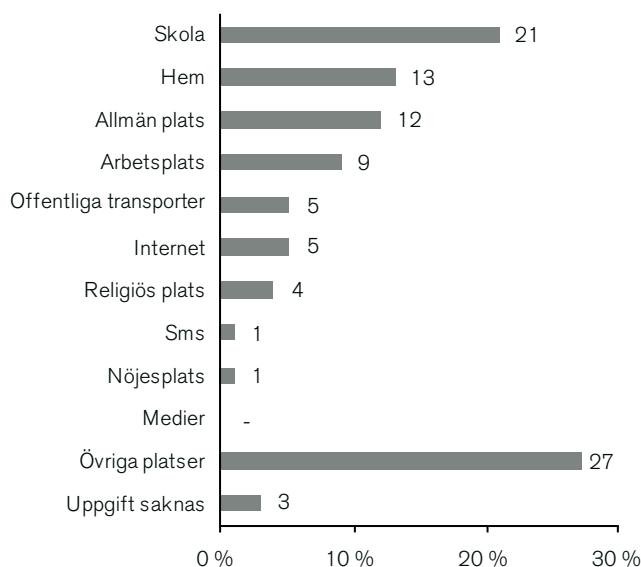
¹²¹ Folkfronten bytte namn till Svenskarnas Parti i november 2009.

Tabell 25. Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	31	6
Direkt mot person, närhet	222	40
Distans	302	54
Allmänt klotter	194	35
Internet/Medier	28	5
Postbrev	16	3
Sms	6	1
Telefon/fax	10	2
Övrigt	48	9
Summa	555	100

vid anmälningar där en koppling till organisation har identifierats. Andelen vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott som skett i *skolmiljö* visar dock på en nedgång på 7 procentenheter från föregående år. Den disparata kategorin *övriga platser* stod för en dryg fjärdedel (27 procent) av alla vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott. Hatbrotten inom denna kategori har ägt rum i till exempel en butik, i ett köpcentrum eller i en annan persons hem. Kategorin ökade med 5 procentenheter jämfört med föregående år. I övrigt ser fördelningen mellan platskategorierna ut som föregående år.

Figur 20. Andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter plats, år 2009.

Relation

Vanligt att gärningspersonerna tillhör kända grupper

I drygt hälften av anmälningarna (59 procent) var gärningspersonen en *obekant* person, det vill säga exempelvis en okänd person, en kund/klient eller servicepersonal. I 32 procent av anmälningarna var gärningspersonen en *ytligt bekant*, det vill säga en för den utsatte till namn eller utseende känd person eller grupp, skolkamrat eller granne. Inom denna kategori är det framför allt *kända personer och grupperingar* som står för huvuddelen av de vit makt-ideologiska hatbrotten (28 procent). Enbart vid ett fåtal av de anmälda fallen var gärningspersonen en *närstående* till den utsatte. Fördelningen mellan relationskategorierna ser i stort sett ut som föregående år. Den största förändringen återfinns i kategorierna ytligt bekant och känd person/grupp där andelen minskade från 44 till 32 procent respektive från 39 till 28 procent.

Tabell 26. Antal och andel anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	7	1
Ytligt bekant	180	32
Granne	5	1
Kollega/skolkamrat*	18	3
Känd person/grupp	157	28
Obekant	327	59
Kund/klient/servicepersonal*	20	4
Okänd person	307	55
Uppgift saknas	41	7
Summa	555	100

*Hopslagen kategori.

Uppklarade hatbrott

Mått på uppklaring kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälda hatbrott.¹²² Är anmälningarna med en klar koppling till organisation i högre grad uppklarade? Uppklaringsbeslut redogör emellertid inte för om straffskärpningsregeln använts i bedömningen för att exempelvis väcka åtal. Vanligtvis måste åklagarna bevisa uppsåt till brottet, men vid hatbrott måste de gå ett steg längre och dessutom bevisa motivbilden bakom uppsåtet.¹²³

Något lägre andel personuppklarade vit makt-ideologiska hatbrott

För de anmälda vit makt-ideologiska hatbroten år 2008 var andelen *personuppklarade* 5 procent, vilket är en något lägre nivå jämfört med samtliga anmälda hatbrott (8 procent). Andelen *ouppklarade* vit makt-ideologiska anmälningar var förhållandevis hög (63 procent) när anmälningarna följdes fram till och med mars 2010. För de anmälningar som kunde kopplas till en organisation var andelen ouppklarade 64 procent, vilket är den klart högsta andelen jämfört med övriga hatbrott (31–50 procent). Knappt 32 procent av anmälningarna klarades upp *tekniskt*. Sammantaget klarades 37 procent av de vit makt-ideologiskt motiverade hatbrottsanmälningarna 2008 upp, vilket är en låg andel jämfört med samtliga uppklarade hatbrott (67 procent). Andelen uppklarade är ännu lägre (34 procent) för hatbrott med koppling till organisation.

Tabell 27. Antal och andel uppklarade brottsanmälningar efter huvudbrott, med vit makt-ideologiskt motiv som anmäldes 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.

Typ av beslut	Antal	%
Personuppklarade	38	5
Åtalsbeslut/åtalsunderlåtelse/straff-föreläggande*	38	5
Tekniskt uppklarade	220	32
Misstänkta under 15 år	15	2
Brott kan ej styrkas	38	6
Gärningen ej brott	6	1
Övriga tekniskt uppklarade	161	23
Ouppklarade	437	63
Under utredning	30	4
Övriga ouppklarade	407	59
Summa	695	100

*Hopslagen kategori.

¹²² Eftersom detta avsnitt bygger på anmälningar som anmäldes år 2008 och följts fram till mars 2010 finns endast en uppföljning för vit makt-ideologiska hatbrott utifrån en äldre hatbrottsdefinition. Det innebär att det rör sig om färre anmälningar än för år 2009, då anmälningarna som följs upp är föregående års.

¹²³ Tiby (1999, s. 226).

Målsägande

En viktig aspekt av hatbrottsligheten är vilka personer som anmäler till polisen att de blivit utsatta för dessa brott. I detta avsnitt beskrivs de personer som i anmälan är registrerade som målsägande. Tidigare har forskning kring hatbrott i Sverige främst fokuserat på frågor som rör enskilda utsatta grupper.¹²⁴ Att studera utsatthet mer i detalj ger en ökad kunskap om skillnader mellan olika hatbrottsmotiv och om skillnader i utsatthet för olika grupper, kön och åldersgrupper.

Resultat i korthet

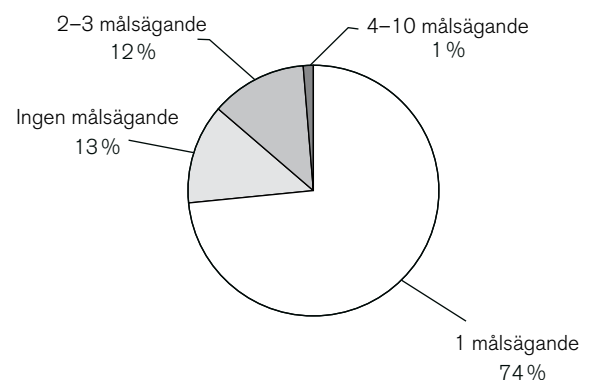
- År 2009 var drygt 6 150 personer registrerade som målsägande i anmälningar där ett hatbrottsmotiv fastställdes.
- Det var en ökning med 170 personer från 2008, samtidigt som antalet identifierade anmälningar minskade med knappt 100 stycken.
- Av de utsatta var 66 procent män och 34 procent kvinnor.
- En större andel kvinnor var utsatta för främlingsfientliga hatbrott, medan en större andel män var utsatta för homofobiska hatbrott.
- Medelåldern för dem som blivit utsatta för hatbrott i form av skadegörelse/klotter var högre (41 år) än medelåldern för samtliga brottstyper (32 år).
- Ungdomar (15–19 år) var procentuellt sett mest utsatta för våldsbrott jämfört med övriga åldersgrupper.

Det är oftast den person som är direkt utsatt för brott som står som målsägande, men det kan också vara någon annan. När exempelvis barn blir utsatta för brott förekommer det att barnens föräldrar eller lärare i skolan står som målsägande. Huruvida målsäganden är densamma som den som blivit utsatt varierar också mellan olika brottstyper. Brå:s bedömning är dock att uppgifter och beskrivningar av målsägande ger en bra indikation på vilka personer som utsätts för hatbrott.¹²⁵

Hatbrottsmotiv

I 87 procent av alla hatbrottsanmälningar år 2009 fanns uppgifter om målsägande, vilket är samma andel som föregående år. I 74 procent av alla anmälningar fanns endast en målsägande (se figur 21).

Figur 21. Andel målsägande per hatbrottsanmälan, år 2009 (6 152 målsägande).

¹²⁴ Tiby (2007, s. 7).

¹²⁵ För andra studier om utsatthet för hatbrott, se Tiby (1999) och Witkowska (2005).

Tabell 28. Antal och andel målsägande vid hatbrott efter motiv, år 2009.

Motiv	2009	
	Antal	%
Främlingsfientliga/rasistiska	4 524	74
Antireligiösa	452	7
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	1 142	19
Transfobiska	34	1
Summa	6 152	100
<i>därav vit makt-ideologiska</i>	<i>289</i>	<i>5</i>

Flest utsatta för främlingsfientliga hatbrott

Under 2009 återfanns 6 152 personer registrerade som målsägande i anmälningar där främlingsfientliga/rasistiska, antireligiösa, homo-, bi- och heterofobiska eller transfobiska motiv fastställdes. För majoriteten av dessa var motivet främlingsfientligt/rasistiskt, vilket stämmer överens med fördelningen av samtliga hatbrott. Det näst vanligaste motivet var homofobiskt, bifobiskt eller heterofobiskt.

Brottsstruktur

Vilka brottstyper som målsägande har anmält skiljer sig något från de brottstyper som finns i samtliga identifierade hatbrottsanmälningar. Skillnaden beror till största delen på att anmälningar med brottet hets mot folkgrupp ofta saknar uppgifter om målsägande. Drygt 5 procent av samtliga målsägare år 2009 anmälde att de utsattes för hets mot folkgrupp, medan andelen hatbrottsanmälningar gällande hets mot folkgrupp samma år uppgår till 8 procent. Brottskategorierna våldsbrott, olaga hot och ofredande var överrepresenterade bland målsägande i förhållande till kategoriernas andel av samtliga hatbrottsanmälningar. Knappt 49 procent av samtliga målsägande hade blivit utsatta för olaga hot eller ofredande, medan denna brottskategori utgjorde 43 procent av samtliga anmälda hatbrott. Motsvarande siffror för våldsbrott var 24 respektive 21 procent.

Kön

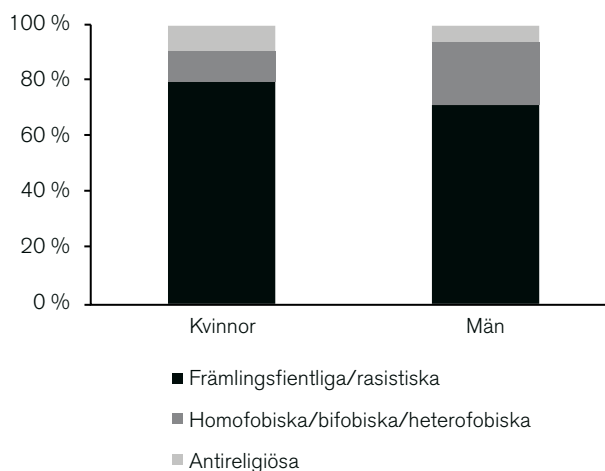
I likhet med föregående år var två tredjedelar av målsägandena vid hatbrott män. År 2009 anmälde 4 021 män och 2 090 kvinnor att de hade utsatts för ett hatbrott.¹²⁶

¹²⁶ För 41 målsägande saknas uppgift om kön.

Vanligare att män utsätts för homo-, bi- och heterofobiska hatbrott

Hatbrottsmotiven fördelar sig något olika bland de män respektive kvinnor som anmält att de blivit utsatta för hatbrott. De främlingsfientliga/rasistiska motiven var vanligast både bland hatbrottsutsatta män och bland hatbrottsutsatta kvinnor. Nästan 79 procent av kvinnorna som anmält att de utsatts för hatbrott 2009 uppgav ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv. Motsvarande andel bland de utsatta männen var 71 procent, vilket är samma andel som 2008. Homo-, bi- och heterofobiska hatbrott var de näst vanligaste både bland män (23 procent) och bland kvinnor (11 procent) som anmält att de utsatts för hatbrott. En delförklaring till att skillnaden mellan antalet utsatta män och utsatta kvinnor är särskilt stor vid de homofobiska hatbrottsmotiven är enligt forskningen att homosexuella män som utsatts för hatbrott polisanmäler i större utsträckning än homosexuella kvinnor.¹²⁷ En ytterligare förklaring kan vara att homosexuella män utsätts i högre utsträckning än homosexuella kvinnor.¹²⁸ Andelen antireligiösa hatbrott år 2009 var vanligare bland kvinnor (10 procent) än bland män (6 procent). Man bör dock hålla i minnet att männen utgör två tredjedelar av samtliga målsägande, vilket innebär att det är fler män som anmält att de utsatts även för antireligiösa hatbrott.

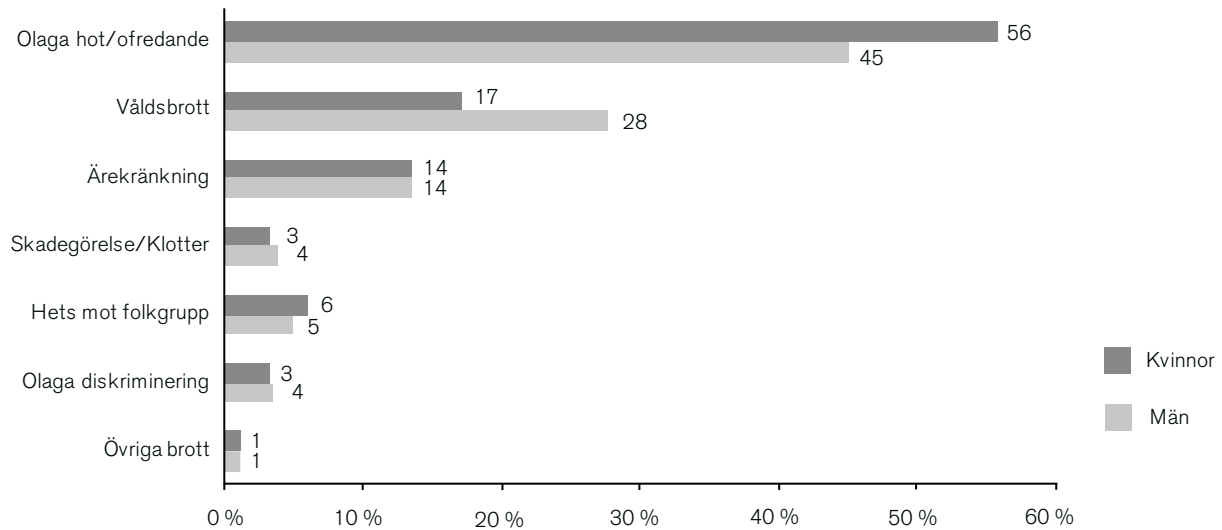
Figur 22. Andel hatbrottsmotiv bland män respektive bland kvinnor av målsägande vid hatbrott, år 2009.

¹²⁷ Tiby (1999, s. 207).

¹²⁸ Witkowska (2005).

Figur 23. Andel kvinnor och män av målsägande vid hatbrott efter huvudbrottskategori, år 2009.

Olaga hot och ofredande vanligare bland hatbrottsutsatta kvinnor

Det vanligaste brottet för både kvinnor och män som anmält att de utsatts för hatbrott var olaga hot och ofredande. Det var dock något vanligare bland utsatta kvinnor än bland utsatta män. Andelen bland hatbrottsutsatta kvinnor som 2009 utsattes för olaga hot eller ofredande var 56 procent medan motsvarande andel bland utsatta män var 45 procent. Fördelningen såg ut på liknande sätt föregående år. Våldsbrott var dock vanligare bland män som utsatts för hatbrott. Knappt 28 procent av de män som anmälde ett hatbrott år 2009 hade utsatts för ett våldsbrott, medan motsvarande andel för de hatbrottsutsatta kvinnorna var 17 procent. Övriga brottskategorier, såsom ärekränkning och skadegörelse/klotter, var i princip lika vanliga bland utsatta män som bland utsatta kvinnor. Återigen bör man hålla i minnet att antalet hatbrottsutsatta män var fler än antalet utsatta kvinnor vid samliga brottstyper.

Ålder

Högre medelålder för dem som utsatts för antireligiösa hatbrott

Medelåldern för de personer som utsattes för hatbrott år 2009 var 33 år, vilket är i stort sett samma medelålder som föregående år. Högst medelålder (39 år) hade de personer som anmält att de utsatts för antireligiösa hatbrott. I jämförelse med föregående år var medelåldern för personer utsatta för hatbrott med främlingsfientliga/rasistiska samt homo-, bi- eller heterofobiska

motiv i stort sett densamma. Medelåldern bland de utsatta för transfobiska hatbrott har dock minskat något, från 37 till 35 år.

Utsattas åldersfördelning skiljer sig från åldersfördelningen i befolkningen

I likhet med föregående år skiljer sig åldersfördelningen bland dem som anmält att de utsatts för hatbrott år 2009 från åldersfördelningen i hela befolkningen. Av dem som utsattes för hatbrott var andelen *barn* (0–14 år) 9 procent medan deras andel i befolkningen var 17 procent. Motsvarande andel för *äldre* (55–) var 10 procent medan deras andel av befolkningen var 31 procent.¹²⁹ Barn och äldre är således underrepresenterade när det gäller utsatthet för hatbrott i relation till de båda gruppernas storlek av befolkningen.

Ungdomar mest utsatta för våldsbrott

Olaga hot och ofredande är den typ av hatbrott som störst andel målsägande inom alla åldersgrupper anmälde att de varit utsatta för. När det gäller våldsbrott framgår att andelen *ungdomar* (15–19 år) var mest utsatta för våldsbrott år 2009 jämfört med övriga åldersgrupper. Nästan 38 procent av ungdomarna anmälde utsatthet för våldsbrott, medan motsvarande andel inom övriga åldersgrupper varierade mellan 10 och 31 procent.

¹²⁹ Befolkningsuppgifterna gäller från 31 december 2009.

Tabell 29. Antal målsägande vid hatbrott efter motiv, ålder och medelålder, år 2009.

Motiv	-14	15-19	20-39	40-54	55-	Samtliga	Medelålder
Främlingsfientliga/rasistiska	402	707	1 993	1 023	393	4 518	32
Antireligjiosa	19	37	195	122	79	452	39
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	138	201	474	219	110	1 142	31
Transfobiska	0	6	16	-	12*	34	35
Summa	559	951	2 678	1 373	594	6 146	33
<i>därav vit makt-ideologiska</i>	<i>16</i>	<i>52</i>	<i>114</i>	<i>75</i>	<i>32</i>	<i>289</i>	<i>23</i>

I tabellen ovan saknas 6 personer för vilka uppgifter om ålder saknas.

* För transfobiska motiv har åldersgrupperna 40-54 och 55- slagits samman på grund av låga tal.

Tabell 30. Antal målsägande vid hatbrott efter huvudbrottskategori, ålder och medelålder, år 2009.

Huvudbrottskategori	-14	15-19	20-39	40-54	55-	Samtliga	Medelålder
Våldsbrott**	173	358	667	219	61	1 478	27
Olaga hot och ofredande	291	392	1 231	737	343	2 994	34
Ärekränkning	54	132	382	185	77	830	33
Skadegörelse/klotter	-	9*	88	81	50	228	43
Hets mot folkgrupp	38	47	137	72	34	328	33
Olaga diskriminering	-	8*	133	59	10	210	34
Övriga brott	1	7	40	20	10	78	36
Summa	557	953	2 678	1 373	585	6 146	33

I tabellen ovan saknas 6 personer för vilka uppgifter om ålder saknas.

* För brottstyperna skadegörelse/klotter och olaga diskriminering har ålderskategorierna -14 och 15-19 slagits samman på grund av låga tal.

** I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Misstänkta personer

Vid en redogörelse av hatbrottsligheten brukar gärningspersonerna ofta karakteriseras.¹³⁰ I detta avsnitt beskrivs de personer som i något skede av förundersökningen var misstänkta för de identifierade hatbrotten år 2009.¹³¹ Under 2009 identifierades 1 873 personer som misstänkta för brott i de anmälningar där motivet bedömts vara främlingsfientligt/rasistiskt, antireligiöst (islamofobiskt, antisemitiskt samt övrigt antireligiöst), homo-, bi- och heterofobiskt eller transfobiskt.

Resultat i korthet

- År 2009 var 1 873 personer misstänkta för hatbrott.
- Jämfört med 2008 har antalet misstänkta ökat med 41 personer eller 2 procent, samtidigt som antalet hatbrottsanmälningar har minskat med 2 procent.
- Det var vanligare att en misstänkt person identifierats vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott år 2009 än vid övriga hatbrott.
- Gärningspersoner vid antireligiösa och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott hade högst medelålder (31 år), medan gärningspersoner vid transfobiska hatbrott hade lägst medelålder (26 år).
- Majoriteten av de personer som var misstänkta för hatbrott var tidigare ostraffade.
- Den brottsliga belastningen är högst för de personer som var misstänkta för främlingsfientliga/rasistiska hatbrott.

I jämförelse med föregående år har antalet misstänkta personer ökat med 41 personer. Detta är en tvåprocentig ökning sedan 2008, medan antalet identifierade anmälda hatbrott minskat med två procent sedan 2008. Vid tolkning av utvecklingen måste hänsyn tas till att statistiken bara redovisar de personer som kommit till rättsväsendets kännedom.¹³² I 32 procent av hatbrottsanmälningarna kunde polisen identifiera en misstänkt gärningsperson, vilket är jämförbart med föregående år. Upptäcktsrisken varierar beroende på brottstyp. Olaga hot, ofredande och våldsbrott är exempel på brottskategorier där det betydligt oftare finns en misstänkt person än vid andra brottstyper, exempelvis hets mot folkgrupp och skadegörelse/klotter. Nedan beskrivs hur de misstänkta personerna fördelar sig utifrån hatbrottsmotiv, brottstyp, kön och ålder. Det redogörs även för hur brottsligt belastade de misstänkta personerna har varit under de senaste tio åren.

Hatbrottsmotiv

Vanligare att det finns en misstänkt för främlingsfientliga/rasistiska hatbrott

I knappt en tredjedel (32 procent) av de anmälda hatbrotten 2009 fanns det en misstänkt gärningsperson till brottet. Andelen anmälningar med en misstänkt gärningsperson var högst vid brott med främlingsfientliga/rasistiska motiv (34 procent). I likhet med året innan var andelen misstänkta lägst vid de antireligiöst motiverade hatbrotten (21 procent).

¹³⁰ Se vidare Gerstenfeld (2003, s. 71–99), Perry (2003, s. 297–382) eller Tiby (1999, s. 150–156).

¹³¹ Möjligheten till jämförelser med såväl Säpos tidigare rapporter, som med den officiella statistiken över personer misstänkta för brott är begränsade. I den officiella statistiken över misstänkta personer redovisas straffmyndiga personer (över 15 år) som är misstänkta för brott efter att avslutad utredning visat att brottsmisstanken kvarstår.

¹³² Tiby (1999, s. 150–153). Majoriteten av hatbrott anmäls inte och vid de hatbrott som anmäls hävdas att den utsatte i hälften av fallen inte ens själv sett gärningspersonen, exempelvis vid telefonhot, postbrev, skadegörelse eller fysiska attacker bakifrån.

Misstänkta personer som motiverats av vit makt-ideologi vanligast vid antireligiösa hatbrott

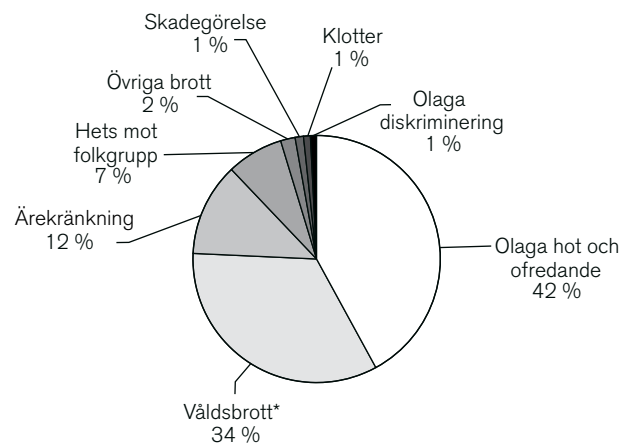
Drygt 5 procent av de misstänkta gärningspersonerna har utöver hatbrottsmotivet även motiverats av högerextrema värderingar eller nationalsocialistisk ideologi. Misstänkta personer som motiverats av vit makt-ideologi var vanligast vid antireligiösa hatbrott (21 procent) och vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott (13 procent) år 2009. Antalsmässigt är det dock betydligt fler misstänkta personer som kan kopplas till en nationalsocialistisk organisation eller högerextrem grupp vid de främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten.

Brottsstruktur

Vanligast med hatbrottsmisstänkta personer vid våldsbrott

När de misstänkta delas in efter brottstyp framgår det att brottsstrukturen skiljer sig något åt jämfört med fördelningen över anmälda hatbrott. År 2009 misstänktes 34 procent av samtliga misstänkta personer för *våldsbrott*. Detta kan jämföras med att våldsbrotten stod för 21 procent av samtliga anmälda hatbrott år 2009. I 2 procent av fallen misstänktes personer för *skadegörelse/klotter*, vilket kan jämföras med att anmälningarna av denna brottstyp stod för 9 procent av hatbrotten. För resterande brottstyper liknade brottsstrukturen över misstänkta personer den för anmälda hatbrott.

Figur 24. Andel misstänkta personer för hatbrott efter huvudbrottskategori, år 2009 (1 873 misstänkta personer).

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott samt våldtäkt.

Kön

Fler män än kvinnor misstänks för hatbrott

Precis som vid annan brottslighet är män i betydligt högre utsträckning misstänka för hatbrott än kvinnor, vilket även tidigare studier visat.¹³³ År 2009 var 80 procent av de misstänkta personerna män och 20 procent var kvinnor, vilket är i stort sett samma fördelning som året innan. Könsfördelningen för de misstänkta skiljer sig därmed från den för målsägande vid hatbrott år 2009, där andelen utsatta män och kvinnor var 66 respektive 34 procent. Sammanfattningsvis kan det konstateras att medan andelen män är högre bland de misstänkta än bland de utsatta för hatbrott är förhållandet det motsatta för kvinnor; andelen kvinnor är högre bland utsatta för hatbrott än bland misstänkta för hatbrott.

Vilka typer av hatbrott som män respektive kvinnor misstänks för är i stort sett desamma. Olaga hot och ärekränkning är dock vanligare bland misstänkta kvinnor än bland misstänkta män. Andelen hatbrottsmisstänkta kvinnor som år 2009 misstänktes för olaga hot och ärekränkningar var 44 respektive 14 procent. Motsvarande andel bland misstänkta män var 42 respektive 12 procent. Dessa skillnader mellan könen var dock större år 2008 jämfört med år 2009. Vid övriga brottstyper, som våldsbrott, skadegörelse/klotter, hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, var fördelningen i princip lika bland misstänkta män som bland misstänkta kvinnor.

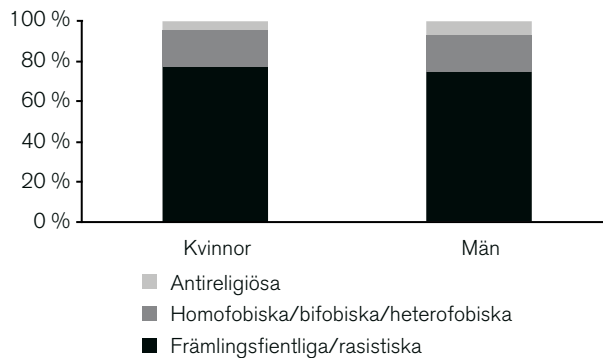
Främlingsfientliga/rasistiska motiv vanligare bland misstänkta kvinnor

De olika hatbrottsmotiven skiljer sig något mellan män och kvinnor som misstänks för hatbrott. Det är dock viktigt att komma ihåg att de brottsmisstänkta männen till antalet är fler än de misstänkta kvinnorna vid samtliga motiv. Mönstret mellan hatbrottsmisstänkta män respektive kvinnor liknar mönstret för hatbrottsutsatta personer. De främlingsfientliga/rasistiska motiven är vanligast både bland hatbrottsmisstänkta män och bland hatbrottsmisstänkta kvinnor, dock är det något vanligare bland kvinnor än bland män. Drygt 77 procent av kvinnorna som misstänktes för hatbrott år 2009 hade ett främlingsfientligt motiv. Motsvarande andel bland de misstänkta männen var 74 procent.

¹³³ Se till exempel Forum för Levande historia (2006a).

Figur 25. Andel hatbrottsmotiv bland män respektive bland kvinnor misstänkta för hatbrott, år 2009.

Homo-, bi- och heterofobiska hatbrott är det näst vanligaste motivet både bland män och bland kvinnor som misstänks för hatbrott. Av de män och kvinnor som misstänktes för hatbrott år 2009 var 18 procent motiverade av homo-, bi- och heterofobi. Detta var samma nivå som året innan för kvinnorna, medan det skett en minskning bland männen jämfört med föregående år.

Ålder

Yngre misstänkta överrepresenterade vid hatbrott

Av de misstänkta personerna som identifierades år 2009 var 38 procent (knappt 700 personer) *yngre* än 20 år. Av dessa var 225 personer (12 procent av samtliga misstänkta) yngre än straffmyndighetsåldern 15 år, samtidigt som de utgjorde 17 procent av befolkningen. Drygt hälften av de misstänkta personerna (52 procent) var i åldern 20–54 år samtidigt som de utgjorde 46 procent av befolkningen. Vidare var drygt en tiondel (11 procent) av de misstänkta *äldre* än 54 år, en ålderskategori som utgör 31 procent av befolkningen.

För personer under 20 år var olaga hot och ofredande andelsmässigt (42 procent) de vanligaste brotts typerna 2009. Även bland äldre misstänkta var olaga hot och ofredande (52 procent) de vanligaste brotts typerna, följt av ärekränkning (21 procent). Sammanfattningsvis är yngre överrepresenterade i statistiken över misstänkta personer i förhållande till befolkningen, medan äldre personer är underrepresenterade.¹³⁴

¹³⁴ Brå och Forum för levande historia publicerade år 2004 rapporten *Intolerans* som undersökte tendenser till främlingsfientlighet, islamofobi, antisemitism och homofobi hos svenska skolungdomar. Urvalet bestod av elever i årskurserna 8 och 9 i grundskolan, samt årskurs 1, 2 och 3 i gymnasiet. Sammantaget svarade 10 600 elever och svarsfrekvensen var 76,2 %. Resultaten visar att majoriteten av skolungdomarna har en övervägande positiv inställning till de olika minoriteterna, varierande mellan 66 och 72 procent (Brottsförebyggande rådet och Forum för levande historia, 2004).

Jämfört med året innan minskade antalet misstänkta i åldern –19, medan antalet i åldersgruppen 20– ökade.

Äldst gärningspersoner vid främlingsfientliga/rasistiska och antireligiösa hatbrott

Vid en uppdelning av anmälningarna efter det hatbrottsmotiv som identifierats, framgår att medelåldern bland de misstänkta gärningspersonerna var högst vid de främlingsfientliga/rasistiska och de antireligiösa hatbrotten (31 år). Den lägsta medelåldern återfanns bland de misstänkta för transfobiska hatbrott (26 år). Tidigare studier över gärningspersoner som begår brott med homofobiska motiv visar att majoriteten av gärningspersonerna är under 20 år.¹³⁵ Detta liknar det resultat som redovisas i hatbrottsstatistiken (se tabell 32) där det framgår att 46 procent av personerna som var misstänkta för hatbrott med homo-, bi- och heterofobiska motiv år 2009 var under 20 år.

Medelåldern för de misstänkta 2009 skiljer sig en del från medelåldern för de misstänkta år 2008. För de antireligiösa hatbrotten hade medelåldern sjunkit jämfört med 2008. För de transfobiska samt de homo-, bi- och heterofobiska hatbrotten hade medelåldern ökat jämfört med föregående år. Medelåldern för de främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten låg dock kvar på samma nivå som år 2008.

Tidigare brottslig belastning

Det ställs ofta frågor om de misstänkta personernas tidigare brottslighet. Har de tidigare lagförts för brott eller är de tidigare ostraffade? I detta avsnitt beskrivs hur brottsbelastningen ser ut för de personer som var misstänkta för ett hatbrott år 2009. Den brottsliga belastningen beskrivs utifrån antal lagföringar, det vill säga fällande domar i tingsrätt eller av åklagare utfärdade strafförelägganden eller åtalsunderlåtelse, under den senaste tioårsperioden (1999–2008). Att studera lagföringar har ett stort värde, då de beskriver vad rättsväsendet faktiskt gör med personer som befunnits skyldiga till brott. Det är dock *inte* möjligt att se om lagföringarna rör tidigare hatbrottslighet.

Majoriteten tidigare ostraffade

I likhet med föregående år var 59 procent av de personer som var misstänkta för att ha begått ett hatbrott år 2009 *tidigare ostraffade*, sett till de närmaste tio åren

¹³⁵ Forum för levande historia 2006a, s. 11–12.

Tabell 31. Antal och andel misstänkta personer för hatbrott efter motiv och kön, år 2009.

Motiv	Kvinnor		Män		Samtliga	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Främlingsfientliga/rasistiska	290	77	1 112	74	1 402	75
Antireligiösa	18	5	104	7	122	7
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	66	18	271	18	337	18
Transfobiska	-	-	-	-	11*	1
Summa	374	100	1 487	100	1 872**	100
<i>därav vit makt-ideologiska</i>	7	2	91	6	98	5

I tabellen ovan saknas 1 person för vilken uppgift om kön saknas.

* För det transfobiska motivet redovisas ej kön på grund av sekretesskäl.

** I redovisningen över kön har värden för det transfobiska motivet sekretesskrystsats. Därmed överstiger summeringen av samtliga värden det som redovisas i kolumnerna.

Tabell 32. Antal misstänkta personer för hatbrott efter motiv, ålder och medelålder, år 2009.

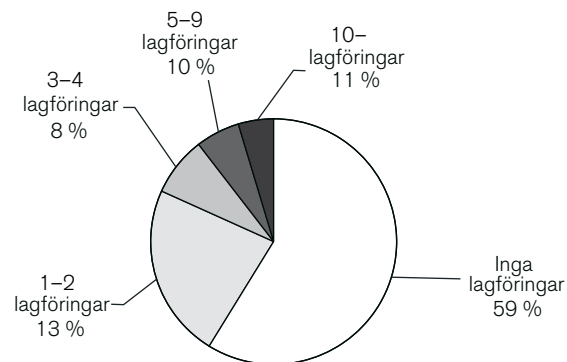
Motiv	-14	15-19	20-39	40-54	55-	Samtliga	Medelålder
Främlingsfientliga/rasistiska	142	354	474	261	159	1 390	31
Antireligiösa	12	29	45	22	12	120	31
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	71	83	93	57	29	333	28
Transfobiska	-	5	-	6*	-	11	26
Summa	225	471	612	346	200	1 854	30
<i>därav vit makt-ideologiska</i>	15	44	30	7	1	97	22

I tabellen ovan saknas 19 personer för vilka uppgifter om ålder saknas.

* För transfobiska motiv har åldersgrupperna 20-39 och 40-54 slagits samman på grund av låga tal.

före den aktuella misstanken. Knappt 13 procent av dem som misstänktes för hatbrott hade lagförts *en till två gånger*, vilket var en minskning jämfört med 2008. Dock hade en av tio lagförts *tio eller fler gånger*, vilket var en andelsmässig fördubbling jämfört med 2008. Hur många brott en person har hunnit lagföras för är delvis beroende av personens ålder. Eftersom brottslig belastning undersöks tio år tillbaka har de yngre personerna (15-24 år) haft kortare tid att lagföras för brott än de personer som är äldre än 24 år, som varit straffmyndiga under hela den kartlagda perioden.

Figur 26. Andel misstänkta personer för hatbrott efter tidigare brottslig belastning, år 2009 (1 873 misstänkta personer).

Tabell 33. Antal och andel misstänkta personer för hatbrott efter motiv och tidigare brottslig belastning, år 2009.

Lagföringar	Motiv											
	Främlingsfientliga/rasistiska		Antireligösa		Homofobiska, bifobiska och heterofobiska		Transfobiska		Samtliga		därav vit makt-ideologiska	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Inga	797	57	75	61	229	68	6	55	1 107	59	58	54
1-2	185	13	13	11	38	11	5*	45	238	13	19	18
3-4	107	8	13	11	20	6	-	-	141	8	11	10
5-9	142	10	12	10	28	8	-	-	183	10	11	10
10-	171	12	10	8	22	7	-	-	204	11	8	8
Summa	1 402	100	123	100	337	100	11	100	1 873	100	107	100

* För transfobiska hatbrott har lagföringsslagits samman på grund av låga tal.

Lägst brottslig belastning bland misstänkta för homo-, bi- och heterofobiska hatbrott

Bland de misstänkta för homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott år 2009 var den tidigare brottsliga belastningen lägst (32 procent), medan de misstänkta för främlingsfientliga/rasistiska hatbrott i störst utsträckning var brottsbelastade (43 procent). Däremellan kommer antireligösa hatbrott, där 39 procent av personerna var brottsligt belastade sedan tidigare. Dessa resultat var snarlika med resultaten från 2008. För främlingsfientliga/rasistiska hatbrott hade 30 procent lagförts tre eller fler gånger sedan år 1999. Detta var en ökning med tio procentenheter jämfört med föregående år. Bland de misstänkta för vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott hade 28 procent lagförts tre eller fler gånger sedan år 1999, vilket var en ökning med 17 procentenheter jämfört med 2008.

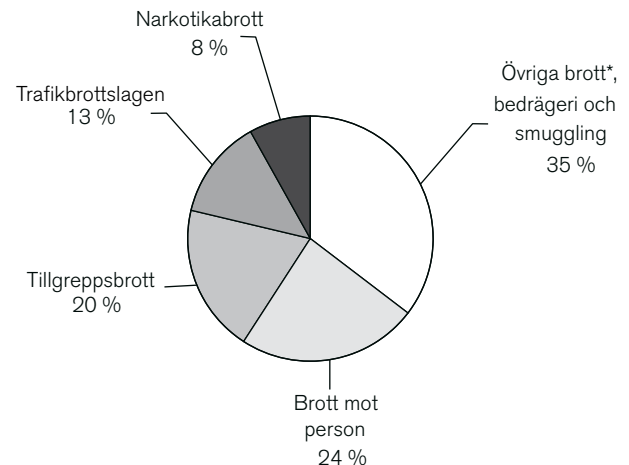
Brott mot person vanligt vid tidigare belastning

Brottsstrukturen hos de lagförda personerna ger en illustration av vilken typ av brottslighet som kunnat konstateras av åklagare och domstol under den aktuella tioårsperioden. Redovisningen bygger på huvudbrotten i lagföringarna,¹³⁶ vilket får som resultat att lindrigare brott underskattas i förhållande till grövre brott. *Brott mot person* var ett av de vanligaste brotten i de misstänkta personernas brottshistorik, 24 procent av de misstänkta personerna hade tidigare dömts för denna typ av brottslighet. Misshandel, olaga hot och ofredande var de vanligaste brottstyperna i denna kategori.

Under perioden utgjorde *tillgreppsbrott* 20 procent av huvudbrotten bland de misstänkta personerna. I denna kategori är det lagföringar gällande snatteri och stöld som dominerar. *Övriga brott* var dock den vanligaste brottskategorin i samband med lagföringarna. Under perioden lagfördes en dryg tredjedel (35 procent) för brott som faller inom denna kategori, som innefattar bland annat skadegörelsebrott, hets mot folkgrupp och olaga diskriminering.

Att ha blivit lagförd för ett brott som faller inom kategorin *övriga brott* var vanligast även 2008. År 2009 var det dock fler personer misstänkta för hatbrott som tidigare blivit lagförda för brott mot person jämfört med tillgreppsbrott, vilket inte var fallet året innan.

Figur 27. Andel misstänkta personer för hatbrott efter brottskategori, åren 1999-2008 (1 873 misstänkta personer).

* I kategorin *övriga brott* ingår följande brott: bedrägeribrott, smuglingsbrott och övriga brott.

¹³⁶ De brott som har den strängaste påföljden i straffskalan.

Regional fördelning

I det här avsnittet redovisas den regionala fördelningen av anmälda hatbrott på länsnivå och utifrån Sveriges tre storstadskommuner: Stockholm, Göteborg och Malmö.¹³⁷ Var i landet som flest hatbrott identifieras påverkas delvis av polismyndigheternas och åklagarmyndighetens satsningar och arbete mot hatbrott.

Resultat i korthet

- Hatbrott är ingen brottslighet som är typisk för storstadskommunerna, med undantag för olaga diskriminering.
- Flest hatbrott i relation till folkmängd anmäls i Stockholms län följt av Uppsala och Västmanlands län.
- Det är en stor spridning mellan länen när det gäller uppklarade hatbrott. Personuppkläringen varierar från mellan 3 procent i Kronobergs län och 4 procent i Uppsala län till 18 procent i Jämtlands län och 19 procent i Kalmars län.
- Totalt 8 procent av anmälningarna personuppklarades i landet.

Länsvis fördelning

I följande avsnitt ges en beskrivning av den länsvisa fördelningen av de anmälningar som identifierats innehålla främlingsfientliga/racistiska, islamofobiska, antisemitiska och övriga antireligiösa samt homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv. För transfobiska motiv är antalet anmälningar för få för att redovisas efter län.

¹³⁷ I bilaga 1 finns länsstabeller utifrån den äldre definitionen (tabell 1.17 och 1.18).

Flest anmälningar i Stockholms län

En dryg tredjedel (1 788 anmälningar) av samtliga hatbrott 2009 identifierades i Stockholms län. Även när hänsyn tas till skillnader i folkmängd är det Stockholms län som har flest identifierade anmälningar med hatbrottsmotiv (89 anmälningar per 100 000 av medelfolkmängden). En förklaring kan vara att polismyndigheten i Stockholms län under 2009 genomförde fortsatta satsningar mot hatbrott. I Stockholms län finns en permanent hatbrottsjour där sex utredare arbetar på heltid. De är specialiserade på att ta emot och utreda anmälningar som är hatbrottsrelaterade. Dessa åtgärder sammantaget kan mycket väl vara en av förklaringarna till att antalet anmälningar har ökat i Stockholms län.

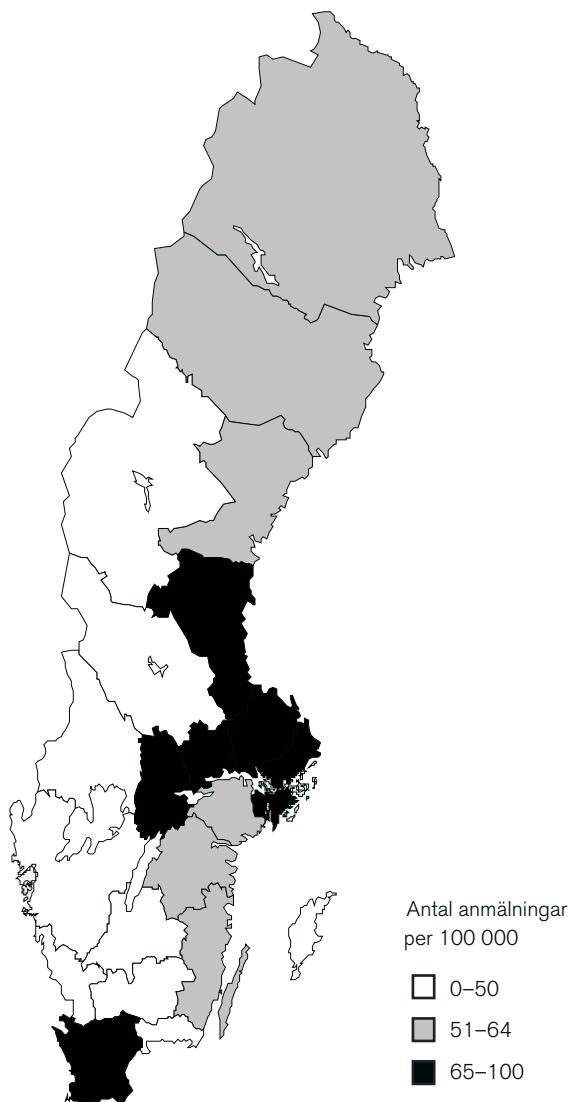
Hatbrott inget fenomen speciellt för storstadslänet

Trots att Stockholms län har flest antal anmälda hatbrott kan man inte, utifrån resultaten i denna rapport, säga att hatbrott är en typ av brottslighet som främst förekommer i storstadslänet. När hänsyn tas till medelfolkmängd är det, efter Stockholms län, i Uppsala, Västmanlands, Skåne och Örebro län som flest anmälningar har identifierats (mellan 66 och 70 anmälningar per 100 000 av folkmängden).

Bland de län som hamnade i mellankategorin (51–64 anmälningar per 100 000 invånare) finns bland annat Södermanlands och Norrbottens län med 64 respektive 63 anmälningar per 100 000 invånare. Lägst antal hatbrottsanmälningar per invånare identifierades i Hallands län (33 anmälningar per 100 000 invånare). Även Gotland, Blekinge, Kronobergs och Västra Götalands län har relativt få anmälningar (37–46 anmälningar per 100 000 invånare). Därmed skiljer sig storstadslänet Stockholm och Skåne från Västra Gö-

talant i antalet hatbrott per 100 000 invånare. I Stockholms län, där ett flertal satsningar gjorts, är också antalet hatbrottsanmälningar flest. Även i Skåne län har ett arbete inom polisen pågått för att identifiera fler antal anmälda hatbrott. Västra Götaland, som har relativt få anmälda hatbrott, har enligt uppgift från polisen inte arbetat med några projekt som rör hatbrott under år 2009.

Figur 28. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter län, per 100 000 invånare, år 2009.

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott vanligast i Stockholms län

När hatbrotten delas upp på respektive motiv visar det sig att anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv var vanligast i Stockholms och Västmanlands län (64 respektive 53 anmälningar per 100 000 invånare) år 2009. De antireligiösa hatbrotten (islamofobiska, antisemitiska och övriga antireligiösa motiv) var vanligast i Örebro, Stockholms och Skåne län (8–11 anmälningar per 100 000 av folkmängden), medan anmälningar med ett homofobiskt, bifobiskt eller heterofobiskt motiv var allra vanligast i Uppsala, Västmanlands och Stockholms län (14–19 anmälningar per 100 000 invånare). En dryg femtedel av anmälningarna (21 procent) där ett vitt makt-ideologiskt motiv identifierades återfanns i Stockholms län. När hänsyn tagits till folkmängden var det emellertid i Södermanlands, Kalmars och Gävleborgs län som det fanns störst andel anmälda hatbrott med ett vitt makt-ideologiskt motiv (9–12 anmälningar per 100 000 invånare).

Våldsbrott vanligast i Stockholms och Norrbottens län

De vanligast förekommande brottstyperna i en hatbrottsanmälan¹³⁸ är olaga hot och ofredande (43 procent). När hänsyn tas till skillnader i medelfolkmängd var det Uppsala, Stockholms och Örebro län som hade flest sådana anmälningar (med mellan 35 och 37 anmälningar per 100 000 invånare). I en dryg femtedel av anmälningarna var ett våldsbrott huvudbrott, vilket gör det till den näst vanligaste brottstypen. I Norrbottens och Stockholms län identifierades flest anmälningar innehållande ett våldsbrott (16–22 anmälningar per 100 000 invånare). I en dryg tiondel av anmälningarna var ärekränkning huvudbrott. I relation till medelfolkmängd var det Skåne, Södermanlands och Stockholms län som hade flest sådana anmälningar år 2009 (med mellan 10 och 12 anmälningar per 100 000 invånare). I Stockholms och Gävleborgs län identifierades flest anmälningar innehållande skadegörelse/klotter (8 anmälningar per 100 000 invånare). Vid huvudbrottet hets mot folkgrupp fanns flest anmälningar i Gävleborgs och Stockholms län (8 anmälningar per 100 000 invånare). Olaga diskriminering var i antal anmälningar vanligast i Västra Götalands, Skåne och

¹³⁸ När anmälningarna delas upp efter vilken typ av brott anmälan avser handlar det ofta om förhållandevis små tal, vilket gör jämförelser mellan länen något osäkra.

Stockholms län, vilket sannolikt kan förklaras med att det i dessa län finns städer med stort krog- och nöjesutbud (mellan 27 och 66 anmälningar). När hänsyn tas till medelfolkmängd har Stockholms, Östergötlands, Kronobergs och Örebro län däremot flest antal anmälningar avseende brottstypen olaga diskriminering (3 anmälningar per 100 000 invånare). När man redovisar hatbrottsanmälningarna per brottstyp och län blir antalet i många fall statistiskt sett relativt litet. Därför är det inte osannolikt att de län som ligger högt respektive lågt kan variera relativt mycket från år till år.

Stor spridning av andel uppklarade hatbrott i länen

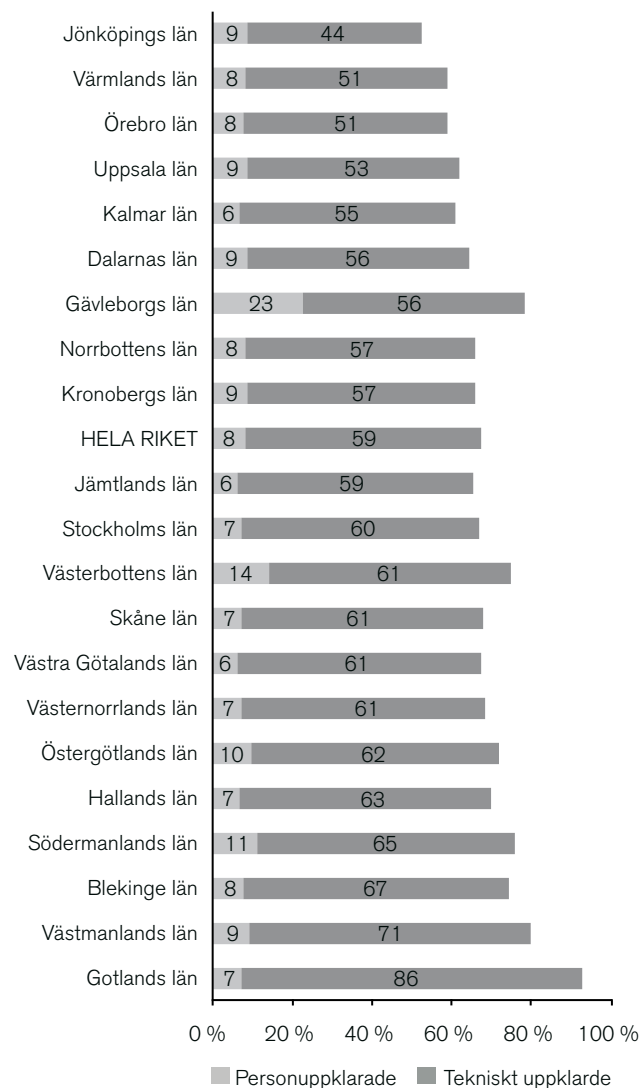
De anmälningar (huvudbrottet) som år 2008 inkom till polis, åklagare och de andra brottsutredande myndigheterna har följts fram till och med mars 2010. Vid denna tidpunkt hade 68 procent av alla anmälningar med hatbrottsmotiv i länen från år 2008 klarats upp. Av dessa hade 59 procent klarats upp på *teknisk väg*, vilket exempelvis innebär att brott ej kunde styrkas. *Personuppklaringen* var 8 procent, varav huvuddelen genom åtalsbeslut. När det gäller uppklarade hatbrott är spridningen stor beroende på i vilket län ett brott anmälts. Personuppklaringen varierade från mellan 3 procent i Kronobergs län och 4 procent i Uppsala län till 18 procent i Jämtlands län och 19 procent i Kalmar län år 2009. Den tekniska uppklaringen, bland annat genom att gärningen ej är brott, varierade från mellan 44 procent i Uppsala län till 69 procent i Hallands län. Antal anmälningar som är ouppklarade, till exempel genom att utredningen fortfarande är pågående, var högst i Uppsala län med 52 procent och lägst i Gotlands län med 22 procent.

Storstadskommuner

År 2009 skedde en fjärdedel av samtliga hatbrottsanmälningar (drygt 1 450 anmälningar av knappt 5 800 totalt) i Stockholms, Göteborgs och Malmö kommun.¹³⁹ Två tredjedelar av dessa anmälningar identifierades i Stockholm. När hänsyn tas till skillnader i folkmängd hade flest anmälningar upprättats i Stockholm följt av Malmö och sedan Göteborg (112, 86 samt 56 anmälningar per 100 000 invånare).

¹³⁹ I bilaga 1 finns tabeller (1.19–1.20) utifrån kommungrupper (H-regioner).

Figur 29. Andel uppklarade hatbrottsanmälningar efter län som anmäldes år 2008 och som klarats upp under perioden januari 2008–mars 2010.

Hatbrottsmotiv

I storstadskommunerna är det främlingsfientliga/rasistiska motivet vanligast. Det stod för 70 procent av samtliga hatbrottsanmälningar som identifierats i storstadskommunerna 2009. Andelsmässigt är motivet på nästan samma nivå som för övriga landet, där 71 procent av samtliga identifierade hatbrott var främlingsfientliga/rasistiska. Uppdelat på motiv och med hänsyn taget till folkmängden skiljer sig kommunerna dock något åt. Stockholm hade flest identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrott (80 anmälningar per 100 000 invånare). I Malmö och Göteborgs kommun var motsvarande antal 52 respektive 57 anmäl-

Tabell 34. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter storstadskommuner, per 100 000 invånare, år 2009.

Motiv	Stockholm		Göteborg		Malmö		Totalt storstads-kommunerna	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Främlingsfientliga/rasistiska	654	80	198	39	150	52	1 002	62
Antireligiösa	85	10	34	7	65	22	184	11
Homofobiska, bifobiska och heterofobiska	178	22	48	10	31	11	257	16
Totalt per kommun	920	112	282	56	250	86	1 452	90
<i>därav vit makt-ideologiska</i>	42	5	24	5	13	4	79	5

I redovisningen har hatbrott med transfobiska motiv exkluderats på grund av sekretesskäl.

Tabell 35. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och storstadskommun, per 100 000 invånare, år 2009.

Brottskategori	Stockholm		Göteborg		Malmö		Totalt storstads-kommunerna	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Våldsbrott*	249	30	65	13	41	14	355	22
Olaga hot och ofredande	345	42	116	23	113	39	574	36
Ärekränkning	142	17	39	8	40	14	221	14
Skadegörelse/klotter	51	6	19	4	12	4	82	5
Hets mot folkgrupp	61	7	19	4	27	9	107	7
Olaga diskriminering	54	7	23	5	11	4	88	5
Övriga brott	18	2	1	0	6	2	25	2
Totalt per kommun	920	111	282	57	250	86	1 452	91

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

ningar per 100 000 invånare. Antireligiösa hatbrott (islamofobiska, antisemitiska och övriga antireligiösa) var vanligast förekommande i Malmö kommun (22 anmälningar per 100 000 invånare). I Stockholms och Göteborgs kommun var motsvarande siffra 10 respektive 11 anmälningar per 100 000 invånare. Hatbrott med homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv var vanligast i Stockholm där 22 anmälningar per 100 000 invånare identifierades 2009. Motsvarande antal för Göteborgs kommun är 13 anmälningar per 100 000 invånare och för Malmö kommun 11 anmälningar per 100 000 invånare. Hatbrott där det i motivbilden ingår vit makt-ideologi var vanligast i Stockholms och Göteborgs kommun (5 anmälningar per 100 000 invånare). I Malmö kommun var andelen anmälningar med vit makt-ideologiskt motiv något lägre och uppgick till 4 anmälningar per 100 000 invånare.

Våldsbrott och diskriminering något vanligare i storstadskommunerna

Även i storstadskommunerna är olaga hot och ofredande de vanligaste brotten följt av våldsbrott. När hänsyn tas till befolkningens mängd var våldsbrott det näst vanligaste huvudbrottet i Stockholm (30 anmälningar per 100 000 invånare), Malmö (14 anmälningar per 100 000 invånare) och Göteborg (13 anmälningar per 100 000 invånare) år 2009.

Brottsstrukturen i storstadskommunerna skiljer sig från övriga landet. I storstäderna anmäldes fler fall av våldsbrott (22 jämfört med 13 anmälningar per 100 000 invånare) och olaga diskriminering (9 jämfört med 2 anmälningar per 100 000 invånare) än i landet i övrigt.

Regional analys av hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR

År 2009 hade cirka 8 400 anmälningar hatbrottsmarkerats av polismyndigheterna. Vid en specialstudie¹⁴⁰ av de hatbrottsmarkerade anmälningarna matchades data från polismyndigheterna med de anmälningar Brå identifierat som hatbrott (cirka 5 800 anmälda hatbrott¹⁴¹), för att se var bedömningen skiljer sig åt. I detta avsnitt har de av polisen hatbrottsmarkerade anmälningarna analyserats på länsnivå för att kartlägga dels hur många anmälningar respektive polismyndighet har hatbrottsmarkerat, dels hur många av dessa anmälningar som överensstämmer med de av Brå identifierade hatbrottsanmälningarna. Nedan presenteras resultatet av denna analys. Vid läsning av detta avsnitt är det viktigt att ha i åtanke att markeringen inte har införts med syfte att föra statistik över antalet anmälda hatbrott. När markering infördes nationellt åtföljdes dessutom inte denna med någon information om hur markeringen ska användas. Det har inte heller gjorts någon nationell utbildningsinsats i vad hatbrott är, vilket innebär att kunskapen om hatbrott varierar mellan de olika polismyndigheterna men även bland enskilda poliser. Det finns inte heller en nationell definition av hatbrott som gäller för samtliga polismyndigheter. Vidare är det också viktigt att ha i åtanke att markeringen endast indikerar att anmälan *misstänks* vara ett hatbrott.

Regionala jämförelser

Flest anmälningar markerade som misstänkta hatbrott år 2009 återfinns i de tre storstadslänen Stockholms, Västra Götalands och Skåne län.¹⁴² En fjärdedel (2 135 anmälningar) av samtliga hatbrottsmarkerade anmälningar 2009 identifierades i Stockholms län. När polismyndigheternas anmälningar matchats mot Brå:s material framkommer att 44 procent (drygt 930 anmälningar) av anmälningarna som markerades av polismyndigheten i Stockholms län överensstämmer med de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott.¹⁴³

¹⁴⁰ För en utförligare beskrivning se avsnittet "Specialstudie av hatbrottsmarkerade anmälningar" s. 23 samt den tekniska rapporten (2010:13).

¹⁴¹ Matchningen gjordes på preliminär hatbrottsstatistik, det vill säga innan det definitiva statistikuttaget gjordes.

¹⁴² I bilaga 1 finns en tabell (tabell 1.21.) över anmälningar identifierade av polismyndigheterna i jämförelse med de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott efter län.

¹⁴³ Dels anmälningar som matchade med de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott samt anmälningar som enbart identifierats som hatbrott av polisen, men som även Brå i ett senare skede bedömt som hatbrott.

Inom polismyndigheterna i Norrbottens och Västmanlands län överensstämmer 40 procent av de markerade anmälningarna med anmälningarna Brå identifierat som hatbrott. De län där minst antal anmälningar överensstämmer med Brå:s bedömning är Jönköpings län (21 procent) samt Hallands och Gotlands län (20 procent vardera).

Vilka brottstyper markeras som hatbrott av polisen?

För att få en uppfattning om hur anmälningarna överensstämmer och skiljer sig åt har brottsstrukturen för hatbrottskategoriseringen jämförts mellan Brå och polismyndigheterna. Detta för att få en bild av om vissa brottstyper oftare markerades som hatbrott än andra år 2009.

Av resultatet framgår att bland de anmälningar år 2009 där både polismyndigheterna och Brå gjort bedömningen att anmälan är ett hatbrott var olaga hot och ofredande, våldsbrott och hets mot folkgrupp (38 procent, 23 procent samt 14 procent) de vanligaste brottstyperna. Brottsstrukturen är liknande bland de anmälningar som enbart Brå identifierat som hatbrott år 2009. De vanligaste brottstyperna var olaga hot och ofredande, våldsbrott samt ärekränkning (43 procent, 21 procent samt 13 procent).

Vid brottstyperna hets mot folkgrupp och olaga diskriminering har polismyndigheterna år 2009 markerat 75 respektive 52 procent av de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott. Det är de brottstyper där bedömningen i högst utsträckning överensstämmer mellan Brå och polismyndigheterna. När det gäller dessa brottstyper är andelen anmälningar som endast markerats av polisen år 2009 dessutom låg. Detta beror sannolikt på att hets mot folkgrupp och olaga diskriminering har specifika lagrum i brottsbalken som reglerar kränkningar på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning. De anmälningar som enbart polismyndigheterna markerat som hatbrott avseende brottstypen hets mot folkgrupp är anmälningar som enligt Brå:s definition inte har ett relevant hatbrottsmotiv. Exempel på detta är anmälningar med ett hakkors på allmän plats som inte riktas mot något eller någon och som därför inte heller innehåller något relevant hatbrottsmotiv.

Av samtliga anmälningar gällande brottstypen våldsbrott som identifierats som hatbrott av Brå har 47 procent även bedömts som hatbrott av polisen år 2009. Motsvarande andel anmälningar gällande brottstyperna olaga hot och ofredande är 37 procent.

Tabell 36. Antal anmälningar identifierade av polismyndigheterna respektive Brå efter huvudbrottskategori, år 2009.

Huvudbrottskategori	Antal ärenden identifierade av polismyndigheterna	Antal ärenden identifierade av Brå
Våldsbrott*	577	1225
Olaga hot och ofredande	937	2514
Ärekränkning	332	754
Skadegörelse/klotter	155	543
Hets mot folkgrupp	351	468
Olaga diskriminering	95	182
Övriga brott	38	111
Summa	2 485	5 797

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Skadegörelse/klotter är den brottstyp där minst andel av de anmälningar som Brå identifierat också har hatbrottsmarkerats av polismyndigheterna; 29 procent av de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott har också markerats av polisen. Inom denna brottstyp är motivet många gånger mindre uttalat.

Vid en genomgång av de drygt 5 800 anmälningar som enbart polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR år 2009, framkom att den enskilt största brottstypen var tillgreppsbrott (29 procent). Exempel på brott som tillhör denna kategori är stöld och inbrott. Det förekommer även att olika former av bedrägeribrott samt alkohol- och narkotikabrott har markerats som hatbrott.¹⁴⁴

Rättsväsendets arbete mot hatbrott

Regionala skillnader i förfarande ger sannolikt återverkningar i statistikföringen genom att en del anmälda hatbrott inte kommer till Brå:s kännedom. Resurser och kunskap om hatbrott kan variera mellan länen. Större resurser och bättre kunskap ökar också möjligheterna att identifiera och i anmälan beskriva en eventuell koppling till hatbrott. Det är rimligt att anta att det också gradvis påverkar hur många hatbrott som blir registrerade och redovisas i statistiken. Därför finns det ett värde i att undersöka hur rättsväsendet arbetar mot hatbrott. För att kartlägga hur arbetet sett ut under 2009 sändes en enkät¹⁴⁵ ut till

bland annat Brå:s 21 kontaktpersoner för hatbrott hos polismyndigheterna, till Åklagarmyndigheten och Domstolsverket. Svar inkom från 17 polismyndigheter, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket och bearbetades för rapporten.¹⁴⁶

Hur används RAR-markeringen på polismyndigheterna?

Syftet med införandet av hatbrottsmarkeringen var inte att föra statistik över antalet anmälda hatbrott utan snarare att öka medvetandet kring hatbrott. Över hälften av de svarande (11 stycken) uppgav att informationen om hatbrott i RAR används för att göra kartläggningar, statistik, analysera brottstrender och så vidare. Den kan till exempel användas för att få en överblick och uppskattning över misstänkta hatbrott och/eller om det finns högerextrema grupperingar/organisationer som är verksamma inom länet.

Ett flertal polismyndigheter uppger dock att vid en granskning av markerade anmälningar framgår att många ärenden är felmarkerade. Vissa polismyndigheter uppger att de har påbörjat ett arbete med att kontrollera kvaliteten på de markerade anmälningarna och att åtgärder planeras för att förbättra användningen och kvaliteten. Enstaka polismyndigheter uppger att de redan genomför ett intensivt kontrollarbete med upparbetade rutiner. Samtliga hatbrottsmarkerade anmälningar kontrolleras och de som felaktigt markerats som hatbrott i RAR skickas tillbaka till anmälningsupptagaren.

Få skriftliga instruktioner för att identifiera hatbrottsmotiv

Enligt de inkomna enkätsvaren fanns skriftliga instruktioner för att identifiera hatbrottsmotiv vid anmälningsupptagning vid 11 av de polismyndigheter som besvarade enkäten. Det handlar om en definition av vad hatbrott är, instruktioner på intranät och tjänsteföreskrifter samt myndighetsövergripande strategier.

Utbildning av rättsväsendets personal

En knapp tredjedel av de svarande polismyndigheterna samt Åklagarmyndigheten och Domstolsverket har under 2009 utbildat sin personal om hatbrott. Domstolsverket har hatbrott som ett delmoment i en

¹⁴⁴ För att få en detaljerad beskrivning över hur fördelningen av brottstyper som endast polisen markerat som hatbrott i RAR, se tabell 1.22 i bilaga 1.

¹⁴⁵ Se frågeformuläret i bilaga 3 i tekniska rapporten (2010:13).

¹⁴⁶ Polismyndigheterna i Hallands, Kalmar, Blekinge och Västernorrlands län besvarade inte enkäten.

kurs för fiskaler.¹⁴⁷ Inom resterande polismyndigheter har personalen inte utbildats. I knappt hälften av polismyndigheterna som svarat på enkäten samt hos Åklagarmyndigheten och Domstolsverket planeras utbildning om hatbrott under 2010. I den absoluta majoriteten av polismyndigheterna samt hos Åklagarmyndigheten och Domstolsverket finns enligt svaren i enkäten ingen som arbetar med hatbrottsrelaterade frågor. Vid fyra av polismyndigheterna finns det däremot personer som arbetar heltid med frågorna.

---

¹⁴⁷ Jurister under domarutbildning vid till exempel hov- eller kamrarrätt.

Avslutande diskussion

I denna rapport har redogjorts för den polisanmälda hatbrottsligheten i Sverige år 2009 samt självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån den Nationella trygghetsundersökningen (NTU).

Synliggöra hatbrott genom att sätta siffror på brottsligheten

Årsboken över hatbrott är viktig då den visar på den brottslighets omfattning och karaktär i Sverige. För att få en heltäckande bild av hur utsatthet för hatbrott ser ut används NTU som ett komplement till statistiken över hatbrott. Ett syfte med rapporten är att bistå rättsväsendet med underlag för att kunna förebygga denna typ av brott, samt att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området. Genom att synliggöra angrepp mot människors lika värde kan strategier identifieras för att arbeta aktivt för mänskliga rättigheter. Fokus i rapporten är att sätta siffror på brottslighet som visar ringaktning mot vissa grupper i samhället. Sammantaget ger fler källor och olika metoder en mer nyanserad bild, och dessa kan användas för att komplettera varandra.

Vilka inkluderas i statistiken?

Alla som blir utsatta för hatbrott på grund av sin etniska tillhörighet (romer, afrosvenskar, samer, personer med svensk, finsk eller turkisk etnisk bakgrund med flera) inkluderas i statistiken. Religiös tro innefattar exempelvis kristna, buddister, muslimer och judar. När det gäller sexuell läggning inkluderas homosexuella, bisexuella och heterosexuella i statistiken. Könsoverskridande identitet eller uttryck innefattar i statistiken transpersoner.

Definitionen av hatbrott förändrades år 2008. Den tidigare definitionen av hatbrott utgick framför allt från att minoriteter skulle skyddas. Samtidigt fanns

det hatbrott mot minoritetsgrupper som inte fångades upp i statistiken, till exempel mot transpersoner, andra religiösa minoriteter än muslimer och judar samt främlingsfientliga/rasistiska hatbrott mellan minoriteter. Den nya definitionen innebär dock inte att ”alla” kan vara hatbrottsoffer. Den tidigare tanken att bara undersöka utsatthet hos minoritetsgrupper har till viss del förändrats, men med den nuvarande definitionen är det även möjligt att analysera utsatthet för hatbrott utifrån ett majoritetsperspektiv. Det skapar möjligheter för en mer detaljerad nedbrytning i olika underkategorier. Till viss del har således det ursprungliga målet med statistiken ändrats. I stället för att endast analysera en del av främlingsfientligheten/rasismen fångar statistiken in fler och nya delar.

En avgränsning

I en jämförelse internationellt sett identifierar den svenska hatbrottsstatistiken fler motiv än i de flesta länder. Dock finns det ett fåtal länder som inkluderar fler motiv. Ett argument som brukar anföras vid en diskussion om vilka motivgrunder som ska undersökas är att det är viktigast att undersöka den typ av brottslighet som annan statistik eller undersökningar inte fångar upp. Möjligheterna till kategorier är oändliga, men frågan som måste ställas är nyttan, möjligheterna till samt intresset av att saredovisa utsatthet utifrån olika motivgrunder. Ett motiv som till exempel tas upp är kön och att kvinnor och män utifrån könsaspekter kan utsättas för hatbrott. Argumentet för att inte producera hatbrottsstatistik utifrån kön brukar vara att det redan finns brottsstatistik som beskriver utsatthet för våld och kränkningar utifrån kön. När det handlar om de motivgrunder som i dag identifierats som värdefulla att föra hatbrottsstatistik över finns däremot inte några liknande källor till information.

Huvudresultat i statistiken

I Sverige anmäldes år 2009 knappt 5 800 hatbrott, vilket betyder att antalet anmälningar har minskat med ungefär 100 stycken sedan föregående år. Samtliga motiv ligger på ungefär samma nivå som föregående år med undantag för det antisemitiska motivet som har ökat med 52 procent, eller närmare 100 anmälningar.

Vid de flesta hatbrottsmotiven är olaga hot och ofredande fortfarande de vanligaste brottstyperna, följt av våldsbrott. Det finns även mönster som bryter av. Vid antisemitiska hatbrott är till exempel hets mot folkgrupp som brottstyp vanligare än vid övriga hatbrott. På samma sätt är skadegörelse/klotter betydligt vanligare vid övriga antireligiösa hatbrott, där denna brottstyp står för hälften av anmälningarna. För samtliga antireligiösa hatbrott är det dessutom ovanligare att bli utsatt för ett våldsbrott (10 procent) än vad det är vid hatbrott där sexuell läggning ingår i motivbilden (24 procent). För samtliga hatbrott är det vanligt att utsättas på vardagsnära brottsplatser, som i det egna hemmet, på arbetsplatsen, på caféer, gym eller på allmänna platser som i en park eller på torget. Det finns motiv som särskiljer sig, ett exempel är antiromska hatbrott där det är betydligt vanligare att brottsplatsen är övriga platser inomhus, exempelvis butiker. För de hatbrott där det även ingår vit maktideologi i motivbilden är skolan den vanligaste brottsplatsen (21 procent).

Resultaten i denna rapport visar också på att unga människor är överrepresenterade både som utsatta och misstänkta för denna typ av brottslighet. Förutom att misstänkta gärningspersoner ofta är yngre, så är de även oftast obekanta för den utsatte. Män är i betydligt högre utsträckning (80 procent) misstänkta för hatbrott än kvinnor (20 procent). Det mönstret återkommer även vid annan typ av brottslighet. Ser man till respektive hatbrottsmotiv framkommer det att en större andel kvinnor blir utsatta för främlingsfientliga/rasistiska hatbrott medan en betydligt större andel män blir utsatta för homofobiska hatbrott. Sammanfattningen ovan beskriver huvuddragen i hatbrottsstatistiken. Det finns dock möjlighet till mer djupgående analyser i framtiden.

Polismyndigheternas arbete med hatbrott

Hatbrottsstatistiken bygger på anmälda brott och är därmed nära knuten till rättsväsendets arbete med hatbrottsfrågor. Det är därför värdefullt att undersöka hur sådana frågor prioriteras bland annat inom de olika polismyndigheterna.

Under 2008 blev det obligatoriskt för samtliga polismyndigheter att vid anmälningsupptagningen markera om den aktuella anmälan har ett misstänkt hatbrottsmotiv eller inte. I 2008 års hatbrottsrapport gjorde Brå en specialstudie av de hatbrottsmarkerade anmälningarna i RAR och därefter togs ett beslut att markeringen ska ingå som en tredje datainsamlingsmetod i statistiken. Inför denna rapport har Brå valt att närmare undersöka hur markeringen i RAR har använts bland polismyndigheterna i Sverige. Kvalitetsgranskningen av hatbrottsmarkeringen¹⁴⁸ visar att polisen år 2009 fångade upp mindre än hälften av de anmälningar som Brå identifierade som hatbrott. Vid en regional analys av hur markeringen använts framkom att andelen markerade anmälningar som överensstämde med Brå:s bedömning varierade bland polismyndigheterna.

Det är dock inte helt oproblematiskt att göra en jämförelse av detta slag mellan de olika polismyndigheterna då kunskapen om hur markeringen ska användas och om hatbrott som fenomen varierar mellan polismyndigheterna. När markeringen infördes nationellt åtföljdes den inte av några nationella riktlinjer för hur den ska användas, markeringen infördes inte heller i syfte att föra statistik över anmälda hatbrott. Det genomfördes inte heller några övergripande utbildningssatsningar om hatbrott. Därför saknas en för polismyndigheterna gemensam definition av hatbrott. Likväl fyller analysen ett syfte då den visar på att en sådan definition *behövs*. En mer omfattande utvärdering av markeringen behöver genomföras längre fram för att se om kvaliteten förbättrats. I ett längre perspektiv finns flera pågående utvecklingsarbeten i rättsväsendet som påverkar hatbrottsområdet; inom exempelvis polisen utvecklas ett nytt system för att koda information om brott. Där kommer det att finnas utrymme för så kallade fokusområden där hatbrott skulle kunna vara ett. På så sätt skulle det redan vid anmälningsstillet registreras detaljerad information om hatbrott.

Brottsförebyggande arbete mot hatbrott i Sverige

I Sverige har, som redogjorts ovan, fokus framför allt legat på rättsväsendets förebyggande arbete mot hatbrott. Det finns dock ett stort engagemang i Sverige och många verksamheter och projekt bedrivs som sprider kunskap och bemöter attityder. Utsatta grupper arbetar även aktivt mot denna brottslighet. För att

¹⁴⁸ Kvalitetsstudien beskrivs i den tekniska rapporten för hatbrottsstatistiken (2010:13).

nämna ett fåtal exempel har det under senare år bedrivits projekt, från lokal till nationell nivå, inom Brottsoffermyndigheten, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheters (RFSL) brottsofferjour, RFSL ungdom och Brottsofferjourernas riksförbund.¹⁴⁹ Dessa har bland annat arbetat med att uppmana utsatta grupper att anmäla hatbrott och diskriminering, spridit kunskap genom temadagar och aktivt arbetat med att påverka beslutsfattare och makthavare.

Fortsatt få hatbrott som leder till personupplärning

Ett område som fortfarande är relativt outforskat är vad som händer med anmälda hatbrott senare i rättskedjan.¹⁵⁰ I 2009 års statistik redovisas vad som händer med hatbrottsanmälningarna (huvudbrottet) senare i rättskedjan, vilket beslut polis och åklagare fattar vid utredningen av dessa brott. När anmälningarna från år 2008 följdes fram till och med mars 2010 visade det sig att det sällan gick att binda någon gärningsperson till brotten; enbart vid 8 procent av anmälningarna hade åtal väckts, ett strafföreläggande utfärdats eller ett beslut om åtalsunderlåtelse meddelats. Sammanfattningsvis hade 67 procent av brotten fått ett polisiärt klarläggande. Det är i princip samma andel som år 2008 (68 procent). Andelen ouppklarade hatbrott har i jämförelse med föregående år ökat med 1 procentenhet. Hur många av hatbroten som senare i domstol får straffskärpning går inte att utläsa av resultatet, men tidigare studier har visat att straffskärpningsregeln sällan används – hatbrott leder sällan till strängare straff.¹⁵¹

Internationellt arbete mot hatbrott

Kunskap om hatbrottsligheten är väsentlig för att kunna arbeta aktivt mot rädsla, fientlighet och hat. Hatbrott som fenomen finns i stora delar av världen.¹⁵² En arena som mer sällan uppmärksammas vid arbetet mot hatbrott är den internationella. Internationellt pågår ett arbete för att synliggöra hatbrott och skapa brottsförebyggande strategier. Två stora aktörer beskrivs nedan. Inom organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) arbetar OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODHIR)¹⁵³ med att bland annat samla in statistik kring hatbrott, lagstiftning på området, projekt och initiativ (alltifrån lokala till nationella). De 55 deltagande staterna som är med i OSSE-samarbetet (alla europeiska stater, liksom USA, Kanada och de centralasiatiska staterna) har utnämnt nationella kontaktpunkter för denna uppgift.¹⁵⁴ Informationen som motas av ODIHR redovisas i en årlig rapport om hatbrott och på olika hemsidor.¹⁵⁵

¹⁴⁹ I avsnittet lyfts endast en *del* exempel på aktörer fram.

¹⁵⁰ Forskaren Eva Tiby har för Forum för levande historia (2006a) följt homofobiska hatbrott från anmälan till dom. I en tidigare studie på Brå (2002) har även samtliga anmälda brott år 2000 följts fram till tingsrättsdom.

¹⁵¹ Forum för levande historia (2006a) och Brå (2002).

¹⁵² Förändringen av hatbrottsdefinitionen i Sverige betyder att fler motivkategorier redovisas. Internationellt sett ligger Sverige långt fram med fler motiv och information om utsatta och gärningspersoner. Men att ha samma motivkategorier som andra länder, till exempel USA, Kanada och Finland, betyder inte att statistiken kan jämföras komparativt. Det finns fortfarande ett flertal skillnader som är påtagliga, som antalsräkningen, olika tillvägagångssätt för att identifiera hatbrott och så vidare. Däremot kan fler motivkategorier i Sverige skapa möjlighet för att göra en djupare analys på materialet nationellt.

¹⁵³ <http://www.osce.org/odihr/20052.html>

¹⁵⁴ I Sverige har Brå utnämnts till nationell kontaktpunkt och samlar årligen in information om arbetet mot hatbrott från ett stort antal aktörer, som rättsväsendet, andra relevanta myndigheter, ideella organisationer, intresseorganisationer och så vidare.

¹⁵⁵ För att läsa om lagstiftning om hatbrott i olika länder besök hemsidan: <http://www.legislationline.org/topics/topic/4> samt för att läsa om arbete mot hatbrott i olika länder besök TANDIS (the Tolerance and Non-Discrimination Information System): <http://tandis.odihr.pl/index.php?p=home>.

Referenser

- Bachner, Henrik (1999). *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Berk, Ricard, A., Boyd, Elizabeth, A. och Hamner, Karl, M. (2003). Thinking more clearly about hate-motivated crimes. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2001). *Hets mot folkgrupp*. Rapport 2001:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Hatbrott. En uppföljning av rättsväsendets insatser*. Rapport 2002:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007a). *Nationella trygghetsundersökningen 2006*. Teknisk rapport. Webbrapport 2007:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007b). *Hatbrott 2006. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2007:17. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007c). *Var går gränsen?Handledning för temaarbeten om integritet, sexuella trakasserier och sexualbrott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008a). *Nationella trygghetsundersökningen 2007. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2008:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008b). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008c). *Nationella trygghetsundersökningen 2007*. Teknisk rapport. Webbrapport 2008:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008d). *Hatbrott 2007. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2008:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008e). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*. Rapport 2008:23. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2010a). *NTU 2009. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2010:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2010b). *Hatbrott 2009. Statistik över polisanmälningar där det i motibilden ingår etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck*. Teknisk rapport 2010:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå och Forum för levande historia (2004). *Intolerans. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och främlingsfientliga tendenser bland unga*. Författare: Ring, Jonas och Morgentau, Scarlett. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå och Forum för levande historia (2006). *Antisemitiska attityder och frågeställningar i Sverige*. Författare: Bachner, Henrik och Ring, Jonas. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Darj, Frida och Nathorst-Böös Hedvig (2008). "Är du kille eller tjej?" – *En intervjustudie om unga transpersoners livsvillkor*. Stockholm: RFSL Ungdom.
- Diskrimineringsombudsmannen (DO) (2010). *Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2009*. Hämtat den 30 mars 2010 från: <<http://www.do.se/Documents/pdf/arsredovisning-do2009.pdf?epslanguage=sv>>

- Forum för levande historia (2006a). *En studie av homofoba hatbrott i Sverige*. Författare: Tiby, Eva. Stockholm: Forum för levande historia.
- Forum för levande historia (2006b). *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Författare: Otterbeck, Jonas och Bevelander, Pieter. Stockholm: Forum för levande historia.
- Gerstenfeld, Phyllis B. (2003). *Hate crimes. Causes, Controls and Controversies*. London: Sage.
- Gestrin, Håkan (2007). *Högerextrema rörelser och deras symboler*. Stockholm: Natur och kultur, Expo.
- Green Donald P., McFalls Laurence H. och Smith Jennifer K. (2003). Hate crime: An emergent research agenda. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Hall, Nathan (2005). *Hate crime*. Cullompton, Devon: Willan.
- Holm, Ann-Sofi, Osbeck, Christina och Wernersson, Inga (2003). *Kränkningar i skolan*. Rapport 5. Göteborgs universitet: Centrum för värdegrundsstudier.
- Justitiedepartementet (2006). *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. Skr. 2005/06:69. Stockholm: Riksdagen.
- Larsson, Göran (2006). *Muslimerna kommer: tankar om islamofobi*. Göteborg: Makadam.
- Norrhem, Svante, Rydström, Jens och Winkvist, Hanna (2008). *Undantagsmänniskor – En svensk HBT-historia*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Nylund Skog, Susanne (2006). Med Davidsstjärnan under tröjan. Upplevelser av diskriminering och juridiskt ursprung i Sverige 2005. I: *Rasism och främlingsfientlighet i Sverige – Antisemitism och islamofobi 2005*. Integrationsverkets rapportserie 2006:02. Norrköping: Integrationsverket.
- Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2006). *Education on the holocaust and on anti-semitism. An overview and analysis of educational approaches*. Warsaw: OSCE/ODIHR.
- Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2008). *Hate crimes in the OSCE region – incidents and responses. Annual Report for 2007*. Warsaw: OSCE/ODIHR.
- Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2008). *HomO:s Kommun-Handbok – en vägledning för dig som arbetar med brottsförebyggande verksamhet*. Hämtat den 14 april 2008 från: <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/Kommunweben_pdf_brottsforebyggande.pdf>
- Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2009). *HomO:s Årsrapport 2008*. Hämtat den 19 mars 2009 från: <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/HomO_arsredovisn_2008_slutlig.pdf>
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2004). *Diskriminering av romer i Sverige: rapport från DO:s projekt åren 2002 och 2003 om åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering av romer*. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007). *Att färgas av Sverige – om unga svartas upplevelser av rasism och diskriminering*. Författare: Kalonaityté, Viktorija, Kawesa, Victoria och Tedros, Adam. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Petrosino, Carolyn (2003). Connecting the past to the future. Hate crime in America. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Perry, Barbara (2003). *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, RFSL (2008). *www.rfsl.se* Hämtat 21 april 2008 från: <<http://www.rfsl.se/?p=693>>
- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, RFSL (2009). *www.rfsl.se* Hämtat 15 april 2009 från: <<http://www.rfsl.se/?p=115>>
- Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten (2008). *Redovisning av uppdrag angående hatbrott*. Dnr: POA-426-547/07, ÅM-A2008/0053.
- Säkerhetspolisen, Säpo (1997). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet under 1994 och 1995*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen, Säpo (1999). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 1998*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen, Säpo (2001). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2000*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen, Säpo (2005). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2004*. Rapportserie 2005:4. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Tiby, Eva och Lander, Ingrid (1996). *Hat, hot, våld: utsatta homosexuella kvinnor och män: en pilotstudie i Stockholm*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.

- Tiby, Eva (1999). *Hatbrott?: homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.
- Tiby, Eva (2000). *De utsatta: brott mot homosexuella kvinnor och män*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Tiby, Eva (2007). Att studera hatbrott. I Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev. *Hot, våld och fördomar*. Nummer 2/2007. s. 7–8.
- Witkowska, Eva (2005). *Sexual harassment in schools. Prevalance, structure and perceptions*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet och Karolinska Institutet.
- Åklagarmyndigheten (2008). *Årsredovisning 2007*. Stockholm: Åklagarmyndigheten.

Bilaga 1.

Tabeller

Tabell 1.1. Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga motiv utifrån ett majoritets-minoritetskriterium efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.

Brottskategori	2004		2005		2006		2007		2008		2009		Skillnad 2008–2009
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%
Våldsbrott*	383	17	342	15	461	21	509	20	659	19	660	21	0
Olaga hot och ofredande	794	35	781	34	758	35	849	34	1 333	39	1 259	40	-6
Ärekränkning	443	20	458	20	426	19	420	17	416	12	439	14	6
Skadegörelse	72	3	53	2	53	2	132	5	199	6	157	5	-21
Klotter	62	3	53	2	49	2	97	4	189	6	125	4	-34
Hets mot folkgrupp	290	13	325	14	260	12	307	12	333	10	306	10	-8
Olaga diskriminering	203	9	241	11	171	8	146	6	171	5	148	5	-13
Övriga brott	16	1	19	1	11	1	29	1	90	3	70	2	-22
Summa	2 263	100	2 272	100	2 189	100	2 489	100	3 390	100	3 164	100	-7

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tabell 1.2. Konfidensintervall (95 %) för antal utsatta i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga hatbrott efter brottskategori år 2008 enligt NTU 2009.

	-	+	Skillnad	n=
ANTAL				
Totalt	61 000	141 000	101 000 + - 40 000	1 690
Personrån	-30 000	44 000	7 000 + - 40 000	142
Misshandel	-17 000	56 000	20 000 + - 36 000	393
Hot	-4 000	80 000	39 000 + - 42 000	585
Trakasserier	-7 000	70 000	32 000 + - 38 000	570
ANDEL				
Totalt	0	0,5		1 690
Personrån	-0,4	0,6	0,5	142
Misshandel	-0,2	0,8	0,5	393
Hot	-0,1	1,1	0,6	585
Trakasserier	-0,1	1,0	0,5	570

Tabell 1.3. Antal och andel anmälningar med afrofobiskt motiv efter tillvägagångssätt, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	198	25
Direkt mot person, närhet	413	53
Distans	169	22
Allmänt klotter	40	5
Internet	26	3
Medier	-	-
Postbrev	17	2
Sms	45	6
Telefon/fax	37	5
Övrigt	4	1
Summa	780	100

Tabell 1.4. Antal och andel anmälningar med afrofobiskt motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, delredovisning av de med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	47	6
Gift/partner/sambo/släkt*	9	1
Före detta partner	13	2
Vänner/bekanta	25	3
Ytligt bekant	211	27
Granne	47	6
Kollega	17	2
Känd person/grupp	93	12
Skolkamrat	54	7
Obekant	402	52
Kund/klient	84	11
Servicepersonal	68	9
Okänd person	250	32
Uppgift saknas	120	15
Summa	780	100

* Hopslagen kategori.

Tabell 1.5. Antal och andel anmälningar med antiromskt motiv efter tillvägagångssätt, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	21	13
Direkt mot person, närhet	105	64
Distans	37	23
Allmänt klotter/postbrev/övrigt*	5	3
Internet	6	4
Medier	-	-
Sms	10	6
Telefon/fax	16	10
Summa	163	100

* Hopslagen kategori.

Tabell 1.6. Antal och andel anmälningar med antiromskt motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, delredovisning av dem med ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående*	11	7
Gift/partner/sambo	-	-
Före detta partner/släkt*	7	4
Vänner/bekanta	4	2
Ytligt bekant	55	34
Granne	30	18
Kollega/skolkamrat*	6	4
Känd person/grupp	19	12
Obekant	82	50
Kund/klient/servicepersonal*	49	30
Okänd person	33	20
Uppgift saknas	15	9
Summa	163	100

** Hopslagen kategori.

Tabell 1.7. Antal och andel anmälningar med islamofobiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2006–2009.

Brottskategori	2006		2007		2008		2009		Skillnad 2008–2009	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%	
Våldsbrott*	33	13	32	16	26	10	25	13	-4	
Olaga hot och ofredande	101	40	69	33	112	41	83	43	-26	
Ärekränkning	36	14	27	13	28	10	21	11	-25	
Skadegörelse	7	3	13	6	15	6	17	9	13	
Klotter	6	2	3	1	29	11	6	3	-79	
Hets mot folkgrupp	55	22	52	25	40	15	31	16	-23	
Olaga diskriminering	12	5	5	2	13	5	8	4	-38	
Övriga brott	2	1	5	2	9	3	3	2	-67	
Summa	252	100	206	100	272	100	194	100	-29	

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tabell 1.8. Antal och andel anmälningar med antisemitiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2004–2009.

Brottskategori	2004		2005		2006		2007		2008		2009		Skillnad 2008–2009	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%	
Brott mot person*	49	32	35	32	51	38	45	38	80	50	110	44	38	
Ärekränkning	7	5	12	11	16	12	12	10	17	11	20	8	18	
Skadegörelse/klotter	21	14	12	11	14	10	12	10	21	13	36	14	71	
Hets mot folkgrupp	66	44	48	43	50	37	45	38	37	23	75	30	103	
Övriga brott**	8	5	4	4	3	2	4	3	4	3	9	4	125	
Summa	151	100	111	100	134	100	118	100	159	100	250	100	57	

* I kategorin brott mot person ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott, våldtäkt, olaga hot och ofredande.

** I kategorin övriga brott ingår även olaga diskriminering.

Tabell 1.9. Antal och andel anmälningar med islamofobiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	26	13
Direkt mot person, närhet	83	43
Distans	85	44
Allmänt klotter	14	7
Internet	7	4
Medier/sms*	15	8
Postbrev	23	12
Telefon/fax	10	5
Övrigt	16	8
Summa	194	100

* Hopslagen kategori.

Tabell 1.10. Antal och andel anmälningar med antisemitiska motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	20	8
Direkt mot person, närhet	92	37
Distans	138	55
Allmänt klotter	39	16
Internet/medier*	39	16
Postbrev	13	5
Sms	6	2
Telefon/fax	18	7
Övrigt	23	9
Summa	250	100

* Hopslagen kategori.

Tabell 1.11. Antal och andel anmälningar med övriga antireligösa motiv efter tillvägagångssätt, år 2009.

Tillvägagångssätt	Antal	%
Direkt mot person, fysisk kontakt	12	8
Direkt mot person, närhet	41	28
Distans	94	64
Allmänt klotter	34	23
Medier	-	-
Internet/postbrev*	4	3
Sms	6	4
Telefon/fax	8	5
Övrigt	42	29
Summa	147	100

* Hopslagen kategori.

Tabell 1.12. Antal och andel anmälningar med islamofobiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	15	8
Släkt	8	4
Övriga*	7	4
Ytligt bekant	50	26
Granne	19	10
Kollega/skolkamrat**	8	4
Känd person/grupp	23	12
Obekant	115	59
Kund/klient	11	6
Servicepersonal	11	6
Okänd person	93	48
Uppgift saknas	14	7
Summa	194	100

* Här ingår gift/partner/sambo, före detta partner, vänner/bekanta.

** Hopslagen kategori.

Tabell 1.13. Antal och andel anmälningar med antisemitiska motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående*	6	2
Ytligt bekant	48	19
Granne	6	2
Kollega/skolkamrat**	8	3
Känd person/grupp	34	14
Obekant	171	68
Kund/klient	9	4
Servicepersonal	4	2
Okänd person	158	63
Uppgift saknas	25	10
Summa	250	100

* Här ingår gift/partner/sambo, före detta partner, släkt, vänner/bekanta.

** Hopslagen kategori.

Tabell 1.14. Antal och andel anmälningar med övriga antireligösa motiv efter den utsattes relation till gärningspersonen, år 2009.

Relation	Antal	%
Närstående	13	9
Före detta partner	5	3
Övriga*	8	5
Ytligt bekant	23	16
Granne/kollega/skolkamrat**	11	7
Känd person/grupp	12	8
Obekant***	101	69
Uppgift saknas	10	7
Summa	147	100

* Här ingår gift/partner/sambo, släkt, vänner/bekanta.

** Hopslagen kategori.

*** Här ingår kund/klient, servicepersonal, okänd.

Tabell 1.15. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter län, per 100 000 invånare, år 2009.

Län	Främlingsfientliga/ rasistiska		Antireligösa		Homofobiska, bifobiska och heterofobiska		Därv vit makt- ideologiska		Totalt per län	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Stockholms län	1 279	64	195	10	306	15	178	6	1 788	89
Uppsala län	161	49	22	7	45	14	23	7	230	70
Södermanlands län	120	45	15	6	36	13	23	9	171	64
Östergötlands län	172	40	17	4	48	11	23	5	240	56
Jönköpings län	121	36	9	3	31	9	23	7	162	48
Kronobergs län	51	28	x	2	x	10	10	5	72*	39
Kalmar län	92	39	13	6	29	12	21	9	134	57
Gotlands län	15	26	x	2	x	7	4	7	21*	37
Blekinge län	39	26	5	3	16	10	x	2	61	40
Skåne län	556	45	129	11	135	11	66	5	828	68
Hallands län	76	26	7	2	15	5	13	4	98	33
Västra Götalands län	515	33	81	5	126	8	89	6	725	46
Värmlands län	98	36	14	5	20	7	15	5	133	49
Örebro län	127	46	22	8	36	13	14	5	185	66
Västmanlands län	132	53	6	2	35	14	18	7	174	69
Dalarnas län	96	35	7	3	28	10	16	6	131	47
Gävleborgs län	134	49	13	5	31	11	32	12	178	64
Västernorrlands län	88	36	14	6	20	8	14	6	123	51
Jämtlands län	39	31	x	1	x	10	x	2	53*	42
Västerbottens län	98	38	10	4	25	10	12	5	133	52
Norrbottnens län	107	43	7	3	43	17	15	6	157	63
Heila landet	4 116	44	591*	6	1 060*	11	555*	6	5 797*	62

Med x menas att antalet är färre än 4 eller att cellen inte går att redovisa på grund av identifiering av låga tal.

* I redovisningen över län har vissa värden sekretesskryssats. Därmed överstiger summeringen av samtliga värden dem som redovisas i kolumnerna.

Tabell 1.16. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och län, per 100 000 invånare, år 2009.

Län	Våldsbrott**		Olaga hot och ofredande		Årekränkning		Skadegörelse/klotter		Hets mot folkgrupp		Övriga brott		Totalt per län			
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000		
Stockholms län	434	22	719	36	246	12	156	8	125	6	66	3	42	2	1 788	89
Uppsala län	39	12	115	35	26	8	23	7	19	6	7	2	1	0	230	70
Södermanlands län	32	12	71	26	29	11	19	7	15	6	x	0	x	1	171*	64
Östergötlands län	42	10	114	27	31	7	21	5	16	4	13	3	3	1	240	56
Jönköpings län	37	11	72	21	17	5	20	6	12	4	x	1	x	1	162*	48
Kronobergs län	x	4	37	20	9	5	11	6	x	2	x	3	-	-	72*	39
Kalmar län	28	12	55	24	13	6	17	7	20	9	-	-	1	0	134	57
Gotlands län	x	2	10	18	5	9	x	4	x	4	-	-	1	2	21*	37
Blekinge län	7	5	39	26	5	3	x	3	x	3	x	1	x	1	61*	40
Skåne län	142	12	387	32	119	10	61	5	77	6	27	2	15	1	828	68
Hallands län	23	8	42	14	11	4	11	4	8	3	x	1	x	0	98*	33
Västra Götalands län	145	9	311	20	89	6	80	5	60	4	35	2	5	0	725	46
Värmlands län	36	13	59	22	15	5	10	4	10	4	-	-	3	1	133	49
Örebro län	33	12	102	37	21	8	14	5	6	2	8	3	1	0	185	66
Västmanlands län	37	15	82	33	21	8	13	5	14	6	x	1	x	2	174*	69
Dalarnas län	33	12	42	15	13	5	19	7	15	5	x	1	x	2	131*	47
Gävleborgs län	27	10	75	27	25	9	21	8	23	8	x	0	x	2	178*	64
Västernorrlands län	35	14	39	16	15	6	15	6	10	4	4	2	5	2	123	51
Jämtlands län	14	11	21	17	7	6	5	4	x	2	-	-	x	2	53*	42
Västerbottens län	32	12	55	21	20	8	10	4	12	5	x	0	x	1	133*	52
Norrbottnens län	41	16	67	27	17	7	11	4	14	6	x	1	x	2	157*	63
Hela landet	1 225*	13	2 514	27	754	8	543*	6	468*	5	182*	2	111*	1	5 797*	62

Med x menas att antalet är färre än 4 eller att cellen inte går att redovisa på grund av identifiering av låga tal.

* I redovisningen över län har vissa värden sekretesskryssats. Därmed överstiger sumeringen av samtliga värden dem som redovisas i kolumnerna.

** I brottkategorierna våldsbrott ingår följande brottstyper: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tabell 1.17. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter län utifrån gammal definition, per 100 000 invånare, år 2009.

Län	Främlings- fientliga**		Islamofobiska		Antisemitiska		Homofobiska		Därv vit makt- ideologiska		Totalt per län	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Stockholms län	889	44	76	4	89	4	300	15	109	5	1 354	68
Uppsala län	116	35	5	2	7	2	44	13	22	7	172	52
Södermanlands län	91	34	6	2	4	1	35	13	19	7	136	51
Östergötlands län	133	31	x	1	x	1	48	11	21	5	190*	45
Jönköpings län	105	31	-	-	x	1	x	9	23	7	137*	41
Kronobergs län	42	23	-	-	x	1	x	9	10	5	61*	33
Kalmar län	79	34	x	1	x	2	29	12	21	9	115*	49
Gotlands län	13	23	-	-	-	-	4	7	4	7	17	30
Blekinge län	31	20	x	1	x	1	16	10	x	2	49*	32
Skåne län	413	34	32	3	72	6	132	11	61	5	649	53
Hallands län	68	23	x	1	x	2	15	5	13	4	90*	30
Västra Götalands län	415	27	25	2	39	2	122	8	84	5	601	38
Värmlands län	91	33	7	3	4	1	20	7	12	4	122	45
Örebro län	99	36	14	5	5	2	35	13	13	5	153	55
Västmanlands län	97	39	x	1	x	0	35	14	16	6	135*	54
Dalarnas län	84	30	x	0	x	1	26	9	16	6	114*	41
Gävleborgs län	111	40	x	2	x	1	31	11	30	11	150*	54
Västernorrlands län	78	32	x	0	x	1	20	8	12	5	102*	42
Jämtlands län	36	28	x	1	-	-	x	10	x	2	50*	39
Västerbottens län	86	33	x	2	x	1	25	10	11	4	117*	45
Norrbottnens län	87	35	x	1	-	-	x	17	14	6	133*	53
Hela landet	3 164	34	194*	2	250*	3	1 039*	11	517*	6	4 647*	50

Med x menas att antalet är färre än 4 eller att cellen inte går att redovisa på grund av identifiering av låga tal.

* I redovisningen över län har vissa värden sekretesskryssats. Därmed överstiger sumeringen av samtliga värden dem som redovisas i kolumnerna.

** Utifrån ett majoritets/minoritetskriterium.

Tabell 1.18. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och län utifrån gammal definition, per 100 000 invånare, år 2009.

Län	Väldsbrott**		Olaga hot och ofredande		Årekränkning		Skadegörelse/Klotter		Hets mot folkgrupp		Olaga diskriminering		Övriga brott		Totalt per län		
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	
Stockholms län	315	16	524	26	187	9	129	6	106	5	59	3	34	2	1	354	68
Uppsala län	27	8	88	27	18	5	15	5	17	5	6	2	1	0	172	52	
Södermanlands län	25	9	57	21	23	9	16	6	12	4	x	0	x	1	136*	51	
Östergötlands län	37	9	80	19	29	7	18	4	15	4	9	2	2	0	190	45	
Jönköpings län	30	9	60	18	17	5	15	4	11	3	x	1	x	1	137*	41	
Kronobergs län	6	3	32	18	7	4	8	4	x	2	x	3	-	0	61*	33	
Kalmar län	23	10	47	20	12	5	12	5	20	9	-	-	1	0	115	49	
Gotlands län	x	2	6	11	5	9	x	4	x	4	-	-	1	2	17*	30	
Blekinge län	x	2	35	23	4	3	x	2	x	2	x	1	-	-	49*	32	
Skåne län	108	9	283	23	99	8	47	4	74	6	26	2	12	1	649	53	
Hallands län	21	7	40	14	8	3	11	4	8	3	x	0	x	0	90*	30	
Västra Götalands län	112	7	251	16	77	5	69	4	54	3	33	2	5	0	601	38	
Värmlands län	34	12	52	19	14	5	9	3	10	4	-	-	3	1	122	45	
Örebro län	24	9	90	32	17	6	11	4	4	1	6	2	1	0	153	55	
Västmanlands län	30	12	60	24	16	6	11	4	12	5	x	1	x	2	135*	54	
Dalarnas län	28	10	34	12	11	4	17	6	15	5	x	1	x	2	114*	41	
Gävleborgs län	19	7	63	23	22	8	18	7	22	8	x	0	x	2	150*	54	
Västernorrlands län	31	13	33	14	14	6	8	3	10	4	x	1	x	1	102*	42	
Jämtlands län	13	10	20	16	7	6	4	3	x	2	-	-	x	2	50*	39	
Västerbottens län	27	10	46	18	20	8	9	3	12	5	x	0	x	1	117*	45	
Norrbottnens län	35	14	54	22	16	6	9	4	12	5	x	1	x	2	133*	53	
Hela landet	949*	10	1 955	21	623	7	441*	5	425*	5	162*	2	92	1	4 647*	50	

Med x menas att antalet är färre än 4 eller att cellen inte går att redovisa på grund av identifiering av låga tal.

* I redovisningen över län har vissa värden sekretesskyddats. Därmed överstiger summeringen av samtliga värden dem som redovisas i kolumnerna.

** I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tabell 1.19. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter H-regioner, per 100 000 invånare, år 2009.

H-regioner	Främlingsfientliga/ rasistiska		Antireligösa		Homofobiska, bifobiska och heterofobiska		Därav vit makt- ideologiska		Totalt per region	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Stockholm	1 200	62	172	9	285	15	110	6	1 657	86
Göteborg/Malmö	539	37	134	9	115	8	69	5	788	55
Större städer	1 303	39	146	4	366	11	188	6	1 815	55
Mellanbygden	535	35	62	4	126	8	103	7	723	47
Tätbygden	164	33	9	2	50	10	33	7	223	45
Glesbygden	178	32	25	5	39	7	29	5	242	44
Hela landet	3 919	42	548	6	981	11	532	6	5 448	59

I tabellen ovan saknas uppgift om 320 kommuner i länet för vilka uppgifter om kommun saknas.
I redovisningen har hatbrott med transfobiska motiv exkluderats på grund av sekretesskäl.

Tabell 1.20. Antal anmälningar med hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och H-regioner, per 100 000 invånare, år 2009.

Brottskategori	Stockholm		Göteborg/Malmö		Större städer		Mellanbygden		Tätbygden		Gles bygden	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Våldsbrott*	417	21	144	10	391	12	140	9	54	11	55	10
Olaga hot och ofredande	662	34	347	24	842	25	298	19	97	20	94	17
Ärekränkning	240	12	122	8	195	6	88	6	21	4	34	6
Skadegörelse/klotter	136	7	76	5	166	5	98	6	22	4	33	6
Hets mot folkgrupp	109	6	55	4	148	4	74	5	23	5	16	3
Olaga diskriminering	66	3	39	3	55	2	14	1	2	0	3	1
Övriga brott	35	2	11	1	29	1	13	1	5	1	8	1
Totalt per region	1 665	86	794	55	1 826	55	725	47	224	45	243	44

I tabellen ovan saknas uppgift om 255 kommuner i länet för vilka uppgifter om kommun saknas.

* I kategorin våldsbrott ingår följande brott: dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tabell 1.21. Antal och andel anmälningar identifierade av polismyndigheterna i jämförelse med de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott efter län, år 2009.

Län	Identifierade hatbrott via RAR-markeringen*		Antal och andel anmälningar identifierade av polismyndigheterna och Brå		Antal och andel anmälningar markerade av polisen, bedömda som ej hatbrott av Brå		Antal och andel anmälningar som endast polismyndigheterna bedömt som hatbrott		Totalt
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
Stockholms län	937	44	856	40	1 198	56	81	4	2 135
Uppsala län	117	33	103	29	242	67	14	4	359
Södermanlands län	83	31	80	30	186	69	3	1	269
Östergötlands län	122	36	104	31	216	64	18	5	338
Jönköpings län	55	21	50	19	210	80	5	2	265
Kronobergs län	23	30	19	25	54	70	4	5	77
Kalmar län	67	38	60	34	108	62	7	4	175
Gotlands län	6	20	5	11	38	86	1	2	44
Blekinge län	29	30	22	23	67	70	7	5	96
Skåne län	363	32	322	28	769	68	41	4	1 132
Hallands län	43	20	40	19	167	80	3	1	210
Västra Götalands län	306	23	276	21	1 013	77	30	2	1 319
Värmlands län	61	32	51	26	131	68	10	5	192
Örebro län	80	30	73	28	183	70	7	3	263
Västmanlands län	102	40	91	36	151	60	11	4	253
Dalarnas län	78	31	66	27	170	69	12	5	248
Gävleborgs län	97	35	86	31	180	95	11	4	277
Västernorrlands län	71	29	62	25	175	71	9	4	247
Jämtlands län	26	31	19	22	60	71	7	8	85
Västerbottens län	74	28	61	23	191	72	13	5	265
Norrbottens län	53	40	47	36	79	60	6	5	132
Hela landet	2 793	33	2 493	30	5 588	67	300	3	8 381

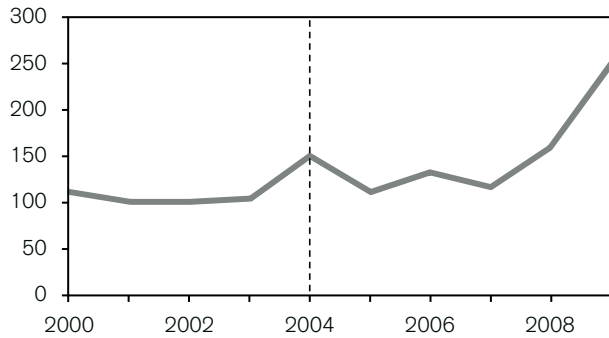
* Denna kolumn innehåller anmälningar som matchade med de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott samt anmälningar som enbart identifierats som hatbrott av polisen, men som även Brå i ett senare skede bedömt som hatbrott.

Tabell 1.22. Antal och andel anmälningar endast markerade av polisen efter huvudbrottskategori, år 2009.

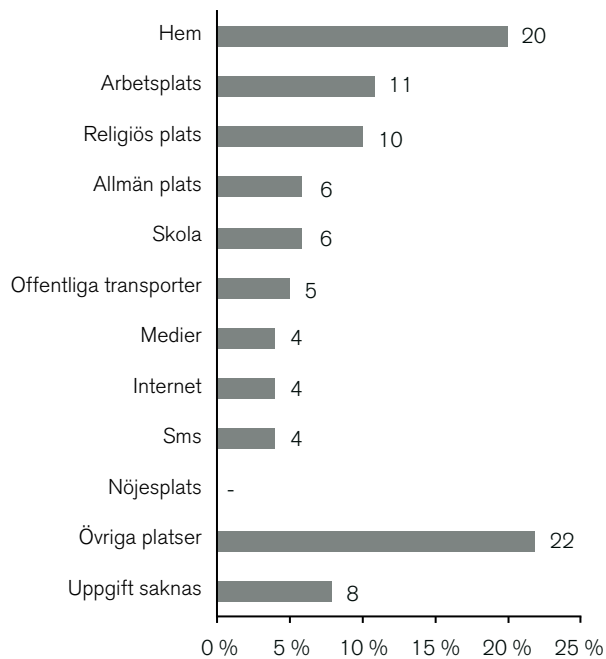
Brottstyp	Antal	%
Våldsbrott	1 100	19
Olaga hot och ofredande	999	17
Ärekränkning	131	2
Tillgreppsbrott/inbrott	1 670	29
Bedrägeri/häleri/förskingring/ förfalskning/bidragsbrott	312	5
Skadegörelse/klotter	697	12
Hets mot folkgrupp	90	2
Olaga diskriminering	4	0
Alkohol-/narkotikabrott	282	5
Övriga brott	555	10
Summa	5 840	100

Figurer

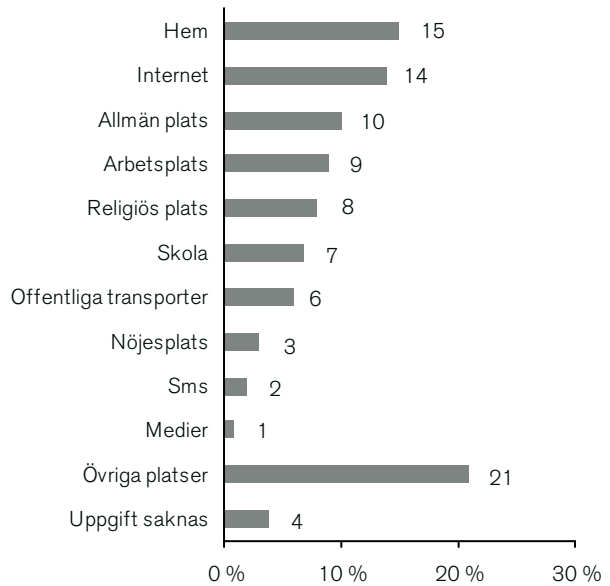
Figur 1.1 Antal anmälningar med antisemitiska motiv, åren 2000–2009.

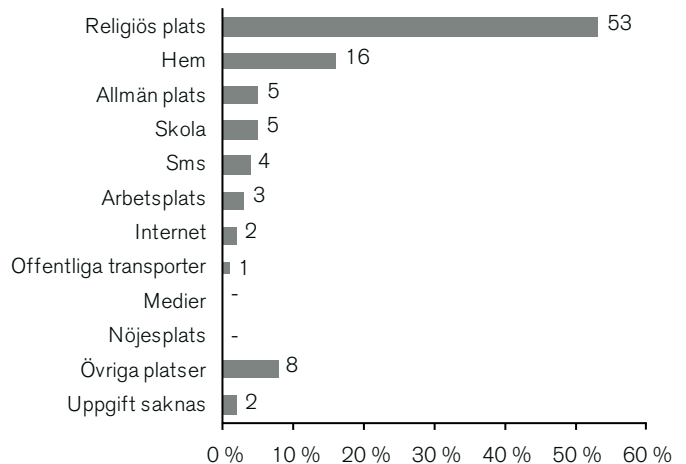
Figur 1.2 Andel anmälningar med islamofobiska motiv efter plats, år 2009.

Figur 1.3 Antal anmälningar med antisemitiska motiv efter plats, år 2009.

Figur 1.4 Antal anmälningar med övriga antireligiösa motiv efter plats, år 2009.

”Någon har skickat sms med kränkande innehåll till Maya. I sms:et står ”Judar är orsaken till alla problem i världen”.

Ovanstående är ett typiskt exempel på ett antisemitiskt hatbrott och ett citat ur Hatbrott 2009. Rapporten är en sammanställning av statistik över brottsanmälningar där det i motivbilden ingår hatbrott på grund av etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet i Sverige år 2009. Ett hatbrott kan vara allt från ett mord till kränkande klotter på någons husvägg – vad som avgör om det är ett hatbrott eller inte är motivet till brottet.

Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott råder internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. Uppgifter om hatbrott har redovisats i Sverige sedan 1993.

I Hatbrott 2009 redovisas uppgifter om utsatthet för hatbrott utifrån målsägandeuppgifter och den Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Dessutom redogör rapporten för hur stor andel av hatbrottsanmälningarna som personuppklarats och i hur hög grad personer som misstänks för hatbrott är brottsligt belastade. I rapporten ges även information om huruvida hatbroten är vit makt-ideologiskt motiverade, om de personer som misstänks för brotten samt om hatbrottens regionala fördelning.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

BOX 1386/TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON +46 (0)8 401 87 00 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE

ISBN 978-91-86027-57-5 • ISSN 1100-6676